

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ROMA TARİHİ

Krallar, İtalya, Samnitler, Keltler
Sicilya ve Adalar

APPIANOS

Eski Yunancadan Çeviren
OKAN DEMİR

PİNHAN YAYINCILIK
Litros Yolu, Fatih San. Sitesi No: 12/214-215
Topkapı/Zeytinburnu İstanbul
Tel: (0212) 259 27 60 Faks: (0212) 565 16 74
www.pinhanyayincilik.com
info@pinhanyayincilik.com
Sertifika No: 40676

ROMA TARİHİ
Krallar-İtalya-Samnitler-Keltler-Sicilya ve Adalar
APPIANOS

© Pinhan Yayıncılık, 2022
Türkçe çeviri © Okan Demir

Birinci Basım: Ocak 2022

Genel Yayın Yönetmeni: Mahmut Sever
Son Okuma: Adem Beyaz
Kapak Tasarımı: Mahmut Sever
Sayfa Düzeni: Adem Beyaz

Teknik Hazırlık, Baskı ve Cilt:
Yaylacık Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
Litros Yolu Fatih San. Sitesi No: 12/197-203
Topkapı-İstanbul Tel: (0212) 567 80 03
Sertifika No: 44865

Pinhan Yayıncılık | 301
ISBN: 978-605-7768-90-2

ROMA TARİHİ

Krallar | İtalya | Samnitler | Keltler
Sicilya ve Adalar

APPIANOS

çeviren OKAN DEMİR

Önsöz

Appianos Aleksandreos (MS 95-165), Roma eyaleti olan Mısır'ın (*Provincia Aegyptus*) İskenderiye (*Aleksandreia*) kentinde varlıklı bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Hayatı hakkındaki kısıtlı bilgilerimizi kendi eserindeki ifadelerden ve Marcus Aurelius'un hocası Marcus Cornelius Fronto'nun mektuplarından ediniyoruz. Kendi hayatını konu alan bir eser kaleme almış olduğunu *Roma Tarihine* yazmış olduğu giriş bölümünde belirtiyor, ancak bu eser ne yazık ki günümüze ulaşabilmiş değildir. Varlıklı bir ailede dünyaya gelmiş olması nitelikli bir eğitim alabilmesine imkân sağlamıştı. Aldığı eğitim sayesinde vatanında önemli bir makam elde etmiş, ardından Roma'da avukatlığa kadar yükselerek imparatorların davalarının savunuculuğunu yapmıştı. Nitekim bu görevi sırasında ortaya koyduğu başarılar sayesinde MS 147 yılından sonra *procurator*¹ olarak atanmıştı.

Appianos, Eski Yunanca dilinde kapsamlı bir Roma Tarihi kaleme almıştı. Bu çalışmasını, Roma'nın ilişkili olduğu kişi ya da uluslara göre bölümler yaparak, bu kişi ya da uluslar hakkında kısa bilgiler vererek ve Roma ile etkileşimlerini kronolojik aktararak gerçekleştirmişti. Toplamda 24 kitaptan oluşan bu çalışmanın 11'i neredeyse eksiksiz (Hispania, Hannibal, Kartaca, Numidia, Makedonya, Illyria, Suriye, Mithridates ve İç Savaşlar hakkındaki 5 kitap), 5'i ise (Krallar, İtalya, Samnitler, Keltler ve Sicilya ile diğer adalar) bölümler hâlinde günümüze ulaşabildi.

Appianos, Roma'da ulaştığı konum sayesinde kaynaklara ulaşmakta sıkıntı çekmemişti. Polybios, Paulus Cladius, Hieronymus, Caesar, Augustus ve Asinius Pollio'dan yaptığı

¹ İmparatorların eyaletlerdeki mali işlerle ilgilenmek üzere görevlendirdikleri üst düzey yetkili memurlar.

alıntıları eserinde belirtiyor. Çalışmasının kimi bölümlerinde bahsetmiş olduğu Varro, Fabius Pictor, Cassius Hemina ve Rutilius Rufus gibi isimlerden yararlanmış olması da muhtemeldir. Aktarmış olduğu bilgilerin doğruluğu eleştiriye açık olsa da özellikle Roma'daki iç savaşları anlattığı kitaplar önemli bilgiler içermesi açısından oldukça kıymetlidir. Sade bir anlatımı tercih etmiş, efsanevi unsurları mümkün olduğunca az kullanmaya çalışmıştır. Eserinin önemli yanlarından biri de önemli tarihi kişiliklerin konuşmalarını aktarma gayretidir. Bu bölümler üslup bakımından oldukça dikkat çekicidir.

Eski Yunanca aslından Türkçeye ilk kez tercümesi yapılan Appianos'un *Roma Tarihi* eserinin giriş ve parçalar hâlinde günümüze ulaşmış ilk 5 kitabını çevirirken Appian. *Roman History, Volume I. Edited and translated by Brian McGing*. Loeb Classical Library 2. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2019 edisyonundaki Eski Yunanca metni temel aldım. Kişi, yer ve bölge isimlerinde Latince ve Eski Yunanca asıllarına sadık kalmaya çalıştım, ancak Roma ile ilişkili terimleri, kurumları ve özel isimleri Latince aslıyla verip gerekli yerlerde dipnotlarla açıkladım. Dilimize oturmuş yer ve bölge isimleri varsa bunları kullanmayı uygun gördüm. Söz konusu edisyondaki İngilizce çeviride kullanılan tarihlemelerden ve eklemelerden metin içerisinde yararlanılmıştır. Aynı edisyonun giriş kısmında Appianos ve eseri hakkında verilen bilgilerden de yararlanılmıştır.

Hem çeviri aşamasında hem de son okuma yaparak yardımlarını sunan değerli dostlarım Kutsi Aybars Çetinalp ile Serhan Demirtepe'ye, eğitim hayatım boyunca emeği geçen değerli hocalarıma ve hayatımın her alanında desteklerini esirgemeyen sevgili anneme ve kardeşime teşekkür ederim.

Kaynakça

Appian. *Roman History, Volume I. Edited and translated by Brian McGing*. Loeb Classical Library 2. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2019.

Caesar. *Notlar & Galya Savaşı Üzerine*, çev. Samet Özgüler, Doğu Batı Yayınları, 2019.

Gregory S. Bucher, *The Origins, Program, and Composition of Appian's Roman History*, Transactions of the American Philological Association, Volume 130, 2000, pp. 411-458, Published by Johns Hopkins University Press.

Güler Çelgin, *Eski Yunanca Türkçe Sözlük*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2010.

Liddle-Scott Greek Lexicon – Perseus Digital Library

(<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/resolveform?redirect=true>)

Logeion, Greek Lexicon

(<https://logeion.uchicago.edu>)

Oğuz Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 10. Baskı, İletişim Yayınları, 2016.

Plutarch. *Lives, Volume II: Themistocles and Camillus. Aristides and Cato Major. Cimon and Lucullus*. Translated by Bernadotte Perrin. Loeb Classical Library 47. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1914.

Plutarch. *Lives, Volume IV: Alcibiades and Coriolanus. Lysander and Sulla*. Translated by Bernadotte Perrin. Loeb Classical Library 80. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1916.

Plutarch. *Lives, Volume VII: Demosthenes and Cicero. Alexander and Caesar*. Translated by Bernadotte Perrin. Loeb Classical Library 99. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1919.

ΡΩΜΑΪΚΑ

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

1. Τὴν Ῥωμαϊκὴν ἱστορίαν ἀρχόμενος συγγράφειν ἀναγκαῖον ἡγησάμην προτάξαι τοὺς ὅρους, ὧν ἐθνῶν ἄρχουσι Ῥωμαῖοι. [2] εἰσὶ δὲ οἶδε· ἐν μὲν τῷ ὠκεανῷ Βρεττανῶν τοῦ πλείονος μέρους, διὰ δὲ τῶν Ἡρακλείων σπηλῶν ἐς τήνδε τὴν θάλασσαν ἐσπλέοντί τε καὶ ἐπὶ τὰς αὐτὰς στήλας περιπλέοντι νήσων ἄρχουσι πασῶν καὶ ἡπείρων, ὅσαι καθήκουσιν ἐπὶ τὴν [3] θάλασσαν. ὧν εἰσιν ἐν δεξιᾷ πρῶτοι Μαυρουσίων, ὅσοι περὶ τὴν θάλασσαν, ὅσα τε ἄλλα Λιβύων ἔθνη μέχρι Καρχηδόνης καὶ τούτων ὑπερθε Νομάδες, οὓς Ῥωμαῖοι καλοῦσι Νουμίδας καὶ τὴν χώραν Νουμιδιάν, ἕτεροι δὲ Λίβυες, ὅσοι περιοικοῦσι τὰς Σύρτις μέχρι Κυρήνης, Κυρήνη τε αὕτη καὶ Μαρμαρίδαι καὶ Ἀμμώνιοι καὶ οἱ τὴν Μάρειαν λίμνην κατοικοῦσι, καὶ ἡ μεγάλη πόλις, ἦν Ἀλέξανδρος ἔθηκε πρὸ Αἰγύπτου, Αἰγυπτός τε αὕτη μέχρι Αἰθιοπῶν τῶν ἐφ' ὧν ἀνὰ τὸν Νεῖλον πλέοντι καὶ μέχρι Πηλουσίου διὰ θαλάσσης.

2. Ἐπιστρέφοντι δὲ τὸν πλοῦν καὶ περιμόντι Συρία τε ἡ Παλαιστίνη καὶ ὑπὲρ αὐτὴν μοῖρα Ἀράβων, ἐχόμενοι δὲ τῶν Παλαιστινῶν Φοίνικες ἐπὶ τῇ θαλάσῃ καὶ Φοινίκων ὑπερθεν ἢ τε Κοίλῃ Συρία καὶ μέχρι ἐπὶ ποταμὸν Εὐφράτην ἀπὸ θαλάσσης ἄνω Παλμυρηνοὶ τε καὶ ἡ Παλμυρηνῶν ψάμμος, ἐπ' αὐτὸν Εὐφράτην καθήκουσα, Κίλικές τε Σύρων ἐχόμενοι καὶ Καππαδόκαι Κιλικῶν ὁμοροὶ καὶ μέρος Ἀρμενίων, οὓς καλοῦσιν Ἀρμενίαν βραχυτέραν, παρὰ τε τὸν Εὐξείνιον πόντον ἄλλα ὅσα [2] Ποντικὰ Ῥωμαίων ὑπήκοα γένη. Σύροι μὲν δὴ καὶ Κίλικες ἐς τήνδε τὴν θάλατταν ἀφορῶσιν, Ἀρμένιοι δὲ καὶ Καππαδόκαι ἐς τε τὰ Ποντικὰ γένη καθήκουσι καὶ ἀνὰ τὴν μεσόγαιον ἐπὶ τὴν καλουμένην Ἀρμενίαν μείζονα, ἥς Ῥωμαῖοι οὐκ ἄρχουσι μὲν ἐς [3] φόρου κομιδὴν, αὐτοὶ δὲ αὐτοῖς ἀποδεικνύουσι τοὺς βασιλέας. ἀπὸ δὲ Καππαδοκῶν καὶ Κιλικῶν ἐς τὴν Ἰωνίαν καταβαίνοντι ἔστιν ἡ μεγάλη χερσόνησος· ὃ τε γὰρ πόντος ὁ Εὐξείνιος καὶ ἡ

ROMA TARİHİ

GİRİŞ

1. Romalıların tarihini kaleme alırken, hükmettikleri halkların sınırlarından başlamanın gerekli olduğunu düşündüm. [2] Bunlar şu şekildedir: Okyanus üzerindeki Britannia'nın büyük bölümü, Herakles Sütunlarından¹ başlayarak Akdeniz'e yelken açıldığında karşılaşılan tüm adalar ve bu denizle bağlantısı olan tüm kara [3] parçaları. Bu kara parçalarından ilkinin sağ tarafta denize kıyısı olan Mauretania² bölgesi oluşturur ve sonrasında Kartaca'ya kadar uzanan diğer Afrika halkları gelir. Buradan iç bölgelere doğru inildiğinde göçebe halklar ile karşılaşırız; Romalılar onların ülkelerini Numidia, insanlarını Numidialı olarak adlandırır. Daha sonra Syrtis³ çevresindeki yerleşimciler, Kyrene'ye kadar uzanan bölgede yaşayan diğer Afrika halkları ile Kyrene'nin kendisi, Marmarica⁴ halkı, Ammoniler⁵ ve Moeris Gölü⁶ civarındaki yerleşimciler gelir. Son olarak, Aleksandros tarafından Mısır sınırları içerisinde kurulmuş olan büyük şehir,⁷ Nil Nehri boyunca yelken açıldığında Etiyopya'nın doğu kısımlarına kadar uzanan Mısır bölgesi ve deniz yoluyla Pelusium'a kadar uzanan bölge yer alır.

2. Burada rotamızı Suriye, Filistin ve ötesinde kalan Arabistan'ın bir bölümüne doğru çeviriyoruz. Filistin'in deniz tarafında kalan bölgesini Fenikeliler tutuyorlar. Fenikelilerin ötesinde Koile-Syria ve denizden Fırat Nehrine kadar uzanan bölgeler, yani Palmyra ile Palmyra'nın kumlu bölgeleri bulunur. Kilikialıların toprakları Suriye bölgesine kadar uzanır. Daha sonra Kilikialıların sınır komşuları olan Kappadokialılar ve Armenia Minor olarak adlandırılan bölge vardır. Ardından Karadeniz boyunca uzanan ve Romalıların egemenliği altında bulunan diğer tüm [2] Pontus halkları gelir. Suriye ve Kilikialıların Akdeniz ile, Armenia ve Kappadokialıların ise Pontus halkları ve Armenia Maior olarak adlandırılan bölge ile sınırları bulunur. Romalılar bu bölgenin yerleşimcilerini vergi ödeyen bir halk gibi [3] yönetmezler ve buranın yerleşimcileri kralların da kendileri seçerler. Kappadokialılar ve Kilikialılardan Ionia bölgesine doğru devam edildiğinde

Προποντίς καὶ ὁ Ἑλλήσποντος ἐπὶ δεξιᾷ, [καὶ τὸ Αἰγαῖον], ἐκ δὲ λαιᾶς τὸ Παμφύλιον ἢ Αἰγύπτιον πέλαγος [4] (λέγεται γὰρ ἄμφω) ποιεῖ χερρόνησον, καὶ εἰσὶν αὐτῆς οἱ μὲν εἰς τὸ Αἰγύπτιον πέλαγος ἀφορῶντες, Πάμφυλοί τε καὶ Λύκιοι καὶ μετ' αὐτοὺς Καρία μέχρι Ἰωνίας, οἱ δ' ἐπὶ τὸν Εὐξείνιον καὶ τὴν Προποντίδα καὶ τὸν Ἑλλήσποντον, Γαλάται τε καὶ Βιθυνοὶ καὶ Μυσοὶ καὶ Φρύγες, ἐν δὲ μεσογαίῳ Πισίδαι τε καὶ Λυδοί. τοσαῦτα ἔθνη τὴν χερρόνησον οἰκοῦσιν, καὶ πάντων ἄρχουσι Ῥωμαῖοι.

3. Περὰσαντες δὲ καὶ ἑτέρων ἔθνων ἄρχουσιν ἀμφὶ τὸν Πόντον καὶ Μυσῶν τῶν ἐν Εὐρώπῃ καὶ Θρακῶν ὅσοι περὶ τὸν [2] Εὐξείνιον. ἀπὸ δὲ Ἰωνίας κόλπος ἐστὶ θαλάσσης ὁ Αἰγαῖος καὶ ἕτερος Ἰονίου θαλάσσης καὶ ὁ Σικελικὸς πορθμὸς καὶ ἡ [3] Τυρρηνικὴ θάλασσα μέχρι τῶν Ἡρακλείων στηλῶν. τοῦτο μῆκος ἐστὶν ἀπ' Ἰωνίας ἐπὶ τὸν ὠκεανόν, καὶ ἐν τῷδε αὐτῷ παράπλῳ Ῥωμαίων ὑπήκοα τοσαῦτα, ἣ τε Ἑλλὰς πᾶσα καὶ Θεσσαλία καὶ Μακεδόνες καὶ ὅσα πρόσοικα ἄλλα Θρακῶν καὶ Ἰλλυριῶν καὶ Παιόνων ἔθνη, αὐτὴ τε Ἰταλία μακροτάτῃ δὴ πάντων ἔθνων οὕσα καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰονίου παρήκουσα ἐπὶ πλείστον τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης μέχρι Κελτῶν, οὓς αὐτοὶ Γαλάτας [4] προσαγορεύουσι, καὶ Κελτῶν, ὅσα ἔθνη τὰ μὲν ἐς τήνδε τὴν θάλασσαν, τὰ δὲ ἐς τὸν βόρειον ὠκεανὸν ἀφορᾷ, τὰ δὲ παρὰ Ῥήνον ποταμὸν ὥκηται, Ἰβηρία τε πᾶσα καὶ Κελτίβηρες, ἐπὶ τὸν ἐσπέριον καὶ βόρειον ὠκεανὸν καὶ τὰς Ἡρακλέους στήλας [5] τελευτῶντες. καὶ τούτων πέρι καὶ ἐφ' ἐκάστου δηλώσω τὰ ἀκριβέστατα, ὅταν ἐς ἕκαστον ἔθνος ἡ γραφὴ περιίῃ.

4. Νῦν δέ, ὅσον ὅροις μεγάλοις τὴν ἀρχὴν περιλαβεῖν, κατὰ μὲν θάλασσαν εἰρηται, κατὰ δὲ γῆν περιοδεύοντι μοῖρά τε Μαυρουσιῶν ἂν εἴη τῶν παρ' Αἰθίοψι τοῖς περὶ ἐσπέραν καὶ εἴ τι [2] θερμότερον ἢ θηριῶδες ἄλλο Λιβύης μέχρι Αἰθιοπῶν τῶν ἑφών. ταῦτα μὲν Λιβύης Ῥωμαίοις ὅροι, τῆς δὲ Ἀσίας ποταμός τε Εὐφράτης καὶ τὸ Καύκασον ὄρος καὶ ἡ Ἀρμενίας τῆς μείζονος ἀρχὴ καὶ Κόλχοι παρὰ τὴν Εὐξείνιον θάλασσαν ὥκημένοι καὶ τὰ [3] λοιπὰ τοῦδε τοῦ πελάγους. ἐν δὲ τῇ Εὐρώπῃ ποταμοὶ δύο, Ῥήνός τε καὶ Ἰστρος, μάλιστα τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ὀρίζουσιν, καὶ τούτων Ῥήνος μὲν ἐς τὸν βόρειον ὠκεανόν, Ἰστρος δὲ εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον

sağ taraftan Karadeniz, Propontis,⁸ Hellespontos⁹ ve Ege Denizi ile sol taraftan Pamphylia ya da Mısır Denizi [4] (her iki isimle de anılır) ile sınırlanmış olan büyük yarımada ile karşılaşırız. Bu yarımada-ki bazı halkların Mısır Denizi ile sınırları bulunur. Bu halklar Pamphyliolar, Lykialılar ve İonia'ya kadar uzanan Kariyalılardır. Diğer halkların ise Karadeniz, Propontis ve Hellespontos ile sınırları vardır. Bunlar Galatia, Bithynia, Mysia ve Phrygia halklarıdır. İç kısımlarda ise Pisidialılar ile Lydialılar bulunur. Bu yarımada içerisinde daha pek çok halk yaşar ve bunların hepsi Romalıların egemenliği altındadır.

3. Romalılar, kıyı boyunca devam edildiğinde Karadeniz civarında yaşayan diğer Pontus halklarını, Avrupa'daki Mysialıları ve Karadeniz'e kıyısı bulunan Thrakialıları da [2] yönetirler. İonia'nın ötesinde Ege Denizi, Adriyatik Denizi, Sicilya Boğazı ve [3] Herakles Sütunlarına kadar uzanan Tyrrhenia Denizi vardır. Burası İonia'dan okyanusa kadar uzanan alandır. Kıyı boyunca ilerlediğimizde Romalıların egemenliği altında bulunan şu bölgelerle karşılaşırız: Helles'in tümü, Teselya, Makedonya ile bitişiğindeki Thrakia, Illyria, Pannonia ve İtalya'nın bizzat kendisi. İtalya, Adriyatik boyunca uzanması ve Keltlerin-Romalılar bunları Galyalı olarak adlandırır- lar—ülkesine kadar Tyrrhenia Denizinin büyük bölümüyle sınırları olması açısından diğerlerine göre [4] en büyük alanı kaplayan ülkedir. Keltlerin bir kısmı Akdeniz'e karşı, bir kısmı kuzeydeki okyanusa bakan bölgede, bir kısmı ise Ren Nehrinin uzandığı alan boyunca yaşarlar. Sonrasında kuzeydeki ve batıdaki okyanuslarla sınırları bulunan tüm Hispania¹⁰ ile Keltiberialılar¹¹ ve Herakles Sütunlarına kadar uzanan [5] alan vardır. Her birini ayrı ayrı yazmaya başladığımda tüm halklar hakkında oldukça detaylı açıklamalar yapacağım.

4. Şimdilik, Roma egemenliğinin uzandığı büyük sınırların kıyı boyunca yelken açıldığında karşılaşılan kısımları hakkında bilgilen-dirme yapıldı. Kara üzerinde yolculuk yaparken karşılaşılan sınırlar şöyledir: Mauretania'nın Batı Etiyopya'ya kadar uzanan bölümü ile [2] Afrika'nın sıcak ve vahşi hayvanlarla dolu, Doğu Etiyopya'ya kadar uzanan diğer bölümü vardır. Bunlar Afrika'daki Roma sınırlarıdır. Asya'daki sınırlar Fırat Nehrini, Kafkas Dağlarını, Armenia Maior Krallığını, Karadeniz boyunca uzanan bölgede yaşayan Kolkhis halklarını ve [3] kıyının geri kalanında yaşayan halkları içinde bulundurur. Avrupa'daki iki nehir, Ren ve Tuna, Roma İmparatorluğunun sınırlarının büyük bölümünü oluşturur. Bunlardan Ren Nehri kuzeydeki okyanusa, Tuna Nehri ise Karadeniz'e

καταδιδοῖ. περάσαντες δέ πη καὶ τούσδε Κελτῶν τῶν ὑπὲρ Ῥήνον ἄρχουσιν ἐνίων καὶ Γετῶν τῶν ὑπὲρ [4] Ἰστρον, οὓς Δακοὺς καλοῦσιν. ὅροι μὲν οὗτοι κατ' ἡπειρον, ὡς ἐγγύτατα ἐλθεῖν τοῦ ἀκριβοῦς·

5. Νῆσοι δὲ πᾶσαι, ὅσαι τῆς ἐντὸς θαλάσσης εἰσίν, αἱ τε Κυκλάδες καὶ Σποράδες ἢ Ἰάδες ἢ Ἑχινάδες ἢ Τυρρηνίδες ἢ Γυμνησῖαι ἢ ὅσας ἄλλας ὀνομάζουσιν ἑτέρως περὶ τε Λιβύην καὶ τὸ Ἴόνιον ἢ Αἰγύπτιον ἢ Μυρτῶν ἢ Σικελικὸν ἢ ὅσα ἄλλα [2] τῆσδε τῆς θαλάσσης ὀνόματα, ὅσαι τε ἐξαιρέτως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὀνομάζονται μεγάλαι νῆσοι, Κύπρος τε καὶ Κρήτη καὶ Ρόδος καὶ Λέσβος καὶ Εὐβοία καὶ Σικελία καὶ Σαρδῶ καὶ Κύρνος καὶ εἰ τις ἄλλη μικροτέρα τε καὶ μείζων, [3] ἅπαντα ταῦτ' ἐστὶ Ῥωμαίοις ὑπήκοα. καὶ τὸν βόρειον ὠκεανὸν ἐς τὴν Βρεττανίδα νῆσον περάσαντες, ἡπείρου μεγάλης μείζονα, τὸ κράτιστον αὐτῆς ἔχουσιν ὑπὲρ ἡμῖς, οὐδὲν τῆς ἄλλης δεόμενοι· οὐ γὰρ εὐφορος αὐτοῖς ἐστὶν οὐδ' ἦν ἔχουσι.

6. Τούτων τοσούτων καὶ τηλικούτων ἐθνῶν ὄντων τὸ μέγεθος, Ἰταλίαν μὲν αὐτὴν ἐπιμόχθως τε καὶ μόλις ἐν πεντακοσίοις ἔτεσι [2] κατειργάσαντο βεβαίως. καὶ τούτων τὰ ἡμίσεα βασιλεῦσιν ἐχρῶντο, τὰ δὲ λοιπὰ τοὺς βασιλέας ἐκβαλόντες καὶ ἐπομόσαντες οὐκ ἀνέξεσθαι βασιλέων ἀριστοκρατία τε [3] ἐχρήσαντο ἀπὸ τοῦδε καὶ προστάταις ἄρχουσιν ἐτησίοις. διακοσίοις δὲ μάλιστα ἐξῆς ἐπὶ τοῖς πεντακοσίοις ἐπὶ μέγα ἦλθεν ἡ ἀρχή, καὶ ξενικῆς τε δυνάμεως ἐκράτησαν ἀπείρου καὶ [4] τὰ πλεῖστα τῶν ἐθνῶν τότε ὑπηγάγοντο. Γαίος τε Καῖσαρ, ὑπὲρ τοὺς τότε δυναστεύσας καὶ τὴν ἡγεμονίαν κρατυνάμενός τε καὶ διαθέμενος ἐς φυλακὴν ἀσφαλῆ, τὸ μὲν σχῆμα τῆς πολιτείας καὶ τὸ [5] ὄνομα ἐφύλαξεν, μόναρχον δ' ἑαυτὸν ἐπέστησε πᾶσι. καὶ ἔστιν ἤδη ἡ ἀρχὴ μέχρι νῦν ὑφ' ἐνὶ ἄρχοντι, οὓς βασιλέας μὲν οὐ λέγουσιν, ὡς ἐγὼ νομίζω, τὸν ὄρκον αἰδούμενοι τὸν πάλαι, αὐτοκράτορας δὲ ὀνομάζουσιν, ὃ καὶ τῶν προσκαίρων στρατηγῶν ὄνομα ἦν· εἰσὶ δὲ ἔργῳ τὰ πάντα βασιλεῖς.

7. Καὶ ἔστι καὶ τοῖσδε τοῖς αὐτοκράτορσιν ἐς τὸν παρόντα χρόνον ἐγγυτάτω διακοσίων ἐτῶν ἄλλων, ἐν οἷς ἢ τε πόλις μάλιστα κατεκοσμήθη καὶ ἡ πρόσοδος ἐπὶ πλεῖστον ηὐξήθη

boşalır. Bu nehirleri aştığımızda Ren'in ötesinde kalan Keltlerin bazıları ile Tuna'nun ötesindeki [4] Getae halkı da—Romalılar bunlara Dacialı diyorlardı—Romalılar tarafından yönetiliyorlar. Bunlar doğruluğuna en yakın ihtimalle kara üzerindeki sınırlardır.

5. Akdeniz'de yer alan tüm adalar şunlardır: Kyklades Adaları, Sporades Adaları, Ionia Adaları, Ekhnades Adaları,¹² Tyrrhenia Adaları ve Balear Adaları. Ayrıca Libya, Ionia, Mısır, Mirttan, ¹³ Sicilya ve Akdeniz sularında yer alan ve [2] çeşitli adlarla anılan diğer adalar. Bunların yanı sıra, Hellenler tarafından büyük adalar olarak anılan Kıbrıs, Girit, Rodos, Lesbos,¹⁴ Euboia, Sicilya, Sardinia, Korsika ile daha küçük ya da büyük diğer tüm adalar. Tüm bu adalar [3] Romalıların egemenliği altındadır. Romalılar, kuzeydeki okyanusu aşarak oldukça büyük bir kara parçası olan Britannia'ya ulaştılar ve diğer yerleri umursamadan adanın en iyi ve yarısından fazlasını kapsayan kısmını hakimiyetleri altına aldılar. Aslına bakılırsa diğer yerlerin onlara hiçbir faydası yoktur.

6. Bu kadar fazla halkı hakimiyeti altında bulunduran Romalılar, İtalya'da güçlü bir konum elde edebilmek için beş yüz yıl boyunca büyük çabalar [2] sarf ettiler. Bu sürenin yarısı kralların hükmü altında geçti. Romalılar, kralları kovup bir daha krallık yönetimi getirmeyeceklerine dair yeminler ederek aristokratik [3] bir yönetime geçtiler ve kendilerine yıllık yöneticiler seçtiler. Bu beş yüz yıldan sonra gelen iki yüz yılda ise egemenlik alanlarını büyük ölçüde genişlettiler. Bu dönemde sınırsız bir dış güce ulaştılar ve halkların büyük çoğunluğunu [4] egemenlikleri altına aldılar. Bu dönemin ardından, Gaius Caesar¹⁵ rakiplerine üstünlük sağlayarak hakimiyeti ele geçirdi, bu hakimiyeti sağlam temellere oturttu, yönetimin şeklini ve [5] adını korudu, ancak kendisini herkesin mutlak hükümdarı yaptı. İmparatorluk onun zamanından günümüze kadar tek bir kişi tarafından yönetilmiştir. Benim düşünceme göre, eski yemine saygı duydukları için yöneticilere kral demiyorlar. Bunun yerine onları imparator olarak adlandırıyorlar. Generaller de zaman zaman bu isimle anılıyorlardı. Fakat yine de bu imparatorlar fiilen tamamıyla kral gibi hareket ediyorlar.

7. Bu imparatorların ortaya çıktığı zamandan günümüze kadar neredeyse iki yüz yıl geçmiştir. Bu zaman içerisinde şehir büyük ölçüde düzene oturmuş, gelirini oldukça artırmış,

καὶ πάντα ἐν εἰρήνῃ μακρᾷ καὶ εὐσταθεῖ προῆλθεν εἰς εὐδαιμονίαν [2] ἀσφαλῆ. καὶ τινὰ καὶ τοῖς προτέροις ἔθνεσιν οἶδε οἱ αὐτοκράτορες ἐς τὴν ἡγεμονίαν προσέλαβον καὶ ἀφιστάμενα [3] ἄλλα ἐκρατύναντο. ὅλως τε δι' εὐβουλίαν τὰ κράτιστα γῆς καὶ θαλάσσης ἔχοντες αὖξιν ἐθέλουσι μᾶλλον ἢ τὴν ἀρχὴν ἐς ἀπειρον ἐκφέρειν ἐπὶ βάρβαρα ἔθνη πενιχρὰ καὶ ἀκερδῇ, ὧν ἐγὼ τινὰς εἶδον ἐν Ῥώμῃ πρεσβευομένους τε καὶ διδόντας ἑαυτοὺς ὑπηκόους εἶναι καὶ οὐ δεξάμενον βασιλέα ἄνδρας οὐδὲν αὐτῷ [4] χρησίμους ἐσομένους. ἔθνεσι τε ἄλλοις, ἀπείροις τὸ πλῆθος, αὐτοὶ διδῶσι τοὺς βασιλέας, οὐδὲν αὐτῶν ἐς τὴν ἀρχὴν δεόμενοι· καὶ τῶν ὑπηκόων ἐνίοις προσαναλίσκουσιν, αἰδούμενοι [5] καίπερ ἐπιζημίους ὄντας ἀποθέσθαι τὴν τε ἀρχὴν ἐν κύκλῳ περικάθηνται μεγάλοις στρατοπέδοις καὶ φυλάσσουν τὴν τοσὴνδε γῆν καὶ θάλασσαν ὥσπερ χωρίον.

8. Ἀρχὴ τε οὐδεμία προῆλθέ πω μέχρι νῦν εἰς τοσοῦτο μεγέθους καὶ χρόνου. οὔτε γὰρ τὰ Ἑλλήνων, εἴ τις ὁμοῦ τὰ Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων καὶ Θηβαίων, δυναστευσάντων παρὰ μέρος, ἀπὸ τῆς Δαρείου στρατείας, ὅθεν αὐτοῖς ἐστὶν ἐλλαμπρύνεσθαι μάλιστα, ἐς τὴν Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου τῆς Ἑλλάδος ἡγεμονίαν [2] συναγάγοι, πολλὰ ἂν ἔτη φανείη. οἳ τε ἀγῶνες αὐτοῖς ἐγένοντο οὐκ ἐπὶ ἀρχῆς περικτήσῃ μᾶλλον ἢ φιλοτιμίᾳ πρὸς ἀλλήλους, καὶ οἱ λαμπρότατοι περὶ τῆς αὐτῶν ἐλευθερίας πρὸς ἀρχὰς ἄλλας ἐπιούσας. οἳ δὲ τινες αὐτῶν ἐς Σικελίαν πλεύσαντες ἐπὶ ἀρχῆς ἐτέρας ἐλπίδι προσέπταισαν, ἢ, εἴ τις ἐς τὴν Ἀσίαν [3] διῆλθεν, μικρὰ καὶ ὅδε δράσας εὐθύς ἐπανήει. ὅλως τε ἡ Ἑλληνικὴ δύναμις, καίπερ ἐκθύμως ὑπὲρ ἡγεμονίας ἀγωνισαμένων, οὐ προῆλθεν ὑπὲρ τὴν Ἑλλάδα βεβαίως, ἀλλὰ δεινοὶ μὲν ἐγένοντο ἀδούλωτον αὐτὴν καὶ ἀήττητον κατασχεῖν ἐπὶ πλείστον, ἀπὸ δὲ Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Φιλίππου καὶ πάννυ μοι δοκοῦσι προᾶξαι κακῶς καὶ ἀναξίως αὐτῶν.

9. Ἡ τε τῆς Ἀσίας ἀρχὴ ἔργων μὲν πέρι καὶ ἀρετῆς οὐδ' ἐς τὰ σμικρότατα τῶν Εὐρωπαίων παραβάλλεται δι' ἀσθένειαν καὶ [2] ἀτολμίαν τῶν ἐθνῶν. καὶ τοῦτο δηλώσει καὶ ἡδε ἡ γραφὴ προϊούσα· ὀλίγαις γὰρ μάχαις Ῥωμαῖοι τοσούτων τῆς Ἀσίας ἐθνῶν κατέσχον, ὅσων ἔτι νῦν ἐπικρατοῦσι, καὶ ταῦτα Μακεδόνων αὐτῶν ὑπερμαχομένων, τὰ δὲ πολλὰ περὶ τὴν [3]

uzun barış ve huzur ortamı sayesinde tamamıyla kalıcı bir refaha [2] ulaşmıştır.¹⁶ İmparatorlar bu süreçte bazı halkları egemenlikleri altına almış, bazılarının ise isyanlarını bastırmıştır. Egemenlik alanlarını [3] yoksul ve hiçbir faydası olmayan barbar kabilelerinin üzerine kadar taşımak yerine, hem karada hem de denizde tamamıyla ellerinde tuttukları en iyi bölgeleri ihtiyatlı bir şekilde korumayı tercih etmişlerdir. Bu yoksul ve faydasız barbarların bazılarının Roma'da kendilerini elçiler vasıtasıyla tebaa olarak sunduklarını gördüm. Fakat imparator kendisine fayda sağlamayacak bu adamların [4] hiçbirini kabul etmedi. Romalılar, egemenlikleri altında bulundurmamak istemedikleri çok sayıda halka da krallar gönderiyorlar. Kendilerine bağımlı olan bazı halklara çok fazla harcama yapıyorlar; bu durum kendilerini zarara uğratsa da onlardan vazgeçmeyi utanç verici [5] bir hareket olarak görüyorlar. İmparatorluklarının her tarafını büyük ordugâhlarla çevreliyor ve hem karada hem denizde kaleye benzer garnizonlar kuruyorlar.

8. Günümüze kadar hiçbir hükümdarlık böylesine büyük ve uzun süreli bir güce sahip olmamıştır. Hellenlerin en büyük kazanımlara ulaştıkları Dareios'un seferinin ardından başlayan Atinalıların, Spartalıların ve Thebailıların üstünlük kurmuş oldukları dönemleri bir bütün halinde ele alsak ve hatta Amnytas oğlu Philippos'un Hellas üzerindeki egemenlik süresini de [2] buna dâhil etsek yine de çok uzun yıllar etmediğini görürüz. Hellenlerin ortaya koymuş olduğu mücadeleler egemenlik için değil, birbirlerine karşı itibar kazanmak içindi. En görkemli olanı ise yabancı güçlerin tehdidine karşı özgürlüklerini korumak uğruna ortaya koydukları mücadeleydi.¹⁷ Egemenliklerini genişletmek umuduyla Sicilya'ya yelken açanlar hayal kırıklığına uğradılar.¹⁸ Asya üzerine [3] yürüdüklerinde ise ufak tefek başarılar elde etmekten öteye gidemediler ve derhâl geri döndüler. Yani egemenlik kazanma amacıyla mücadele eden Hellen gücü, Hellas'ın sınırlarının ötesine hiçbir zaman ulaşamadı. Kendilerini bağımsız ve yenilgisiz tutmakta uzun süre büyük başarı göstermiş olsalar da Amnytas oğlu Philippos ile Philippos oğlu Aleksandros'tan bu yana geçen dönemleri benim açımdan oldukça utanç vericidir ve onlara layık değildir.

9. Asya'nın hakimiyeti, buradaki halkların zayıflığı ve korkaklığı nedeniyle, emek ve cesaret bakımından Avrupa'dakilerin [2] en küçüğüyle bile kıyaslanamaz. Tarihin geri kalarında bu açık bir şekilde gösterilecektir. Afrika ve Avrupa'daki pek çok askerî sefer oldukça zorlu geçerken, Romalıların hakimiyeti altındaki Asya halkları, Makedonların desteğini almış oldukları hâlde birkaç savaş sonunda

Λιβύην καὶ τὴν Εὐρώπην ἐξετρίφθησαν. Ἀσσυρίων τε αὖ καὶ Μήδων καὶ Περσῶν, τριῶν τῶνδε μεγίστων ἡγεμονιῶν εἰς Ἀλέξανδρον τὸν Φιλίππου, συντιθεμένων οὐτ' ἂν ὁ χρόνος ἐφίκοιτο τῶν ἐνακοσίων ἐτῶν, [4] ὅσα ἐστὶ Ῥωμαίοις ἐς τὸν παρόντα χρόνον, τό τε μέγεθος τῆς ἀρχῆς τῆς ἐκείνων οὐδὲ ἐς ἡμῖς νομίζω τῆσδε τῆς ἡγεμονίας ἀπαντᾶν, τεκμαιρόμενος, ὅτι Ῥωμαίοις ἀπὸ τε δύσεων καὶ τοῦ πρὸς ἐσπέραν ὠκεανοῦ ἐπὶ τὸ Καύκασον ὄρος καὶ ποταμὸν Εὐφράτην καὶ ἐς Αἰθίοπας τοὺς ἄνω Αἰγύπτου καὶ δι' Ἀράβων ἐπὶ τὸν ἑῶν ὠκεανὸν ἡ ἀρχὴ διεξέρχεται, καὶ ὄρος ἐστὶν αὐτοῖς ὁ ὠκεανὸς ἀνερχομένου τε καὶ δυομένου τοῦ θεοῦ, θαλάσσης τε πάσης ἡγεμονεύουσι τῆς ἐντὸς οὐσῆς καὶ νήσων ἀπασῶν καὶ ἐν [5] τῷ ὠκεανῷ Βρεττανῶν. Μήδοις δὲ καὶ Πέρσαις ἢ τε πλείστη θάλασσα ἢ ὁ Παμφύλιος κόλπος ἦν καὶ μία νῆσος ἡ Κύπρος ἢ εἰ τί που ἄλλο σμικρὸν τῆς Ἰωνίας ἐν θαλάσσῃ· τοῦ τε Περσικοῦ κόλπου (καὶ γὰρ τοῦδε ἐκράτουν) πόσον τι καὶ τὸ τούτου πέλαγός ἐστιν;

10. Τὰ δὲ δὴ Μακεδόνων, τὰ μὲν πρὸ Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου καὶ πάνυ σμικρὰ ἦν, καὶ ἔστιν ὧν ὑπήκουσαν· τὰ δὲ αὐτοῦ Φιλίππου πόνου μὲν καὶ ταλαιπωρίας ἔγεμεν οὐ μεμπτῆς, ἀλλὰ [2] καὶ ταῦτα περὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ πρόσχωρα μόνα ἦν. ἐπὶ δὲ Ἀλεξάνδρου μεγέθει τε καὶ πλήθει καὶ εὐτυχίᾳ καὶ ταχυεργίᾳ διαλάμψασα ἡ ἀρχὴ καὶ ὀλίγου δεῖν εἰς ἀπειρον καὶ ἀμίμητον ἐλθοῦσα διὰ τὴν βραχύτητα τοῦ χρόνου προσέοικεν ἀστραπῇ λαμπρᾷ· ἥς γε καὶ διαλυθείσης ἐς πολλὰς σατραπείας ἐπὶ [3] πλείστον ἐξέλαμπε τὰ μέρη. καὶ τοῖς ἑμοῖς βασιλεῦσι μόνοις ἦν στρατιὰ τε πεζῶν μυριάδες εἴκοσι καὶ μυριάδες ἱππέων τέσσαρες καὶ ἐλέφαντες πολεμισταὶ τριακόσιοι καὶ ἄρματα ἐς μάχας δισχίλια καὶ ὅπλα ἐς διαδοχὴν μυριάσι τριάκοντα. καὶ [4] τάδε μὲν αὐτοῖς ἦν ἐς πεζομαχίαν, ἐς δὲ ναυμαχίας κοντωτὰ καὶ ὅσα σμικρότερα ἄλλα, δισχίλια, τριήρεις δὲ ἀπὸ ἡμιολίας μέχρι πεντήρους πεντακόσιοι καὶ χίλιοι καὶ σκευὴ τριηριτικά διπλότερα τούτων θαλαμηγὰ τε χρυσόπρυμνα καὶ χρυσέμβολα ἐς πολέμου πομπήν, οἷς αὐτοὶ διαπλέοντες ἐπέβαινον οἱ βασιλεῖς, ὀκτακόσια, χρημάτων δ' ἐν τοῖς θησαυροῖς τέσσαρες [5] καὶ ἑβδομήκοντα μυριάδες ταλάντων Αἰγυπτίων. ἐς γὰρ δὴ τοσοῦτο παρασκευῆς τε καὶ στρατιᾶς ἐκ τῶν βασιλικῶν ἀναγραφῶν φαίνεται προαγαγῶν τε καὶ

[3] Roma'ya boyun eğmek zorunda kaldılar. Aynı şekilde, Philippos oğlu Aleksandros'tan önceki en büyük üç hükümdarlık olan Asurluların, Medlerin ve Perslerin toplam hüküm süreleri birlikte ele alındığında, [4] bu süre Roma'nın ulaşmış olduğu dokuz yüz yıl kadar etmez ve bana kalırsa büyüklük bakımından da Roma İmparatorluğunun yarısı kadar bile etmezler. Zira Romalıların sınırları, güneşin battığı batıdaki okyanustan Kafkas Dağlarına, Fırat Nehrine, Mısır üzerinden Etiyopya'ya ve Arabistan'dan doğudaki okyanusa kadar uzanır. Ayrıca tanrının¹⁹ yükseldiği ve alçaldığı okyanusu, Akdeniz'in tamamı ile üzerindeki tüm adaları ve okyanus üzerindeki [5] Britannia Adasını da kontrol ediyorlar. Medlerin ve Perslerin deniz üzerinde kontrol ettiği en büyük alan Pamphylia Körfezi ile sadece Kıbrıs Adasını ve belki de Akdeniz'de Ionia bölgesine ait diğer küçük adaları kapsıyordu. Basra Körfezi de onların kontrolü altındaydı, fakat bunun ne kadarı açık deniz ki?

10. Aynı şekilde, Amnytas oğlu Philippos'tan önceki Makedonya tarihi de oldukça kısa bir dönemdi ki Makedonlar o zamanlar Romalılara bağımlı durumdaydılar. Philippos'un dönemi hafife alınmayacak kadar zorlu işlerle doluydu, [2] fakat bu işler yalnızca Hellas ve komşu bölgelerin topraklarıyla alakalıydı. Aleksandros'un hükümdarlığı büyüklük, nüfus, başarı ve bunları elde etme hususundaki çabukluk bakımından göz kamaştırıyordu. Neredeyse sınırsızdı ve eşi benzeri yoktu. Kısa bir süre içerisinde bu noktaya ulaşmasıyla, tıpkı parıldayan bir şimşek gibiydi. Pek çok satraplığa bölünmüş olmasına rağmen [3] her bir parça son derece görkemliydi. Sadece benim ülkemin²⁰ krallarının bile iki yüz bin piyade, kırk bin süvari, üç yüz savaş fili ve iki bin savaş arabasından oluşan bir ordusu ile üç yüz bin yedek silahtı vardı. Bu saydıklarım [4] onların kara üzerindeki gücünü oluşturuyordu. Deniz savaşları için ise yelken direkleriyle donatılmış iki yüz bin mavna ile daha küçük diğer tekneleri, bir buçuk ila beş kürek sırası bulunan bin beş yüz *trireme*²¹ ile iki katı kadar *trireme* için yeterli olacak teçhizatları, kralların savaşa giderken kullandıkları hem pupası hem de gagası altın kaplamalı olan sekiz yüz mavnaları ve [5] hazinelerinde yedi yüz kırk bin Mısır *talantonu*²² değerinde paraları bulunuyordu. Krallar arasında, para temin etme konusunda en yeteneklisi, harcama konusunda en savurganı

καταλιπών ὁ δεύτερος Αἰγύπτου βασιλεὺς μετ' Ἀλέξανδρον, ὃς καὶ πορίσας δεινότατος ἦν βασιλέων καὶ δαπανῆσαι λαμπρότατος καὶ κατασκευάσαι [6] μεγαλουργότατος. φαίνεται δὲ καὶ πολλὰ τῶν ἄλλων σατραπῶν οὐ πολὺ τούτων ἀποδέοντα. ἀλλὰ πάντα ἐπὶ τῶν ἐπιγόνων αὐτῶν συνετρίφθη, φθαρέντων ἐς ἀλλήλους, ὥς μόνως ἀρχαὶ μεγάλαι καταλύονται, στασιασάντων.

11. Τὰ δὲ Ῥωμαίων μεγέθει τε καὶ χρόνῳ διήνεγκε δι' εὐβουλίαν καὶ εὐτυχίαν ἐς τε τὴν περὶ κτησιν αὐτῶν ἀρετῇ καὶ φερεπονίᾳ καὶ τалаιπωρίᾳ πάντας ὑπερῆραν, οὔτε ταῖς εὐπραγίαις ἐπαιρόμενοι, μέχρι βεβαίως ἐκράτησαν, οὔτε συστελλόμενοι ταῖς συμφοραῖς· ὧν γε καὶ δύο μυριάδες ἀνδρῶν ἐνίοτε μιᾶς ἡμέρας καὶ ἑτέρας [2] τέσσαρες ἀπώλλυντο καὶ ἄλλης πέντε. καὶ περὶ τῆς πόλεως αὐτῆς πολλάκις ἐκινδύνουν, καὶ λιμοὶ τε καὶ λοιμοὶ συνεχεῖς καὶ στάσεις, ὁμοῦ πάντα ἐπιπίπτοντα, οὐκ ἀπέστησε τῆς φιλοτιμίας, ἕως ἑπτακοσίοις ἔτεσιν κακοπαθοῦντές τε καὶ κινδυνεύοντες ἀγχωμάλως τὴν ἀρχὴν ἐς τότε προήγαγον καὶ τῆς εὐτυχίας ὦναντο διὰ τὴν εὐβουλίαν.

12. Καὶ τάδε πολλοὶ μὲν Ἑλλήνων, πολλοὶ δὲ Ῥωμαίων συνέγραψαν, καὶ ἔστιν ἡ ἱστορία τῆς Μακεδονικῆς, μεγίστης δὴ [2] τῶν προτέρων οὔσης, πολὺ μείζων. ἀλλ' ἐντυγχάνοντά με καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν ἐντελῇ καθ' ἕκαστον ἔθνος ἰδεῖν ἐθέλοντα ἀπέφερεν ἡ γραφὴ πολλάκις ἀπὸ Καρχηδόνας ἐπὶ Ἰβήρας καὶ ἐξ Ἰβήρων ἐπὶ Σικελίαν ἢ Μακεδονίαν ἢ ἐπὶ πρεσβείας ἢ συμμαχίας ἐς ἄλλα ἔθνη γενομένας, εἰτ' αὐθις ἐς Καρχηδόνα ἀνῆγεν ἢ Σικελίαν ὥσπερ ἀλώμενον καὶ πάλιν ἐκ τούτων ἀτελῶν [3] ἔτι ὄντων μετέφερεν, ἕως οὗ τὰ μέρη συνήγαγον ἐμαυτῷ, ὅσας ἐς Σικελίαν ἐστράτευσαν ἢ ἐπρέσβευσαν ἢ ὅτι οὖν ἔπραξαν ἐς Σικελίαν, μέχρι κατεστήσαντο αὐτὴν ἐς τὸν κόσμον τὸν παρόντα, ὅσας τε αὐτὸν Καρχηδονίους ἐπολέμησαν ἢ ἐσπείσαντο ἢ ἐπρέσβευσαν ἐς αὐτοὺς ἢ πρεσβείας ἐδέξαντο παρ' ἐκείνων ἢ ἔδρασαν ὅτι οὖν ἢ ἐπαθον πρὸς αὐτῶν, ἕως Καρχηδόνα κατέσκαψαν καὶ τὸ Λιβύων ἔθνος προσέλαβον καὶ αὐθις ὤκισαν αὐτοῖς Καρχηδόνα καὶ Λιβύην [4] κατέστησαν ἐς τὰ νῦν ὄντα. καὶ τότε μοι κατὰ ἔθνος ἕκαστον ἐπράχθη, βουλομένῳ τὰ ἐς ἑκάστους ἔργα Ῥωμαίων καταμαθεῖν, ἵνα τὴν τῶν ἐθνῶν

ve bayındırlık faaliyetleri açısından en aktifi olan Aleksandros'un ardından gelen ikinci Mısır kralının²³ bıraktığı ve kraliyet kayıtlarında yazılı olan savaşa hazırlık ve ordunun durumu [6] işte bu şekildeydi. Diğer satraplıkların pek çoğunun bu hususlarda aşağı kalır yanı yok gibi görünüyor. Fakat tüm bu varlıklar birbirleriyle savaşıp duran ardıllar tarafından heba edildi; büyük hükümdarlıklar yalnızca bu şekilde yıkılırlar.

11. Roma İmparatorluğunun büyüklüğü ve devamlılığı, kararlılık ve iyi talihe dayanmaktaydı ki bunları elde etme yolunda cesaret, mukavemet ve disiplin gibi konularda tüm herkesten daha üstün durumdaydılar. Egemenliklerini istikrarlı bir zemine oturtana kadar ne elde ettikleri başarılarla yetindiler ne de başlarına gelen felaketler nedeniyle geri adım attılar. Kimi zaman tek bir günde yirmi bin, kimi zaman [2] kırk bin ve bir keresinde de elli bin adamlarını yitirmelerine ve şehirleri çoğu zaman tehlike altında olmasına rağmen hırslarını hiç kaybetmediler. Yedi yüzyıllık süreç boyunca çeşitli sıkıntılara ve tehlikelere rağmen, bu noktaya ulaşana ve kararlılıkları sayesinde refaha kavuşana kadar ne kıtlık dönemleri ne arka arkaya gelen vebalar ne siyasi karışıklıklar ne de başlarına bela olan buna benzer felaketler onların kararlı tutumuna zarar verebildi.

12. Bunlar hem Hellen hem Romalı pek çok yazar tarafından ortaya koyulmuştur ve tarih eski zamanların en görkemli tarihi olan Makedon [2] tarihinden bile daha görkemlidir. Üzerinde çalıştığım ve Romalıları cesaret bakımından diğer halkların her biriyle karşılaştırma niyetinde olduğum tarihim, beni sık sık Kartaca'dan Hispania'ya, Hispania'dan Sicilya, Makedonya ya da yabancı topraklarda elçilikler vasıtasıyla kurulan ittifaklara kadar götürdü. Yine oralardan bir gezgin gibi Kartaca ve Sicilya'ya geri getirip [3] isim henüz sona ermemişken başka yerlere sevk etti. Nihayetinde Romalıların Sicilya'ya ne kadar ordu ya da elçi gönderdiğini ve bugünkü düzeni sağlayana kadar orada ne gibi işler yapmış olduklarını, Kartacalılar ile yaptıkları savaşları ve ateşkesleri, gönderdikleri ve kabul ettikleri elçileri, Kartaca'yı yıkp Afrika'yı bir Roma eyaleti yapana kadar Kartacalılara ne gibi zararlar verip nelere maruz kaldıklarını, Kartaca'yı nasıl yeniden inşa ettiklerini ve Afrika'yı bugünkü durumuna getirene kadar [4] neler yapmış olduklarını belirterek parçaları bir araya getirdim. Bu araştırmayı her bir halkı da dâhil ederek Romalıların bunlarla olan ilişkisini öğrenmek ve her birinin zayıflığını ya da

ἀσθένειαν ἢ φερεπονίαν καὶ τὴν τῶν ἐλόντων ἀρετὴν ἢ εὐτυχίαν ἢ εἰ τι ἄλλο συγκύρημα συνηνέχθη, καταμάθοιμι.

13. Νομίσας δ' ἂν τινὰ καὶ ἄλλον οὕτως ἐθελῆσαι μαθεῖν τὰ Ῥωμαίων, συγγράφω κατὰ ἔθνος ἕκαστον· ὅσα δὲ ἐν μέσῳ πρὸς [2] ἐτέρους αὐτοῖς ἐγένετο, ἐξαίρω καὶ εἰς τὰ ἐκείνων μετατίθηναι. τοὺς δὲ χρόνους ἐπὶ μὲν πᾶσιν περισσὸν ἡγούμεν καταλέγειν, [3] ἐπὶ δὲ τῶν ἐπιφανεστάτων ἐκ διαστήματος ὑπομνήσω. καὶ τὰ ὀνόματα Ῥωμαίοις πάσαι μὲν ἦν ἓν, ὥσπερ ἀνθρώποις ἅπασιν, ἐκάστω, μετὰ δὲ ἐγένοντο δύο· καὶ οὐ πολὺς χρόνος, ἐξ οὗ καὶ τρίτον ἤρξατό τισιν ἐς ἐπίγνωσιν ἐκ πάθους ἢ ἀρετῆς προστίθεσθαι, καθὰ καὶ τῶν Ἑλλήνων τισὶν ἐπὶ τὰ ὀνόματα [4] ἦσαν ἐπικλήσεις. ἐγὼ δὲ ἔστι μὲν ὅπου καὶ πάντων ἐπιμνήσομαι, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ἐπιφανῶν, ἐς γνῶρισμα τῶν ἀνδρῶν· τὰ δὲ πολλὰ καὶ τούτους καὶ τοὺς ἄλλους, ἃ κυριώτατα ἡγοῦνται, προσαγορεύσω.

14. Τριῶν δὲ βίβλων οὐσῶν, αἱ τὰ ἐς τὴν Ἰταλίαν ὄντα αὐτοῖς πολλὰ πεπραγμένα συνάγουσιν, τὰς μὲν τρεῖς ἡγητέον εἶναι [2] Ῥωμαϊκῶν Ἰταλικάς, διὰ δὲ πλῆθος ἔργων διήρηται. καὶ δηλοῦσιν ἢ μὲν πρώτη τὰ τῶν βασιλέων ἐπὶ γενομένων ἔργα, [3] ἐφεξῆς ἅπαντα ἐφ' ἑαυτῶν, ὡς ἐγένετο· καὶ αὐτὴν ἐπιγράφω Ῥωμαϊκῶν βασιλικήν. ἢ δ' ἐξῆς τὰ ἐς τὴν ἄλλην Ἰταλίαν, χωρὶς γε τῆς παρὰ τὸν κόλπον τὸν Ἴόνιον· ἐς δὲ σύγκρισιν τῆς [4] προτέρας ἥδε λέγεται [ἢ ἐξῆς] Ῥωμαϊκῶν Ἰταλική. τελευταίῳ δὲ ἔθνει, Σαυνίταις, οἱ παρὰ τὸν Ἴόνιον ὤκηται, μεγάλῳ τε καὶ χαλεπῷ, ὀγδοήκοντα ἔτεσι συνεπλάκησαν, μέχρι καὶ τούσδε καὶ ὅσα σφίσιν ἐγγὺς ἔθνη συνεμάχει, καὶ Ἑλληνας, ὅσοι ὑπὸ τὴν Ἰταλίαν εἰσὶν, ὑπηγάγοντο· καὶ ἔστιν ἥδε, τῶν προτέρων εἰς [5] σύγκρισιν, Ῥωμαϊκῶν Σαυνιτική. τὰ δὲ λοιπά, τούτων ἐκάστη κατὰ λόγον ἐπιγράφονται, Ῥωμαϊκῶν Κελτική τε καὶ Σικελική καὶ Ἰβηρική καὶ Ἀννιβαϊκή καὶ Καρχηδονιακή καὶ Μακεδονική [6] καὶ ἐφεξῆς ὁμοίως. τέτακται δ' αὐτῶν ἄλλη μετ' ἄλλην ὡς ἐκάστω πολέμῳ τὴν ἀρχὴν πρὸ ἐτέρου λαβεῖν συνέπεσεν, εἰ καὶ [7] τὸ τέλος τῷ ἔθνει μετὰ πολλὰ ἔτερα γεγένηται. ὅσα δ' αὐτοὶ Ῥωμαῖοι πρὸς ἀλλήλους ἐστασίασάν τε καὶ ἐπολέμησαν ἐμφύλια, φοβερώτερα σφίσι ταῦτα μάλιστα γενόμενα, ἐς τοὺς στρατηγούς τῶν στάσεων διήρηται, τὰ μὲν ἐς Μάριόν τε καὶ Σύλλαν, τὰ δ' ἐς Πομπηϊόν τε καὶ Καίσαρα, τὰ δὲ ἐς Ἀντώνιον

güçlü yönlerini, fatihlerinin cesaretini ya da iyi talihini yahut sonuca etki eden diğer faktörleri daha iyi anlamak niyetiyle yaptım.

13. İnsanların Roma tarihini bu şekilde öğrenmek isteyebileceğini düşünerek her bir halkı ayrı ayrı ele alacağım. Bunu yaparken [2] diğerlerinin başına gelmiş olan olayları ayırarak bunları kendi bölümlerinde yazacağım. Tüm olaylar için tarih kaydetmeyi gereksiz buluyorum, [3] fakat en dikkate değer olayları tarihleyeceğim. Tüm insanlar gibi Romalıların da eskiden birer ismi vardı. Daha sonra ikinci isimleri aldılar. Kısa bir süre sonra daha kolay tanınmak için, başlarına gelen olaylardan ya da kişisel başarılarından dolayı verilen ve Hellenlerin isimlerine ek olarak bir takma isim almaları gibi üçüncü bir isim [4] daha aldılar. Bazı yerlerde üç isimden, özellikle de belirli sebeplerden dolayı tanınmış olan en ünlü adamların isimlerinden bahsedeceğim. Ama çoğunlukla bunları ve diğerlerini, yani liderlik yapmış en yetkin adamları yazıya geçireceğim.

14. Romalıların İtalya'daki pek çok başarısı üç kitap hâlinde toplanmıştır ve bu üç kitap Roma'nın İtalya'daki [2] tarihini ele alacaktır. Bu üç kitap çok fazla olay içerdiği için bu şekilde bölümlere ayrılmıştır. İlk olarak, peş peşe hüküm süren krallar ve [3] bu krallar zamanında meydana gelen olayları açıklayacağım. Bu dönemi Romalıların Krallar Dönemi olarak adlandıracam. Sonrasında Adriyatik boyunca uzanan kısım hariç İtalya tarihi bölümü yer alacak. Bu bölüm [4] öncekinden farklı olarak Romalıların İtalya Tarihi olarak adlandırılacaktır. Romalılar, Adriyatik boyunca yaşayan son halk olan Samnitler ile seksen yıl boyunca şiddetli ve zorlu mücadelelere giriştiler ve sonunda Samnitleri, onlarla ittifak kuran komşu halkları ve İtalya'nın güneyindeki Hellenleri egemenlikleri altına aldılar. Bu konuların anlatıldığı bölüm de öncekinden farklı olarak [5] Romalıların Samnit Tarihi olarak adlandırılacaktır. Geri kalanların her biri konusuna göre Romalıların Kelt, Sicilya, Hispania, Hannibal, Kartaca, Makedonya Tarihi ve [6] benzeri şekillerde adlandırılacaktır. Bunların her biri, Romalıların bu halklara karşı savaş başlattığı zamana göre sıralanmıştır; her bir [7] halka karşı başlatılan mücadele meydana gelen pek çok başka olaydan dolayı sona ermemiş olsa da. Romalıların birbirlerine karşı olan siyasi anlaşmazlıkları ve iç savaşları—ki onlar açısından en korkutucu olaylar—bunların sorumlusu olan komutanların isimleriyle anılacaktır: Marius ile Sulla'nın mücadelesi; Pompeius ile Caesar'ın mücadelesi;

τε καὶ τὸν ἕτερον Καίσαρα, τὸν Σεβαστὸν ἐπὶ κλην, πρὸς τοὺς ἀνδροφόνους τοῦ προτέρου Καίσαρος, τὰ δὲ ἐς τὰ πρὸς ἀλλήλους, αὐτῶν Ἀντωνίου τε καὶ Καίσαρος [8] στασιασάντων. ὧς τινι τελευταίῳ τῶν ἐμφυλίων ὄντι καὶ Αἴγυπτος ὑπὸ Ῥωμαίους ἐγένετο καὶ τὰ Ῥωμαίων εἰς μοναρχίαν περιήλθεν.

15. Ὡς δὲ ἐς βίβλους ἕκαστα τῶν ἐθνῶν ἢ στρατηγῶν τὰ ἐμφύλια διήρηται· ἡ δὲ τελευταία καὶ τὴν στρατιάν αὐτῶν, ὅσῃν ἔχουσιν, ἢ πρόσδοτον, ἢν καρποῦνται καθ' ἕκαστον ἔθνος, ἢ εἴ τι προσαναλίσκουσιν εἰς τὰς ἐπινείους φρουράς ὅσα τε τοιουτότροπα ἄλλα ἐπιδείξει. ἀρμόζει δὲ ἀπὸ τοῦ γένους [2] ἄρξασθαι τὸν περὶ τῆς ἀρετῆς αὐτῶν συγγράφοντα. τίς δὲ ὧν ταῦτα συνέγραψα, πολλοὶ μὲν ἴσασιν καὶ αὐτὸς προέφηνα, σαφέστερον δ' εἰπεῖν, Ἀππιανὸς Ἀλεξανδρεὺς, ἐς τὰ πρῶτα ἦκων ἐν τῇ πατρίδι καὶ δίκαις ἐν Ῥώμῃ συναγορεύσας ἐπὶ τῶν βασιλέων, μέχρι με σφῶν ἐπιτροπεύειν ἡξίωσαν. καὶ εἴ τῳ σπουδὴ καὶ τὰ λοιπὰ μαθεῖν, ἔστι μοι καὶ περὶ τούτου συγγραφὴ.

Antonius ve Augustus olarak anılan diğ er Caesar²⁴ ile  nceki Caesar'ın katillerinin mücadelesi; Antonius ile Augustus'un birbirlerine karşı olan [8] mücadelesi. Bu son i  savaşın ardından Mısır Romalıların egemenliğı altına girdi ve Roma'nun yönetim biçimi monar iye dönüştü.

15. Böylece kitaplar halklara ve komutanların birbirlerine karşı mücadelelerine göre ayrılmıştır. Son kitap Romalıların sahip olduğı askerî gücü, her bir eyaletten elde ettikleri gelirleri, donanma gücünü korumak için harcadıkları paraları ve buna benzer birtakım başka meseleleri ele alacaktır. Romalıların cesareti hakkında [2] yazan birinin kökeni ile ba lamak uygun olacaktır. Tüm bunları yazıya geçirenin kim olduğunu pek çok insan biliyor ve zaten daha önce de bizzat belirttim. Açık konuşmak gerekirse, ben İskenderiyeli Appianos, vatanında en yüksek mertebeye ula mı  ve Roma'da imparatorlar tarafından *procurator* olarak atanana kadar davalarının savunuculuğunu yapmış ki iyim. Hakkımda araştırma yapmak ve daha fazlasını öğrenmek isteyen varsa, bu konuda yazıya ge irmı  olduğum bir çalışmam daha bulunuyor.²⁵

I

ΕΚ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ

1. Ἀρχεται τῆς ἱστορίας ἀπὸ Αἰνείου τοῦ Ἀγχίσου τοῦ Κάπυος, ὃς ἐν τῷ Τρωικῷ ἤκμαζε πολέμῳ, μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν τῆς Τροίας ἔφυγε καὶ μετὰ μακρὰν πλάνην κατέπλει ἕς τινα τῆς Ἰταλίας αἰγιαλόν, Λῳρεντον ἐπικαλούμενον, ἔνθα καὶ στρατόπεδον αὐτοῦ δείκνυται, καὶ τὴν ἀκτὴν ἀπ' ἐκείνου Τροίαν καλοῦσιν. ἤρχε τότε Ἀβοριγίνων τῶν τῆδε Ἰταλῶν Φαῦνος ὁ τοῦ Ἄρεως, ὃς καὶ ζεύγνυσιν Αἰνεία τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Λαουινίαν, καὶ γῆν δίδωσιν ἐκ περιόδου σταδίων τετρακοσίων. ὁ δὲ πόλιν ἔκτισε καὶ [2] ἀπὸ τῆς γυναικὸς Λαουίνιον ἐπωνόμασε. τρίτῳ δὲ ἔτει τοῦ Φαύνου τελευτήσαντος ἐκδέχεται τὴν ἀρχὴν ὁ Αἰνείας κατὰ τὸ κῆδος καὶ τοὺς Ἀβοριγίνας ἀπὸ τοῦ κηδεστοῦ Λατίνου Φαύνου Λατίνους ἐπωνόμασε. τρίτῳ δὲ ἔτει πάλιν διὰ Λαουινίαν τὴν γυναῖκα ὑπὸ Ρουτούλων τῶν Τυρρηγῶν, προμνηστευθεῖσαν αὐτῶν τῷ βασιλεῖ, ἀναιρεῖται [3] πολέμου νόμῳ ὁ Αἰνείας, καὶ τὴν ἀρχὴν διεδέξατο Εὐρυλέων, Ἀσκάνιος μετονομασθεὶς, ὃς ἐγεννήθη τῷ Αἰνείᾳ ἐκ Κρεούσης τῆς Πριάμου, τῆς ἐν Ἰλίῳ γενομένης αὐτῷ γυναικός. οἱ δὲ ἐκ τῆς Λαουινίας Ἀσκάνιον αὐτῷ γεννηθῆναι φασι, τὸν διάδοχον τῆς ἀρχῆς. Ἀσκανίου δὲ τελευτήσαντος ἔτει τετάρτῳ μετὰ τὴν Ἀλβης οἰκισιν (καὶ γὰρ οὗτος ἔκτισε πόλιν, Ἀλβην καλέσας, καὶ ἀπὸ Λαουινίου τὸν λαὸν μετῴκισεν) ἐκδέχεται τὴν ἀρχὴν [4] Σίλουιος. καὶ Σιλουίου παῖδα Αἰνείαν Σίλουιόν φασιν, Αἰνείου δὲ Λατίνον Σίλουιον, τοῦ δὲ Κάπυν, Κάπυος δὲ Κάπετον γενέσθαι, Καπέτου δὲ Τιβερίνον, τοῦ δὲ Ἀγρόπαν, τοῦ δὲ Ρωμύλον· καὶ τόνδε μὲν βληθῆναι κεραυνῷ οὐ γενέσθαι παῖδα Ἀουεντίνον, Ἀουεντίνου δὲ Πρόκαν γενέσθαι. καὶ πᾶσι δὲ τὸν Σίλουιον ἐπώνυμον εἶναι. τῷ δὲ Πρόκα δύο ἐγενέσθην υἱοί, πρεσβύτερος [5] μὲν Νεμέτωρ, νεώτερος δὲ Ἀμούλιος. λαβόντος δὲ τοῦ πρεσβυτέρου παρὰ τοῦ πατρὸς τελευτῶντος τὴν ἀρχὴν ὁ νεώτερος ὕβρει καὶ βία κατέσχευ ἀφελόμενος. καὶ τὸν μὲν παῖδα τοῦ ἀδελφοῦ Ἐγεστον κτείνει,

I

KRALLAR

1. Tarih, Capys oğlu Anchises'in oğlu Aeneas ile başlıyor. Bu Aeneas Troia Savaşı zamanında olgunluk çağındaydı. Troia ele geçirilince kaçtı ve uzun bir gezintiden sonra İtalya kıyılarındaki Laurentum olarak adlandırılan bölgesinde karaya çıktı. Burası onun kamp kurduğu yer olarak kabul edilir ve bu nedenle Troia Sahili olarak adlandırılır. İtalya'nın bu bölgesinin yerlileri o zamanlar tanrı Mars'ın oğlu Faunus tarafından yönetiliyordu ve Faunus evlenmesi için kızı Lavinia ile birlikte dört yüz *stadionluk*²⁶ bir kara parçasını Aeneas'a vermişti. Aeneas bu bölgede [2] karısının ismini vermiş olduğu Lavinium şehrini kurdu. Faunus'un üç yıl sonraki ölümü üzerine, Aeneas evlilik bağı sayesinde krallığı ele geçirdi ve kayınpederi Latinus Faunus onuruna yerlileri Latinler olarak adlandırdı. Aeneas üç yıl sonra, karısı Lavinia nedeniyle başlayan savaşta Etrüsk kabilesi Rutuli tarafından öldürüldü, çünkü Lavinia zamanında [3] onların krallarıyla nişanlıydı. Aeneas'ın ölümü üzerine, onun Troia'da evlenmiş olduğu Priamos kızı Kreousa'dan dünyaya gelen oğlu Euryleon yönetime geçmişti ki bu çocuk artık Ascanius olarak anılacaktı. Fakat bazıları yönetime geçen ardıl Ascanius'un, Aeneas'ın Kreousa'dan değil, Lavinia'dan dünyaya gelmiş olan çocuğu olduğunu söyler. Ascanius bir şehir kurmuş, bu şehre Alba²⁷ adını vermiş ve Lavinium'dan getirdiği yerleşimcilerle burayı iskân etmişti. Ascanius şehri kurduktan dört yıl sonra öldü ve Alba'da yönetimi Silvius [4] devraldı. Daha sonraki zamanlarda Silvius'un Aeneas Silvius adında, Aeneas Silvius'un Latinus Silvius adında, Latinus Silvius'un Capys adında, Capys'in Capetus adında, Capetus'un Tiberinus adında ve Tiberinus'un da Agrippa²⁸ adında bir oğlunun olduğunu anlatırlar. Bu Agrippa yıldırım çarpması sonucu hayatını kaybeden Romulus'un babasıydı. Romulus arkasında Aventinus isimli bir evlat bırakmıştı ve Aventinus'un da Procas isimli bir oğlu vardı. Tüm bu adamlar Silvius soyadını taşıyorlardı. Procas'ın iki oğlu vardı: Büyük olan [5] Numitor, küçüğü Amulius. Babalarının ölümünün ardından büyük olan yönetime geçti, ancak kardeşi zorla ve şiddet kullanarak yönetimi abisinin elinden aldı. Ayrıca abisinin oğlu Egestus'u öldürüp

τὴν θυγατέρα δὲ Ῥέαν Σιλουίαν ἰέρειαν, ἵνα ἅπαις διαμείνῃ, καθίστησι· τὸν μέντοι Νεμέτορα τῆς εἰς τὸ σῶμα ἐπιβουλῆς ἢ τῶν ἡθῶν ἐξεῖλε πραότης καὶ ἡ πολλή [6] ἐπιείκεια. ἀλλ' ἡ Σιλουία ἔκυε παρὰ τὸν νόμον. καὶ τὴν μὲν Ἀμούλιος ἐπὶ κολάσει συνελάμβανε, δύο δὲ παῖδας ἐκ τῆσδε γενομένους ποιμέσιν ἔδωκεν, εἰς τὸν πλησίον ποταμὸν ἐμβαλεῖν τὰ βρέφη· Θύβρις ἦν ὄνομα τῷ ποταμῷ, Ῥῶμος δὲ καὶ Ῥωμύλος οἱ παῖδες, ἐξ Αἰνείου ἔλκοντες μητρόθεν τὸ γένος· τὸ γὰρ τοῦ φύντος ἄδελον. (Phot. Bibl. I p. 46 Henry)

1a. Περί Ῥώμου καὶ Ῥωμύλου. Ἀλούσης Τροίας ὀγδόῃ τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς φεύγων Αἰνείας εἰς τὴν Ἰδην διήλθε τοὺς Ἀχαιοὺς συγχωροῦντας αὐτῷ βαστάζοντι εἰδῶλα καὶ γένος. οἱ δὲ λέγουσιν ὡς οὐ τὴν ὄψιν αὐτῶν συνενεγκεῖν, ἀλλ' ὅτι πολλάκις εἰσηγήσατο τοῖς βαρβάροις ἀποδοῦναι τὴν Ἑλένην τοῖς Ἀχαιοῖς. ἐκεῖ δὲ Φρυγῶν χεῖρα συλλέξας ἀπῆλθεν εἰς Λωρεντὸν καὶ ἐγγυησάμενος τὴν Λαουινίαν, θυγατέρα Λατίνου βασιλέως τῶν Ἀβοριγίνων, κτίζει πόλιν καὶ ὀνομάζει [2] αὐτὴν Λαουίνιον ἐκ τῆς γυναικὸς καὶ τρίτῳ ἔτει τελευτήσαντος Λατίνου διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ κηδεστοῦ ὀνομάζει τοὺς Ἀβοριγίνας Λατίνους. καὶ τρίτῳ δ' αὖ πάλιν ἔτει Ρουτούλων βασιλεὺς Μεζέντιος συμβαλὼν μετ' αὐτοῦ πόλεμον [3] διὰ τὸ προεγγεγυῆσθαι αὐτῷ τὴν Λαουινίαν ἀναιρεῖ Αἰνείαν. βασιλεύει οὖν ἀντ' αὐτοῦ Ἀσκάνιος. καὶ τὸ Λαουίνιον ὑπεριδὼν ὡς εὐτελὲς ἑτέραν ᾤκισεν ὑπὸ τὸ ὄρος τὸ Ἀλβανὸν ὀνομάσας Ἀλβην, ἣν δυναστεύσασαν ἔτη τριακόσια ἀνεῖλον Ῥωμαῖοι ὡς μηδὲ οἰκόπεδον αὐτῆς καταλειφθῆναι. διαδέχεται δὲ τοῦτον [4] Σίλουιος τρίτον· εἴτα τέταρτον Αἰνείας ἄλλος· τοῦτον πέμπτον Λατίνος· τὸν δὲ ἕκτον Κάπυς· εἴτα ἑβδομον Κάπετος· μεθ' ὃν ὀγδοὺν Τιβερίνος. ἑνατον μετὰ τοῦτον Ἀγρόπας· δέκατον μετ' αὐτὸν Ῥωμύλος. ἐνδέκατον εἴτα Ἀνεντίνος· μεθ' ὃν δωδέκατον Πρόκας καὶ τρισκαιδέκατον [5] Νεμέτωρ καὶ Ἀμούλιος. τούτων ὁ πατὴρ Νεμέτορι ὡς πρεσβυτέρῳ τὴν ἀρχὴν κατέλιπεν· Ἀμούλιος δὲ ὁ ἀδελφὸς παρῳσάμενος αὐτὸν ἐβασίλευσεν· ὑποπτεύων δὲ τὴν τίσιν Ἐγεστον μὲν τὸν υἱὸν τοῦ ἀπωσμένου ἀναιρεῖ ἐν κυνηγεσίῳ, τὴν δὲ ἀδελφὴν αὐτοῦ δεδιὼς παῖδα εἰ τεκνογονήσοι, ἰέρειαν [6] καθίστησιν. ἡ δὲ ἔγκυος γενομένη, ὡς ἔφη, ὑπὸ Ἄρεως ἐν τῇ πηγῇ αὐτοῦ ὕδρευομένη, γεννᾷ Ῥῶμον καὶ Ῥωμύλον. ταύτην οὖν

kızı Rhea Silvia'yı çocuğu olmasın diye Vesta rahibesi²⁹ yaptı. Numitor kendisine bir komplo kurulmasına rağmen, oldukça ılımlı ve erdem sahibi bir insan olması sayesinde hayatta kalmayı [6] başarmıştı. Bir süre sonra, Silvia yasalara aykırı bir şekilde hamile kalınca Amulius onu hapse atarak cezalandırdı ve dünyaya gelen iki erkek çocuğu Tiber Nehri denen komşu akarsuya bırakması için çobanlara verdi. Bu bebekler Remus ve Romulus'tu. Anne tarafından Aeneas'ın soyuna dayanıyorlardı, ancak babalarının soyu belirsizdi.

1a. Remus ve Romulus hakkında. Aralık ayının sekizinci günü Troia ele geçirilince Aeneas İda Dağına kaçtı ve kendisiyle buluşan Akhaialılar ile birlikte ailesinin ve tanrılarının sembollerini de yanında taşıyarak ilerlemeye başladı. Bazılarının iddia ettiğine göre bu semboller görmesi değil, Helen'i Akhaialılara geri vermek için sık sık barbarlara teklifte bulunması ona yardımcı olmuştu. Orada bir grup Phrygialı toplayarak Laurentum'a gitti ve yerlilerin kralı Latinus'un kızı Lavinia ile evlenerek karısının ismini [2] vermiş olduğu Lavinium şehrini kurdu. Üç yıl sonra Latinus öldüğünde evlilik bağı sayesinde krallığı devrildi ve yerlileri Latinler olarak adlandırdı. Yine bundan üç yıl sonra, Rutuli kralı Mezentius, Lavinia önceden kendi nişanlısı olduğu için [3] Aeneas'a savaş açtı ve onu öldürdü. Aeneas'ın ardından yeni kral Ascanius oldu. Ascanius, Lavinium şehrini önemsiz bulduğu için Alban Dağı eteklerinde Alba ismini vermiş olduğu başka bir şehir kurdu. Kurduğu bu şehir, Romalılar onu yok edip hiçbir iz bırakmayıncaya kadar üç yüz yıl boyunca hakimiyeti elinde bulundurmıştı. Ascanius'un ardından Silvius [4] üçüncü, başka bir Aeneas dördüncü, Latinus beşinci, Capys altıncı, Capetus yedinci, onun ardından Tiberinus sekizinci, Agropas dokuzuncu, Romulus onuncu, Aventinus on birinci, Procas on ikinci ve de son olarak Nemotor ile Amulius [5] on üçüncü kral olarak hüküm sürdüler. Nemotor ile Amulius'un babası Procas, krallığı büyük oğlu Nemotor'a bırakmıştı, ancak kardeşi Amulius abisini devirdi ve krallığı ele geçirdi. Devrik Nemotor'un oğlu Egestus'u, intikam alacağından şüphelendiği için bir av gezisi esnasında öldürdü ve Egestus'un kız kardeşini bir erkek çocuğu doğuracağı korkusuyla [6] rahibe yaptı. Fakat anlatılanlara göre, bu kız kuyudan su çekerken tanrı Mars'tan hamile kalmış ve Remus ile Romulus'u doğurmuştu.

καθεύξας ὁ Ἀμούλιος τοὺς παῖδας δίδωσι ῥιπῆναι εἰς τὸν [7] Τίβεριν, τηνικάδε Θύβριν ὀνομαζόμενον. φερόντων δὲ τῶν παραλαβόντων τοὺς παῖδας εἰς τὸν ποταμόν—οὔτοι δὲ ποιμένες ἦσαν—καὶ θεμένων τὸν γαυλὸν εἰς τὸ πρῶτον ἐν ποσὶν ὕδωρ, ἐκλιμνιάσαντος τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἀναχωρησάντων ὑπέρρει τὸ ὕδωρ, καὶ ἦν ἐπὶ τοῦ ξηροῦ τὰ βρέφη, καὶ λύκαινα εἰς τὸν γαυλὸν [8] ἐμβᾶσα ἔτρεφεν· ἡ Λαυρεντία γυνὴ Φαιστύλου ποιμένος < . . > τούτων ἀνδρουμένων ἐπὶ ληστεία καὶ τὸν Ρῶμον ἐπιχειροῦντα χωρίοις Νεμέτορος συλλαβόντες ἀνήγον πρὸς τὸν Ἀμούλιον, ὃ δὲ Νεμέτορι τῷ ἀδελφῷ ὡς ὑπ’ αὐτοῦ ληστευθέντι ἀπέστειλεν, ὡς ἂν καταγνωσθέντα κολάσαι· ἀλλ’ ὃ μὲν ἐς τὴν ὄψιν τοῦ μειρακίου ἰδὼν καὶ τὸν χρόνον τῆς ἐκθέσεως συγκρίνων καὶ τὰ ἄλλα εἰς ὑπόψιαν τοῦ ἀληθοῦς γενόμενος ἐξήταζεν αὐτὸν περὶ [9] τῆς ἀνατροφῆς. ὁ δὲ Ρωμύλος φοβηθεὶς καὶ παρὰ Φαιστύλου μαθὼν τὰ περὶ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς τε μητρὸς, ὡς εἶη καθειργμένη, χεῖρα ποιμένων ἀλίσας ἐπιπίπτει σὺν αὐτοῖς, καὶ τὸν Ἀμούλιον ἀποκτείναντες ἀποφαίνουσιν Ἀλβανοῖς Νεμέτορα βασιλέα, αὐτοὶ δὲ πόλιν ἔκτισαν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, παρ’ ὃν ἐκτεθέντες ἐτρέφοντο καὶ τραφέντες ἐλήστευον, ἦν καὶ ὠνόμασαν Ρώμην, τὸ τηνικάδε τετράγωνον λεγομένην, ὅτι δέκα ἐξ σταδίων ἦν αὐτῆς ἡ περίμετρος, ἐκάστης πλευρᾶς τέσσαρα στάδια ἐχούσης. (Excerpta anonymi Byzantini ed. Treu 1880, pp. 36.10–37.29)

2. Ὁ μὲν πρῶτος τόμος τῶν ἐπτὰ βασιλέων, Ρωμύλου, Νουμᾶ Πομπιλίου, Ἄγκου Ὀστιλίου καὶ Ἄγκου ἐτέρου τοῦ καὶ Μαρκίου, ἐπιγόνου Νουμᾶ, Ταρκυνίου, Σερουίου Τυλλίου καὶ Ταρκυνίου Λευκίου τοῦ Ταρκυνίου, τούτων τῶν ἐπτὰ ἔργα τε καὶ πράξεις περιέχει. ὣν ὁ πρῶτος κτίστης τε Ρώμης καὶ οἰκιστὴς γεγωνὺς ἄρξας τε πατρικῶς μᾶλλον ἢ τυραννικῶς ὅμως ἐσφάγη ἢ, [2] ὡς ἄλλοι φασίν, ἠφανίσθη. ὁ δὲ δεύτερος, οὐδὲν ἦττον βεβασιλευκῶς, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον, τὸν ἑαυτοῦ βίον ἐτελεύτησε ζήσας < . . > ὁ δὲ τρίτος ἐκεραυνώθη. νόσω δὲ τὸν βίον ὁ τέταρτος ὑπεξήλθεν. ὁ δὲ πέμπτος ὑπὸ ποιμένων ἐσφάγη, καὶ ὁ ἕκτος ὁμοίως σφαγῇ κατέστρεψε τὸν βίον. ὁ δὲ ἕβδομος καὶ τῆς πόλεως καὶ τῆς βασιλείας παρανομῶν ἐξηλάθη. ἐξ οὗ τῆς βασιλείας καταλυθείσης εἰς τοὺς ὑπάτους τὰ τῆς ἀρχῆς μετετέθη. (Phot. Bibl. I p. 46 Henry)

Bunun üzerine Amulius onu hapse attı ve çocukların [7] Tiber ya da o zamanki adıyla Thyber Nehrine atılması için talimat verdi. Çobanlar çocukları alıp nehre götürdüler ve bir kayığın üzerine koyarak suyun kenarına yakın bir yere bıraktılar. Nehir taşkındı, çobanlar gidince sular çekildi ve bebekler suya maruz kalmadı. Daha sonra kayığı bir dişi kurt buldu ve [8] bebekleri emzirdi. Çoban Faustulus'un karısı Laurentia <...> olgunluk çağına eriştiklerinde haydutluğa yöneldiler. Remus'u, Nemotor'un mülküne saldırırken yakaladılar ve Amulius'un huzuruna götürdüler. Amulius, hüküm vermesi ve cezalandırması için onu abisine gönderdi, çünkü hanesine saldırılan kişi Nemotor'du. Nemotor çocuğun dış görünüşünü inceledi, geçmişini ve diğer konuları soruşturdu, gerçeklerden şüphelenmeye başladı ve nasıl yetiştiği hakkında bilgi sahibi [9] olmak istedi. Bu sırada Romulus telaşa kapılmıştı, Faustulus'tan kendisinin ve kardeşinin başına gelenleri ve annesinin nasıl hapsedildiğini öğrendi. Bunun üzerine bir grup çoban topladı ve kendisi de saldırı için bu çobanların arasına katıldı. Amulius'u öldürdüler ve Nemotor'u Alba kralı ilan ettiler. Remus ve Romulus, ortada bırakıldıkları, yetiştirildikleri ve haydutluğu öğrendikleri nehrin yakınına bir kasaba kurdular. Bu kasabaya, her bir kenarı dört *stadion* olmak üzere toplamda on altı *stadion*³⁰ çevresi bulunduğu için o zamanlar kare anlamına gelen Roma adını verdiler.

2. Çalışmamın ilk bölümünde Roma'nın yedi kralı Romulus, Numa Pompilius, Ancus Hostilius,³¹ Numa'nın soyundan olan Ancus Marcius, Tarquinius, Servius Tullius ve Tarquinius'un oğlu Lucius Tarquinius³² ile onların yaptıkları işler ve ortaya koydukları başarılar yer alıyor. Bunlardan ilki Roma şehrinin kurucusu ve mimarıydı. Şehri bir despottan ziyade baba gibi yönetmesine rağmen öldürüldü ya da [2] bazılarının söylediğine göre ortadan kayboldu. İkinci kralın hüküm süresi ilkinden az değil, daha fazlaydı. <...> yıl yaşadıktan sonra hayatını kaybetti. Üçüncü kral yıldırım çarpması sonucu öldü. Dördüncüsü bir hastalık nedeniyle hayatını kaybetti. Beşincisi çobanlar tarafından öldürüldü. Altıncısı da buna benzer şekilde hayatını kaybetti. Yedinci kral yasaları çiğnediği için krallıktan ve şehirden kovuldu. Bu olayın ardından krallık yönetimi sona erdi ve şehrin yönetimi *consullere*³³ devredildi.

3. Ἡ δὲ τὸν πατέρα φυλάξασα ἀποδημοῦντα ὑπισχνεῖται Τατίῳ προδώσειν τὸ φρούριον. (Suda, τ 150)

4. Κελεύσαντος δὲ Τατίου τὸν χρυσὸν ἐς τὴν παῖδα ἐλίθαζον, ἔστε τιτρωσκομένη κατεχώσθη. (Suda, λ 512)

5. Περὶ πρέσβων. Ἐκ τῆς ἱστορίας Ἀππιανοῦ τῆς ἐπιγραφομένης Βασιλικῆς, ὅτι τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Ρωμύλον Τατίου αἱ Ρωμαίων γυναῖκες καὶ Σαβίνων θυγατέρες διήτησαν, αὐταὶ τῷ χάρακι τῶν γονέων προσελθοῦσαι χεῖράς τε προτείνουσαι καὶ βρέφη τὰ ἤδη σφιν ἐκ τῶν ἀνδρῶν γενόμενα ἐπιδεικνύουσαι καὶ τοῖς ἀνδράσι μαρτυροῦσαι μὴδὲν ὕβριστικὸν ἐς αὐτὰς ἀμαρτεῖν ἐδέοντό τε λαβεῖν τινα οἶκτον τοὺς Σαβίνους σφῶν τε αὐτῶν καὶ κηδεστῶν καὶ ἐκγόνων καὶ θυγατέρων καὶ φείσασθαι συγγενοῦς καὶ μιτροῦ πολέμου ἢ πρώτας ἀνελεῖν, αἱ [2] τὴν αἰτίαν ἔχουσι τοῦ πολέμου. οἱ δὲ τῶν τε παρόντων ἀπορία καὶ οἰκτῷ τῶν γυναικῶν, συγγινώσκοντες ἤδη μὴ καθ' ὕβριν εἰργάσθαι ταῦτα Ρωμαίους, ἀλλὰ ὑπὸ χρείας, ἐς τὰς διαλλαγὰς ἐνεδίδουν, καὶ συνελθόντες Ρωμύλος τε καὶ Τάτιος ἐς τὴν ἐξ ἐκείνου γενομένην ἱερὰν ὁδὸν ἐπὶ τοῖσδε συνέβησαν, βασιλεύειν μὲν ἄμφω, Τάτιόν τε καὶ Ρωμύλον, Σαβίνους δὲ τοὺς τότε τῷ Τατίῳ συστρατεύσαντας καί, εἴ τινες ἄλλοι τῶν Σαβίνων ἐθέλοιεν, ἐς τὸ Ρωμαίων μετοικίσασθαι ἐπ' ἴση καὶ ὁμοίᾳ. (Exc. de leg. gent. 1, p. 516 de Boor)

6. Ὁ δὲ στρατηγὸς αἰσθόμενος παρ' ἰδιοξένων ἐξήγγειλεν Ὅστιλίῳ. (Suda, ι 104)

7. Οἱ δὲ ἐβλασφήμουν αὐτὸν ὡς κακῶς ἐπὶ τρισὶν ἀνδράσι τὰ πάντα θέμενον. (Suda, β 233)

8. Εὐμβάσεις ποιεῖν, ἐφ' οἷς ἂν Γάβιοι δικαιοῶσιν. (Suda, δ 1078)

9. Ὡνεῖται τὰ τρία βιβλία τῆς τιμῆς τῶν ἐννέα. (Anecd. Bekker p. 180.15 = Περὶ Συντάξεως No. 35 Gaillard)

10. Ὁ δὲ Ὁράτιος λελωβημένος ἦν τὰ σκέλη ὑπατείας τε οὐκ ἔτυχεν οὔτε ἐν πολέμῳ οὔτε ἐν εἰρήνῃ διὰ τὴν ἀχρηστίαν τῶν ποδῶν. (Suda, α 4717, ο 16)

3. Şehir dışında olan babasının yerine nöbet tutarken, kaleyi teslim edeceğine dair Tatius'a söz verdi.³⁴

4. Tatius'un emri üzerine, kızı bir yığının altında kalıp acıdan ölene kadar altın yağmuruna tuttular.

5. Elçilikler hakkında. Appianos'un tarihinin Krallar bölümünden. Tatius'un Romulus'a karşı başlattığı savaşta, Romalı erkeklerin eşleri iki taraf arasında bir uzlaşma sağladılar. Bu kadınlar aynı zamanda Sabinlerin kızlarıydılar. Anne ve babalarının bulunduğu kampın önüne gelip ellerini uzattılar, yeni doğmuş bebeklerini gösterdiler ve kocalarının kendilerine hiçbir kötülük yapmamış olduğunu kanıtladılar. Sabinlerin kendilerine, damatlarına, torunlarına ve kızlarına merhamet etmesi, akrabalar arasındaki bu kirli savaşa son verilmesi ya da öncelikle [2] savaşın sorumlularının cezalandırılması için yalvardılar. Şaşkınlıkları ve kadınlara duydukları acıma hissiyle, Romalıların yaptıklarının sebebinin kibir değil, zorunluluk olduğunu anlayan ebeveynler ateşkes yapılmasına karar verdiler. Daha sonra Romulus ve Tatius, anlaşmanın yapıldığı yer olduğu için *Via Sacra*³⁵ adını almış olan yol üzerinde bir araya geldiler. Şu şartlar üzerine bir anlaşma yapıldı: Hem Romulus hem de Tatius kral olacak; o zamanlar Tatius'un komutasında orduya katılmış olan Sabinler ile isteyen başkaları da olursa Romalılarla aynı şartlar ve yasalar altında Roma şehrine yerleşecek.

6. Dostları tarafından bilgilendirilen komutan öğrendiklerini Hostilius'a bildirdi.

7. Bazıları onu tanrıya saygısızlık yapmakla suçladı, çünkü her şeyi düşüncesizce üç adamın başarısına bağladı.³⁶

8. Gabii halkı için adaletli olacak şekilde bir anlaşma yapılması.³⁷

9. Üç kitabı dokuz kitap fiyatına satın aldı.³⁸

10. Horatius topaldı. Topallığı yüzünden ne savaş zamanında ne de barış zamanında *consullüğü* elde edebildi.³⁹

11. Οἱ ὕπατοι τὰ ὄρκια προϋτείνον καὶ ἐς πάντα ἔφασαν ἐνδώσειν μᾶλλον ἢ Ταρκύνιον προσήσεσθαι. (Suda, π 2690)

12. Ἐκ τῆς ἱστορίας Ἀππιανοῦ τῆς ἐπιγραφομένης Βασιλικῆς. Περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας. ὅτι Ταρκύνιος Σαβίνους κατὰ Ῥωμαίων ἠρέθειζε. Κλαύδιος δέ, ἀνὴρ Σαβίνος ἐκ Ῥηγίλλου πόλεως δυνατός, οὐκ εἶα τοὺς Σαβίνους παρασπονδεῖν, ἕως κρινόμενος ἐπὶ τῷδε ἔφυγεν ἐς Ῥώμην μετὰ συγγενῶν καὶ φίλων καὶ δούλων πεντακισχιλίων· οἷς πᾶσι Ῥωμαῖοι χώραν ἐς οἰκίας ἔδωσαν καὶ γῆν ἐς γεωργίαν καὶ πολίτας ἔθεντο. τὸν δὲ Κλαύδιον καὶ ἐς τὸ βουλευτήριον κατέλεξαν, ἀποδεικνύμενον ἔργα λαμπρὰ κατὰ τῶν Σαβίνων· καὶ φυλὴν ἐπώνυμον αὐτοῦ κατέστησαν. (Exc. de virt. 1, p. 216 Roos)

13. Λατῖνοι ἐνσπονδοὶ Ῥωμαίοις ὄντες ἐστράτευον ἐπ' αὐτούς. (Suda, ε 1439)

14. Πᾶσιν ἀπαντῶν. (Anecd. Bekker p. 130.13 = Περὶ Συντάξεως No. 5 Gaillard)

15. Οὐκ εἰσακουόντων οὐδέτερα Ῥωμαίων. (Anecd. Bekker p. 146.3 = Περὶ Συντάξεως No. 10 Gaillard)

16. Τὸ μὲν πρῶτον ἔριδες ἦν καὶ ἀψιμαχίαι σμικραί, μετὰ δὲ συμβολαί τε <καὶ ἐσβολαί> ἐς τὴν ἀλλήλων. (Suda, α 4732)

17. Πιπράσκων χρημάτων πολλῶν. (Anecd. Bekker p. 170.28 = Περὶ Συντάξεως No. 24 Gaillard)

11. *Consuller*⁴⁰ yeminlerini sundular ve Tarquinius'un geri dönmesinden her şeylerini feda edebileceklerini dile getirdiler.

12. Appianos'un tarihinin Krallar bölümünden. Erdem ve kötülük üzerine. Tarquinius, Sabin halkını Romalılara karşı kıskırttı.⁴¹ Regillus bölgesinden muktedir bir Sabin vatandaşı olan Claudius,⁴² Sabinlerin anlaşılmaya aykırı davranmasını eleştirdi ve bu hareketinden dolayı yargılanca akrabaları, arkadaşları ve beş bin kadar kölesiyle birlikte Roma'ya sığındı. Romalılar tüm bunlara yaşayacak bölge, ekilecek toprak ve vatandaşlık hakkı verdiler. Ayrıca Claudius'a, Sabinlere karşı göstermiş olduğu parlak başarılar nedeniyle *senatus*⁴³ üyeliği verildi ve bir kabile onun adıyla anılmaya başladı.

13. Latinler, bir ateşkes yapmış oldukları hâlde Romalılara karşı sefere çıktılar.⁴⁴

14. Hepsiyle görüştü.

15. Her iki durum da Romalıların ilgisini çekmedi.

16. İlk zamanlarda sürtüşmeler ve küçük çatışmalar yaşandı, sonraları ise savaşlar ve birbirlerinin topraklarına yönelik saldırılar oldu.

17. Yüklü miktarda para karşılığında satıldı.

II ΕΚ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΚΗΣ

1. Ὁ δὲ δῆμος τὸν Μάρκιον μετιόντα τὴν ὑπατείαν οὐκ ἐχειροτόνησεν, οὐ τὸν ἄνδρα ἀπαξιῶν, ἀλλὰ τὸ φρόνημα δεδιῶς αὐτοῦ. (Suda, α 2909)

2. Ὁ Μάρκιος, πιμπράμενος ἐπὶ Ῥωμαίοις φυγὴν κατὰ δικασθεὶς καὶ μικρὸν ἐς αὐτοὺς οὐδὲν ἐπινοῶν, ἐς Βολούσκους ἐτράπετο. (Suda, π 1607)

3. Ὅτι πατρίδα καὶ γένος ἀλλαξάμενος ἦκοι, ταῦτα τὸ μηδὲν ἡγησάμενος καὶ τὰ τῶν Οὐολούσκων ἀντὶ τῆς πατρίδος αἰρήσεσθαι βουληθεὶς. (Suda, α 1069)

4. Βολούσκοι δὲ τοῖς πταίσμασι τῶν γειτόνων οὐ καταπλαγέντες ἐστράτευον ἐπὶ Ῥωμαίους καὶ ἐπολιόρκουν τοὺς αὐτῶν κληρούχους. (Suda, κ 1788)

5. Περὶ πρέσβων Ῥωμαίων πρὸς ἐθνικούς. Ἐκ τῆς ἱστορίας Ἀππιανοῦ τῆς ἐπιγραφομένης Ἰταλικῆς. ὅτι τοῦ Μαρκίου φυγαδευθέντος καὶ ἐς Βολούσκους καταφυγόντος καὶ κατὰ Ῥωμαίων ἐκστρατεύσαντος καὶ μ' σταδίου ἀποσχόντος ἀπὸ τοῦ ἄστεος καὶ στρατοπεδεύσαντος ὁ δῆμος ἠπείλει τῇ βουλῇ παραδῶσιν τὰ τεῖχη τοῖς πολεμίοις, εἰ μὴ πρεσβεύσονται περὶ διαλλαγῶν [2] πρὸς Μάρκιον. ἡ δὲ μόλις ἐξέπεμψεν αὐτοκράτορας εἰρήνης πέρι Ῥωμαίοις πρεπούσης, οἱ παρελθόντες εἰς τὸ Βολούσκων στρατόπεδον Μαρκίῳ μετὰ Βολούσκων ἀκροωμένῳ προὔτειναν ἀμνηστίαν καὶ κάθοδον, εἰ καταλύσει τὸν πόλεμον, τῆς τε [3] βουλῆς αὐτὸν ὑπεμύνησκον ὥς οὐχ ἁμαρτούσης ἐς αὐτόν. ὁ δὲ πολλὰ τοῦ δήμου κατηγορήσας περὶ ὧν ἐς αὐτόν καὶ Βολούσκους ἐξημαρτήκεσαν, ἐπηγγέλλετο ὅμως Βολούσκους αὐτοῖς διαλλάξιν, ἂν ᾗν τε γῆν ἔχουσι Βολούσκων καὶ τὰς πόλεις ἀποδῶσι καὶ ποιήσωνται πολίτας ὥσπερ Λατίνους· ἕως δ' ἂν

II İTALYA

1. Marcius,⁴⁵ *consullük* için adaylığını koyduğunda halk onun için el kaldırmadı; buna layık görmedikleri için değil, kibriden çekindikleri için.

2. Marcius, Romalılar tarafından sürgün edilince onlara öfkelen-di ve herhangi bir plan yapmadan Volsci halkının yanına gitti.⁴⁶

3. Yurdundan ve akrabalarından vazgeçerek oraya gittiğinde hiçbir şey düşünmedi ve kendini yurduna karşı Volsci halkının yanında yer almaya adadı.

4. Komşularının yenilgisi karşısında endişeye kapılmayan Volsci halkı, Roma'ya karşı sefere çıktı ve Romalıların kolonilerini kuşattı.

5. Yabancı halklara gönderilen Roma elçileri hakkında. Appi-anos'un tarihinin İtalya bölümünden. Marcius, vatanından sürgün edilince Volsci'ye sığındı. Daha sonra Romalılara karşı sefe-re çıktı ve şehirden dört yüz *stadion*⁴⁷ mesafe uzaklıkta ordugâhı kurdu. Bunun üzerine halk, barışı tesis etmek için Marcius'a elçi gönderilmediği takdirde surları teslim edeceğini söyleyerek *senatusu* [2] tehdit etti. Bu tehdit üzerine *senatus*, Romalılara uygun olacak bir barış anlaşması yapmak üzere tam yetkili elçileri gönülsüzce Marcius'a gönderdi. Elçiler Volsci ordugâhına varıp Marcius ve Volsci vatandaşlarının huzuruna çıkartıldıklarında, savaşa son verildiği takdirde Marcius'un affedileceğini ve yur-duna geri dönebileceğini bildirdiler. Ayrıca [3] *senatusun* Mar-cius'a herhangi bir yanlış yapmamış olduğunu söylediler. Mar-cius, kendisine ve Volsci vatandaşlarına karşı pek çok kötülük yapmış olan halka karşı öfkeliydi. Fakat yine de Roma, Volsci toprakları ve şehirlerinden çekilip Volsci halkına Latinlerle aynı şartlarda vatandaşlık verirse, Volsci ile Roma arasında bir barış anlaşması tesis edeceğini söyledi.

ἔχωσι τὰ τῶν κρατούντων οἱ κρατούμενοι, οὐχ ὄραν, τίνες [4] αὐτοῖς ἔσονται διαλύσεις. ταῦτα μετοίσοντας ἀπέλυε τοὺς πρέσβεις καὶ ἡμέρας ἐς τὴν σκέψιν ἐδίδου. τραπεῖς δ' ἐπὶ τοὺς ἄλλους Λατίνους ἑπτὰ πόλεις αὐτῶν εἶλε ταῖς λ' ἡμέραις καὶ ἦκεν ἐπὶ τὰς ἀποκρίσεις. οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ἐὰν ἐκ τῆς Ῥωμαίων γῆς ἀπαγάγῃ τὸν στρατόν, πέμψειν τοὺς συνθησομένους αὐτῷ τὰ [5] πρέποντα. πάλιν δ' ἀντειπόντος ἔπεμπον ἑτέρους ι' δεησομένους μηδὲν ἀνάξιον ποιεῖν τῆς πατρίδος μηδ' ἐξ ἐπιτάγματος, ἀλλ' ἔκουσίους ἑὰν γίνεσθαι τὰς συνθήκας, αἰδούμενόν τε τὴν πατρίδα καὶ τὸ τῶν προγόνων ἀξίωμα τιμῶντα τῶν ἐς αὐτὸν οὐχ [6] ἁμαρτόντων. ὁ δὲ τοσοῦτον αὐτοῖς ἀπεκρίνατο, τριῶν ἄλλων ἡμερῶν ἦκειν βουλευσαμένους τι κάλλιον. οἱ μὲν δὴ τοὺς ἱερέας ἔπεμπον ταῖς ἱεραῖς ἐσθῆσιν ἐσταλμένους, ταῦτά τοῦ Μαρκίου δεησομένους· ὁ δὲ καὶ τούτοις ἔφη δεῖν ἢ τὰ κελευόμενα ποιεῖν ἢ μηδ' ἂν ἀφικνεῖσθαι πρὸς αὐτόν. ἐς οὖν πολιορκίαν καθίσταντο καὶ τὸ τεῖχος [7] ἐπλήρουν λίθων καὶ βελῶν ὥς ἄνωθεν ἀμυνόμενοι Μάρκιον. Βαλερία δ', ἡ Ποπλικόλα θυγάτηρ, πολλὰς ἀγομένη γυναικας ἐπὶ τε τὴν μητέρα τοῦ Μαρκίου Βετουρίαν καὶ ἐπὶ τὴν γυναῖκα Βολουμνίαν, πένθιμα ἡμφιεσμέναι πᾶσαι καὶ τὰ παῖδια ταῖς ἱκεσίαις ἐπιφέρουσαι, συνεξελθεῖν αὐταῖς πρὸς Μάρκιον ἠξίου [8] αὐτὰς καὶ δεηθῆναι φείσασθαι σφῶν τε αὐτῶν καὶ τῆς πατρίδος. αἱ μὲν δὴ τῆς βουλῆς ἐπιτρεπούσης ἐξήεσαν, μόναι γυναῖκες, ἐς ἐχθρῶν στρατόπεδον. ὁ δὲ Μάρκιος, θαυμάζων τῆς εὐτολμίας τὴν πόλιν, οἷα Ῥωμαίων ἐστὶ καὶ τὰ γύναια, προσιούσαις ἀπήντα καὶ τὰς ῥάβδους καθήρει καὶ τοὺς πελέκεας διὰ τὴν μητέρα προσδραμών τε ἡσπάζετο καὶ ἤγεν ἐπὶ τὸ συνέδριον τῶν [9] Βολούσκων καὶ λέγειν ἐκέλευσεν, ὃ τι χρήζοι. ἡ δὲ συνηδικῆσθαι μὲν ἐξελαυνομένῳ τῆς πόλεως οὕσα μήτηρ ἔφη, ὄραν δ', ὅτι Ῥωμαῖοι πολλὰ πρὸς αὐτοῦ πεπόνθασιν ἤδη καὶ τίσιν ἔτισαν ἱκανήν, ὧν χώρα τε τοσαύτη διέφθαρται καὶ πόλεις ἀπολώλασι πολλαὶ καί, τὸ Ῥωμαίοις ἔσχατον, παρακαλοῦσι καὶ πρέσβεις πέμπουσιν ὑπάτους καὶ ἱερέας καὶ μητέρα καὶ γυναῖκα τό τε [10] ἀδίκημα ἰῶνται ἀμνηστία καὶ καθόδῳ. "Σὺ δὲ μὴ ἀνιάτῳ κακῷ τὸ κακὸν ἰῶ μηδὲ συμφοραῖς ἐπιχειρεῖ κοιναῖς αὐτοῦ τε σοῦ καὶ τῶν ἀδικούντων. ποῖ φέρων οἶσεις τὸ πῦρ; μετὰ τὴν χώραν ἐπὶ τὴν πόλιν; μετὰ τὴν πόλιν ἐπὶ τὴν ἐστίαν τὴν σῆν; μετὰ τὴν ἐστίαν ἐπὶ τὰ ἱερά; δὸς χάριν, ὦ παῖ, κάμοι καὶ τῇ [11] πατρίδι

Bastırılmış olanlar, üstünlüğü elinde tutarlara minnet ettikleri süreçte [4] barışın nasıl tesis edileceğini öngöremediler. Marcius şartları bildirmek üzere elçileri yolladı ve değerlendirme yapmaları için Romalılara otuz gün süre tanıdı. Yüzünü diğer Latin şehirlerine çevirip otuz gün içerisinde yedisini ele geçirdikten sonra Roma'nın cevabını öğrenmek üzere geri döndü. Elçiler, ordusunu Roma topraklarından çekerse uygun şartlarda bir anlaşma yapmak üzere kendisine adam [5] gönderileceğini Marcius'a bildirdiler. Marcius bir kez daha reddedince, vatanına karşı uygunsuz bir şey yapmamasını ve onun emriyle değil, Volsci halkının kendi özgür iradesiyle bir anlaşma yapılmasını talep etmek üzere on kişilik bir diğer elçi heyeti gönderildi. Marcius, vatanına ve kendisine hiçbir kötülüğü dokunmamış atalarına saygı [6] duymalıydı. Bunun üzerine Marcius, daha iyi düşünceleri için üç gün daha süre verdiğini söyledi. Daha sonra Romalılar, kutsal kıyafetler giydirdikleri rahipleri gönderdiler ve bu rahipler Marcius'a yalvardılar. Marcius, verilen emirlere uymaları, aksi takdirde bir daha huzuruna gelmemeleri gerektiğini söyledi. Nihayetinde Romalılar kuşatılma tehlikesine karşı hazırlık yapmaya başladılar. Marcius'a yukarıdan karşılık vermek için [7] surları taşlarla ve oklarla doldurdular. Bu arada Publicola'nın kızı Valeria, Marcius'un annesi Veturia ile karısı Volumnia'nın yanına bir grup kadın getirdi. Yas giysilerine bürünmüş olan kadınlar, çocuklarını da yalvarmak için yanlarında getirmişlerdi. Bu kadınlar, Marcius'un annesine ve karısına Marcius ile görüşmek üzere birlikte şehirden çıkmayı ve hem [8] kendilerini hem de vatanlarını bağışlaması için yalvarmayı teklif ettiler. Bu teklifleri kabul görünce, yalnızca kadınlardan oluşan bir elçi heyeti *senatusun* izniyle düşman ordugâhına gitti. Roma şehrinin ve kadınlarının cesaretine hayran kalan Marcius, annesine saygısından ötürü *lictorların*⁴⁸ *fasces* ve baltalarını indirterek kadınları karşılamak üzere yerinden doğruldu. Koşarak annesine sarıldı ve onu [9] Volsci konseyine götürerek taleplerini dile getirmesini istedi. Marcius'un annesi, oğlu şehirden sürgün edildiğinde annesi olduğu için kendisinin de haksızlığa uğramış olduğunu dile getirdi. Fakat Romalıların Marcius'un elinden daha şimdiden pek çok acı çekmiş, hak ettikleri bedeli ödemiş, topraklarının büyük bölümünün tahrip edilmiş ve pek çok şehrin yıkılmış olduğunu gördüğünü söyledi. Roma'nın son çare olarak *consulleri*, rahipleri, Marcius'un annesini ve karısını yalvarmak için göndermiş olduğunu, ayrıca yapılan yanlışın telafi edilmesini ve [10] sürgünün sona ermesini arzu ettiklerini söyledi ve şöyle devam etti: "Yapma! Bir kötülüğü telafisi mümkün olmayan başka bir kötülükle cezalandırmaya kalkma! Hem kendinin hem de sana haksızlık yapmış olanların başına gelebilecek musibetlerin sorumlusu olma! Ateşi nereye taşıyorsun? Tarladan şehre mi? Şehirden kendi ocağına mı? Yoksa kendi ocağından tapınaklara mı? Oğlum, bize ve [11] pişmanlık içinde olan vatanına

παρακαλούσαις.” ἡ μὲν δὴ τοσαῦτα εἶπεν, ὁ δὲ Μάρκιος οὐκ εἶναι πατρίδα τὴν ἐκβαλοῦσαν, ἀλλὰ τὴν ὑποδεδεγμένην· οὐδὲν γὰρ εἶναι φίλιον, ἂν ἀδικῇ, οὐδὲ ἐχθρὸν εὖ ποιοῦν. καὶ τὸ τῶν παρόντων ἐκέλευεν ὁρᾶν, πίστιν τε δόντων αὐτῷ καὶ λαβόντων καὶ πολίτην πεπονημένων καὶ στρατηγὸν ἀποφηνάντων καὶ τὰ ἴδια ἐπιτρεψάντων, τιμὰς τε, ὅσων ἡξίωτο, καὶ ὄρκους, οὓς ὤμοσεν αὐτοῖς, ἐπεξῆει καὶ παρεκάλει τὴν [12] μητέρα τοὺς αὐτοὺς ἐκείνοις τίθεσθαι πολεμίους καὶ φίλους. ἡ δὲ ἔτι λέγοντος ἀγανακτήσασα καὶ τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνασχοῦσα θεοὺς γενεθλίους ἐμαρτύρατο δύο μὲν ἤδη πρεσβείας γυναικῶν ἀπὸ Ῥώμης ἐν μεγάλοις ἐστάλθαι κακοῖς, ἐπὶ Τατίου βασιλέως καὶ Γαῖου Μαρκίου, τοῦτοιν δὲ Τάτιον μὲν ὄντα ξένον καὶ ἀληθῆ πολέμιον ἐνδοῦναι ταῖς γυναιξὶν αἰδούμενον, Μάρκιον δ’ ὑπερορᾶν πρεσβείας γυναικῶν τοσῶνδε, καὶ τῆς γεγαμημένης καὶ μητρὸς ἐπὶ ταύταις. “Ἄλλη μὲν οὖν,” ἔφη, “Μηδεμία μήτηρ, ἀτυχοῦσα παιδός, ἐς ἀνάγκην ἀφίκοιτο προσπεσεῖν αὐτῷ· ἐγὼ δ’, εἰ καὶ τοῦτο ὑφίστασαι, προκυλίσομαί [13] σου.” καὶ λέγουσα ἐς τὸ ἔδαφος ἑαυτὴν ἐρρίπτει. ὁ δὲ ἐδάκρυσέ τε καὶ ἀνεπήδα καὶ ἀντείχετο αὐτῆς ὑπὸ τε τοῦ πάθους ἐξεφώνησεν· “νικᾷς, ὦ μήτηρ, ἀλλὰ νίκην, ἐξ ἧς τὸν υἱὸν ἀπολεῖς.” ταῦτα εἰπὼν ἀπῆγε τὴν στρατιὰν ὡς λόγον ἀποδώσων Βολούσκους καὶ τὰ ἔθνη συναλλάξων· ἐλπίς τε ἦν, ὅτι καὶ ταῦτα πείσει Βολούσκους. κατελεύσθη δὲ φθονούμενος παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Ἀττιδίου. (Exc. de leg. Rom. 1, p. 65 de Boor)

5b. Ὁ δὲ Μάρκιος ἀντιλέγειν μὲν πρὸς οὐδὲ ἐν αὐτῶν ἐδικαίου. (Suda, ε 237)

6. Ἐλεεινοὶ τοῦ πάθους, ἀξιέπαινοι τῆς ἀρετῆς γενόμενοι· μέγα γὰρ πάθος Ῥωμαίοις τοῦτο ἐγένετο, καὶ πλήθους ἔνεκα καὶ ἀξιώματος εὐγενοῦς οἴκου καὶ πανωλεθρίας. καὶ τὴν ἡμέραν ἀποφράδα τίθενται. (Suda, ε 781)

7. Τῷ δὲ στρατηγῷ στρατὸς δυσπειθῆς ἦν ὑπὸ μνησικακίας, ἐθελοκάκως τε ἡγωνίζοντο καὶ ἔφευγον ἐπιδησάμενοι τὰ σώματα ὡς τετρωμένοι καὶ τὰς σκηναὶς διέλυον καὶ ἀναχωρεῖν ἐπεχείρουν, ἀπειρίαν ἐπικαλοῦντες τῷ στρατηγῷ. (Suda, ε 304)

merhamet et!” Annesi konuşmayı bitirdikten sonra Marcius, kendisine sürgün cezası veren değil, yuva imkânı sağlayan toprakları vatanı olarak kabul ettiğini ve kimsenin kendisine haksızlık yapanla dost, iyilik yapanla düşman olmayacağını söyledi. Annesinden orada hazır bulunan, karşılıklı sadakat yeminleri etmiş olduğu, kendisine vatandaşlık hakkı vermiş, komutan olarak seçmiş ve tüm özel şeylerini emanet etmiş olan insanlara bakmasını istedi. Kendisine bahşedilmiş olan onurları ve yeminini anlattı. Sonuç olarak, kendisinin yaptığı gibi [12] annesini de onların düşman olarak gördüklerini düşman, dost olarak gördüklerini dost kabul etmeye çağırdı. Marcius konuşmasını bu şekilde sürdürürken kadın öfkeye kapılarak ellerini gökyüzüne kaldırdı ve koruyucu tanrılara yakardı: “Kadınlardan oluşan iki elçi topluluğu, büyük sıkıntılar içerisinde Roma’dan yola çıktı. Bunların biri kral Tatius, diğeri Gaius Marcius zamanında oldu. Bu ikisinden, bir yabancı ve düpedüz düşman olan Tatius kadınları kabul ediyor ve onlara saygı duyuyordu. Fakat Marcius, karısının ve annesinin de içinde bulunduğu kadınlardan oluşan elçi heyetine son derece küçümser bir gözle bakıyor. Peki öyleyse! Kabul görmeyen hiçbir anne, oğlunun ayaklarına kapanmak zorunda kalmasın. Fakat ben buna razıyım, senin ayaklarına [13] kapanacağım.” Kadın bunları söyledikten sonra kendisini yere attı. Bu olay üzerine Marcius gözyaşlarına boğuldu. Ayağa kalkarak annesine sarıldı ve acıklı bir şekilde haykırdı: “Sen kazandın anne! Fakat bu, oğlunun yıkımına sebep olacağın bir zaferdir.” Bunları söyledikten sonra Volsci’ye durumu açıklamak ve iki halk arasında uzlaşma sağlamak üzere orduyu alıp götürdü. Volsci halkını bu konuda ikna edeceğine dair umudu vardı, fakat liderleri Attidius’un kibri yüzünden taşlanarak öldürüldü.

5b. Marcius onların taleplerine karşı çıkmayı doğru bulmadı.

6. Cesaretleri nedeniyle büyük övgülere layıktılar, fakat başlarına gelen felaket yüzünden acınası bir durumun içine düşmüşlerdi. Sayıca fazla olmaları, soylu bir haneye özgü olan itibarları ve mutlak bir yıkıma uğramaları nedeniyle, başlarına gelen şey Romalılar açısından da oldukça büyük bir felaketti. Olayın meydana geldiği gün bir daha hiç anılmayacak bir gün olarak kabul edildi.⁴⁹

7. Yapılan yarlışıları aklından çıkarmayan ordu, komutana⁵⁰ karşı isyankâr bir tavır içerisindeydi. Bilerek kötü savaştılar ve yaralanmış gibi bedenlerini bandajlayarak savaş meydanını terk ettiler. Kampı dağıttılar ve komutanlarını beceriksizlikle suçlayarak geri çekilme teşebbüsünde bulundular.

8. Ὅτι σημείων γενομένων ἐκ Διὸς ἀηδῶν μετὰ τὴν Βηϊεντίας ἄλωσιν οἱ μάντιες ἔλεγον ἐκλειφθῆναί τινα πρὸς εὐσέβειαν, καὶ ὁ Κάμιλλος ἀνήνεγκεν, ὅτι τὴν δεκάτην τῆς λείας ἐκλάθοιτο τῷ [2] θεῷ τῷ χρήσαντι περὶ τῆς λίμνης ἐξελέσθαι. ἡ μὲν οὖν βουλή τοὺς λαβόντας ὅτιοι ἐκ τῆς Βηϊέντης ἐκέλευσεν ἀποτιμήσασθαι καθ' αὐτοὺς καὶ σὺν ὄρκῳ τὸ δέκατον ἐσενεγκεῖν, ὑπὸ δὲ εὐσεβείας οὐκ ὤκνησεν καὶ τῆς γῆς ἥδη [3] πεπραμένης ὡς λαφύρου τὸ δέκατον ἀναθεῖναι. κρατῆρ τε ἀπὸ τῶνδε τῶν χρημάτων ἐν Δελφοῖς ἔκειτο χρύσεος ἐπὶ χαλκῆς βάσεως ἐν τῷ Ῥωμαίων καὶ Μασσαλιητῶν θησαυρῷ, μέχρι τὸν μὲν χρυσὸν Ὀνόμαρχος ἐν τῷ Φωκικῷ πολέμῳ κατεχώνευσε, [4] κεῖται δ' ἡ βάσις. αὐτὸν δὲ Κάμιλλον ἐν τῷ δήμῳ τις ἐδίωκεν ὡς αἵτιον γεγονότα τῇ πόλει φασμάτων καὶ τεράτων χαλεπῶν, καὶ ὁ δῆμος ἐκ πολλοῦ τὸν ἄνδρα ἀποστρεφόμενος ἐζημίωσε πεντήκοντα μυριάσιν, οὐκ ἐπικλασθεὶς οὐδ' ὅτι πρὸ τῆς δίκης [5] αὐτῷ παῖς ἐτεθνήκει. τὰ μὲν οὖν χρήματα οἱ φίλοι συνήνεγκαν, ἵνα μὴ ὑβρισθῇ τὸ σῶμα τοῦ Καμίλλου· αὐτὸς δὲ βαρυθυμῶν ἐς τὴν Ἀρδεατῶν πόλιν μετώκησεν, εὐξάμενος τὴν Ἀχίλλειον [6] εὐχήν, ἐπιποθῆσαι Ῥωμαίους Κάμιλλον ἐν καιρῷ. καὶ ἀπήντησεν αὐτῷ καὶ τότε οὐ πολὺ ὕστερον· Κελτῶν γὰρ τὴν πόλιν καταλαβόντων ὁ δῆμος ἐπὶ Κάμιλλον κατέφυγεν καὶ δικτάτωρα αὐθις εἵλετο, ὡς ἐν ταῖς Κελτικαῖς πράξεσιν συγγέγραπται. (Exc. de virt. 2, p. 216 Roos)

9. Ὅτι Μάρκος Μάλλιος εὐπατριδῆς, Κελτῶν ἐπελθόντων τῇ Ῥώμῃ, ταύτην περιέσωσε καὶ τιμῶν μεγίστων ἠξιώθη. ὕστερον δὲ πρεσβύτην πολλάκις ἐστρατευμένον ἀγόμενον ἐς δουλείαν ὑπὸ τοῦ δανειστοῦ γνωρίσας ἀπέδωκε τὸ χρέος ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῷδε εὐφημούμενος πᾶσιν ἠφίει τοῖς ἑαυτοῦ χρήσταις τὰ [2] ὀφλήματα. προῖων δὲ τῇ δόξῃ καὶ ὑπὲρ ἄλλων ἀπεδίδου καὶ ταῖς δημοκοπίαις ἐπαιρόμενος ἐβούλευσεν ἥδη χρεῶν ἀποκοπὰς κοινὰς ἢ τὸν δῆμον ἠξίου τοῖς δανείσασιν ἀποδοῦναι, τὴν γῆν ἐς τοῦτο ἀποδόμενον, ἔτι οὖσαν ἀνέμητον. (Suda, μ 218)

10. Ἀπέδοτο εὐτελεστάτης τιμῆς. (Anecd. Bekker p. 120.19 = Περὶ Συντάξεως No. 1 Gaillard)

11. Λιμὸς ὁμοῦ καὶ λοιμὸς ἐπέλαβε Ῥωμαίους. (Anecd. Bekker p. 146.7 = Περὶ Συντάξεως No. 12 Gaillard)

8. Veii'nin ele geçirilmesinin ardından, Iuppiter'den hoş olmayan alametler gelmeye başladı.⁵¹ Kâhinler birtakım dini vazifelerin ihmal edilmiş olduğunu söylediler. Bu arada Camillus, gölle ilgili kehaneti bildiren tanrıya [2] ganimetin onda birini vermemiş olduğunu anımsadı.⁵² Bunun üzerine *senatus*, Vei'den herhangi bir şey almış olan kim varsa bir hesap yapmasını ve elindekinin onda birini yemin altında teslim etmesini emretti. Romalılar, tanrılara duydukları saygı nedeniyle hiç tereddüt etmediler ve daha önce savaşta ganimet olarak kazanılıp satılmış olan topraklardan elde ettikleri [3] gelirin onda birini tanrıya adak olarak sundular. Bu şekilde topladıkları parayla temin ettikleri altın bir kâseyi Delphoi Tapınağına gönderdiler. Bu altın kâse, Roma ve Massilia hazinesindeki bronz bir kaidenin üzerinde duruyordu, ta ki Onomarkhos onu Phokis Savaşı⁵³ sırasında ele geçirip eritene kadar. [4] Kaide ise bugün hâlâ ayakta. Camillus halk arasında şehirdeki kötü alamet ve işaretlerin sorumlusu olarak görüldü.⁵⁴ Bir süredir ona sırtını dönmüş olan halk, çocuğunu kaybetmiş olmasına rağmen ona merhamet göstermedi ve beş yüz bin *sestertius*⁵⁵ [5] para cezası verdi. Camillus'un bedeni kötü bir muameleye maruz kalmasın diye dostları para cezasının ödenmesi için katkıda bulundular. Ruhu öfkeyle dolu olan Camillus, Romalıların kendisini özleyeceği zamanlar gelsin diye [6] Achilleus'un duasını haykırarak Ardea şehrine gitti ve oraya yerleşti. Bu olayın üzerinden çok fazla zaman geçmeden, Keltler Roma'yı işgal edince, halk yardım talep etmek üzere Camillus'un yanına kaçtı ve Kelt tarihinde de anlatıldığı üzere onu yeniden *dictator* seçti.

9. Soylu Marcus Manlius, Roma şehrini Kelt istilasından kurtardı ve en yüce onurlara layık görüldü. Sonraki bir dönemde, orduda sık sık askerlik hizmeti veren yaşlı bir adamın bir tefeci tarafından köleliğe düşürüldüğünü görünce adamın borcunu ödedi.⁵⁶ Bu hareketinden ötürü büyük övgüler alınca kendisine borç ödemekle yükümlü olan herkesi [2] affetti. Bu sayede şöhreti daha da artınca başkalarının borçlarını da ödemeye başladı. Halkın gönlünü kazanmak için gösterdiği çabalar şanını yükseltince, kamusal borçların iptal edilmesi ya da halkın henüz dağıtılmamış toprakları satarak elde edeceği gelirlere borcunu ödemesi yönünde meclise öneri getirdi.⁵⁷

10. Onurunu en düşük fiyattan sattı.

11. Açlık ve salgın Romalıları ele geçirdi.

12. Αναπείθει θανάτῳ ζημιούσθαι. (Anecd. Bekker p. 146.7 = Περί Συντάξεως No. 14 Gaillard)

13. Ἀμφοτέροις τοῖς γονεῦσι θάλλοντες. (Anecd. Bekker p. 149.5 = Περί Συντάξεως No. 16 Gaillard)

14. Πραθῆναι πάντα τοσοῦδε, ὅσου τὸν ἐκ Τυρρηνίας ἐώνητο. (Anecd. Bekker p. 170.29 = Περί Συντάξεως No. 24 Gaillard)

15. Ὅθεν ἐσπάνιζε τροφῶν. (Anecd. Bekker p. 174.7 = Περί Συντάξεως No. 27 Gaillard)

12. Onları ölüm cezası vermeye ikna etti.
13. Her iki ebeveyni ile birlikte başarıya ulaştı.
14. Etrüsklerin ücretini ödediği her şey satılmıştı.
15. Erzak sıkıntısının nedeni buydu.

III ΕΚ ΤΗΣ ΣΑΥΝΙΤΙΚΗΣ

1. Ὅτι οἱ Ῥωμαίων στρατηγοὶ Κορνήλιος καὶ Κορβίνος καὶ Δέκιος δημότης Σαυνίτας νικήσαντες ὑπέλιπον Καμπανοῖς φύλακας πρὸς τὰς Σαυνιτῶν ἐπιδρομάς. οἱ δὲ φύλακες οἶδε Καμπανοῖς ἀβροδιαίτοις καὶ πολυτελέσιν οὔσι κοινωνοῦντες ἐφθείροντο τὰς γνῶμας καὶ ἐφθόνουν ὧν ἔχουσι ἀγαθῶν, [2] αὐτοὶ πενόμενοι καὶ τὰ χρέα δεδιότες τὰ ἐν Ῥώμῃ. τέλος δὲ ἐπεβούλευον τοὺς ξένους ἑαυτῶν ἀνελόντες ἕκαστοι τὴν περιουσίαν κατασχεῖν καὶ τὰς γυναῖκας ἐς γάμον [3] προσαγαγέσθαι. καὶ τάχα ἂν ἔπραξαν αἰσχρὸν οὕτω μῦσος, εἰ μὴ Μάμερκος, ἕτερος Ῥωμαίων στρατηγός, ἐπὶ Σαυνίτας ὁδεύων ἔμαθε τὸ βούλευμα τῶν φυλάκων καὶ ἐπικρύψας τοὺς μὲν αὐτῶν ἐξώπλισε καὶ ἀφῆκεν οἷα κεκμηκότας, τοὺς δὲ πονηροτέρους ἐκέλευσεν ἐς Ῥώμην ἐπὶ τινα χρεῖαν ἐπείγεσθαι χιλιάρχον τε αὐτοῖς συνέπεμψεν, ᾧ εἶρητο ἀφανῶς αὐτοὺς φυλάσσειν. [4] ἑκάτεροι δ' ὑπώπτευον μεμηνῦσθαι καὶ περὶ Ταρρακίνην ἀφίστανταί τε τοῦ χιλιάρχου καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν ἔργων ἐν τοῖς ἀγροῖς δεδεμένους ἐκλύσαντες καὶ ὀπλίσαντες, ὡς ἐδύναντο, [5] ἤλαυνον ἐς Ῥώμην, ὁμοῦ δισμῦριοι γεγονότες. ἔτι δ' αὐτῶν ὁδὸν ἡμέρας μιᾶς ἀπεχόντων ὑπήντα Κορβίνος καὶ παραστρατοπεδεύσας ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς Ἀλβανῶν ἠρέμει, περισκοπῶν τε τὸ ἔργον ἔτι καὶ μέγα ἠγούμενος ἀπεγνωκόσι [6] μάχεσθαι. οἱ δὲ ἐπεμίγνυντο ἀλλήλοις κρύφα, καὶ ὀδυρμοὶ καὶ δάκρυα τῶν φυλάκων ἦν, ὡς ἐν οἰκείοις καὶ φίλοις ἀμαρτεῖν μὲν [7] ὁμολογούντων, τὴν δὲ αἰτίαν ἐς τὰ χρέα φερόντων τὰ ἐν Ῥώμῃ. ὧν ὁ Κορβίνος αισθανόμενος καὶ ὀκνῶν ἄψασθαι πολιτικοῦ καὶ τοσούτου φόνου συνεβούλευσε τῇ βουλῇ τὰ χρέα τοῖς ἀνδράσι μεθεῖναι, τόν τε πόλεμον ἐξαίρων ἐπὶ μέγα, εἰ τοσῶνδε ἀνδρῶν δύναίτο κρατῆσαι μαχομένων ἐξ ἀπογνώσεως, καὶ τὰς συνόδους αὐτῶν καὶ ἐπιμιξίας ἐν ὑπονοίᾳ τιθέμενος, μὴ οὐδ' ὁ ἴδιος αὐτῷ στρατὸς ἐς πάντα ἢ πιστός, ἅτε συγγενεῖς ὄντες ἐκείνων καὶ οὐχ [8] ἦσσαν αὐτῶν

III SAMNİTLER

1. Roma *consulleri* Cornelius⁵⁸ ve Corvinus⁵⁹ ile pleb sınıfından Decius,⁶⁰ Samnitleri mağlup ettikten sonra Samnit baskınlarına karşı tedbir amaçlı Campania'da bir garnizon bıraktılar.⁶¹ Campania halkının lüks ve savurgan yaşantısına kendilerini kaptıran garnizon muhafızları iradelerini kaybettiler ve hem yoksul oldukları hem de [2] Roma'da endişe verici borçları bulunduğu için bu insanların zenginliğine imrenmeye başladılar. Sonunda her birini ortadan kaldırmak, servetlerini ele geçirmek ve kadınlarıyla evlenmek üzere bir [3] plan tasarladılar. Samnium üzerine yürümekte olan diğer Roma *consulü* Mamercus,⁶² muhafızların planını öğrenmemiş olsaydı bu iğrenç olay belki de hızla gerçekleşecekti. Niyetini gizli tutan Mamercus, muhafızların bazılarını silahsızlandırdı ve sanki görevleri sona ermişçesine terhis etti. En tehlikeli olanlarına ise Roma'da ihtiyaç olduğunu söyleyerek derhâl şehre gitmelerini emretti. Bu adamları gizlice gözetleme görevi verdiği bir *tribunus militum*⁶³ da onlarla birlikte göndermişti. [4] Bu sırada her iki muhafız grubu da planlarının sızdırılmış olduğuna dair şüpheye düşmüştü. Roma'ya gitmekte olanlar, Terracina dolaylarında *tribunustan* kurtulmayı başardılar. Tarlalarda çalışmaya mahkûm edilmiş köleleri serbest bırakıp ellerinden geldiğince silahlандırdılar ve [5] sayıları yirmi bine ulaşınca Roma üzerine yürüdüler. Şehirden yaklaşık bir günlük yürüyüş mesafesinde Corvinus ile karşılaştılar.⁶⁴ Alban Dağı yakınlığında kamp kurmuş olan Corvinus, durumun ne olduğunu anlamaya çalışırken sessizce kampında bekledi ve bu adamların üzerine yürüyüp savaşmaya [6] pek sıcak bakmadı. Bu sırada her iki taraf gizlice ilişki kurmaya başlamıştı. Tıpkı akrabaları ve dostları gibi ağıtlar yakıp gözyaşları içerisinde kalan muhafızlar, sonunda hata yapmış olduklarını [7] kabul ettiler ve bunun sebebinin Roma'da yükümlü oldukları borçlar olduğunu söylediler. Bunu öğrenen Corvinus, bu kadar fazla sayıda vatandaşının ölümünden sorumlu olmaktan kaçınarak *senatusta* bu adamların tüm borç yükümlülüklerinden kurtarılmasını teklif etti. Çaresiz bir durumun içinde bulunan bu kadar çok adama karşı yapılacak bir savaşın zorluğunu abartılı bir şekilde anlattı. Onlarla yaptıkları toplantı ve kurdukları iletişimden sonra, bu adamların akrabalarının da içinde bulunduğu ve borçlardan en az onlar kadar etkilenen kendi adamlarının [8] kendisine tamamiyle sadık kalacakları

αἰτιώμενοι τὰ χρέα. σφαλέντα δὲ κινδυνεύουσιν ἔφη περὶ
μειζόνων· καὶ τὴν νίκην, εἰ κρατήσῃεν, ἀτυχεστάτην [9]
ἔσεσθαι τῇ πόλει κατ' οἰκείων τοσώνδε. οἷς ἡ βουλὴ πεισθεῖσα
τὰς μὲν τῶν χρεῶν ἀποκοπὰς ἐψηφίσατο πᾶσι Ῥωμαίοις, τοῖς
δὲ τότε ἐχθροῖς καὶ ἄδειαν. οἱ μὲν δὴ τὰ ὄπλα ἀποθέμενοι
κατήεσαν ἐς τὴν πόλιν. (Exc. de virt. 4, p. 217 Roos)

2. Ὅτι Μάλλιος Τορκουᾶτος ὁ ὕπατος τοιοῦτος ἦν τὴν
ἀρετὴν. τούτῳ πατὴρ γεγέννητο μικρολόγος καὶ ἀμελὴς ἐς
αὐτὸν καὶ ἐν ἀγροῖς αὐτὸν εἶχε μετὰ τῶν θεραπόντων [2]
ἐργαζόμενόν τε καὶ τρεφόμενον. γραψαμένου δὲ αὐτὸν ἐπὶ
πολλοῖς ἀδικήμασι Πομπωνίου δημάρχου καὶ μέλλοντος ἐρεῖν
τι καὶ περὶ τῆς ἐς τὸν παῖδα κακώσεως ὁ παῖς ὅδε Μάλλιος
ἦκεν, ἐπικρύπτων ξιφίδιον, ἐς τὴν οἰκίαν τοῦ δημάρχου καὶ
τυχεῖν [3] ἡξίωσεν αὐτοῦ μόνου, ὥς δὴ τι λέξων χρησίμον ἐς
τὴν δίκην. ὑποδεχθεὶς δὲ καὶ λέγειν ἀρχόμενος ἐπέκλεισε τὰς
θύρας καὶ τὸ ξίφος ἐπισπάσας ἠπεῖλει τῷ δημάρχῳ κτενεῖν
αὐτόν, εἰ μὴ ὁμώσειεν, ὅτι λύσει τῷ πατρὶ τὴν δίκην. καὶ ὁ μὲν
ᾤμοσε καὶ διέλυσεν, ἐκθέμενος τῷ δήμῳ τὸ συμβάν. ὁ δὲ
Μάλλιος ἐξ ἐκείνου λαμπρὸς ἦν, ἐπαινούμενος, ὅτι τοιόσδε ἐς
τοιόνδε πατέρα ἐγεγέννητο. (Exc. de virt. 5, p. 219 Roos)

3. Ὁ δὲ αὐτὸν εἰς μονομαχίαν προῦκαλεῖτο σκώπτων ἐς
αὐτόν. ὁ δὲ τέως μὲν αὐτοῦ κατεῖχε· μετὰ δὲ οὐ φέρων ἔτι τὸ
ἐρέθισμα ἀντήλασε τὸν ἵππον. (Suda, ε 2926)

4. Ὅτι Σαυνῖται ἐς τὴν Φρεγελλανῶν ἐμβαλόντες
ἐπόρθουν, Ῥωμαῖοι δὲ Σαυνιτῶν καὶ Δαυνίων ὀγδοήκοντα
κώμας καὶ μίαν εἵλον καὶ ἄνδρας ἐξ αὐτῶν χιλίους καὶ
δισμυρίους ἀνελόντες ἀπανέστησαν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς
Φρεγέλλης. καὶ πάλιν ἐς Ῥώμην ἐπρέσβευον οἱ Σαυνῖται,
νεκρὰ σώματα ἀνδρῶν σύροντες, ὥς αἰτίους τοῦδε τοῦ
πολέμου γεγονότας ἀνηρηκότες, [2] καὶ χρυσίον, ὥς ἀπὸ τῆς
ἐκείνων περιουσίας πεπορισμένον. ἐφ' οἷς αὐτοὺς ἡ βουλὴ
πάνυ νομίζουσα τετρῦσθαι προσεδόκα κακοπαθοῦντας
ἐνδώσειν περὶ τῆς ἡγεμονίας. οἱ δὲ τὰ μὲν ἄλλα ἐδέχοντο καί,
εἰ τῷ καὶ ἀντέλεγον, ἢ παρητοῦντο καὶ παρεκάλουν ἢ ἐς τὰς
πόλεις ἀνετίθεντο· περὶ δὲ τῆς ἡγεμονίας οὐκ ἀνασχόμενοι
πάλιν οὐδ' ἀκοῦσαι, οὐκ ἐκδωσόμενοι δὴ τὰς πόλεις ἔφασαν
ἦκειν, ἀλλὰ ἐς φιλίαν συνάζοντες. λυσάμενοι δὴ τοῦ χρυσίου

konusunda da ciddi kaygıları vardı. Yenilgiye uğrarlarsa çok daha büyük tehlikelerin içine düşeceklerinden bahsetti. Başarılı olsalar bile, bu kadar çok akrabaya karşı elde edilecek bir zaferin [9] şehir adına oldukça talihsiz bir durum ortaya çıkaracağını söyledi. Onun söylediklerine hak veren *senatus*, tüm Romalıların borçlarının silinmesi ve isyancıların affedilmesi yönünde oy kullandı. Böylece isyancılar silahlarını bırakıp şehre döndüler.

2. *Consul* Manlius Torquatus'un⁶⁵ nasıl bir erdeme sahip olduğuna bakın! Babası oldukça cimri bir adamdı ve oğlunu hiç önemsemedi. Onu tarlalarda kölelerle birlikte çalıştırdı ve [2] onlarla birlikte yetiştirdi. *Tribunus Plebis*⁶⁶ olarak görev yapan Pomponius, bu adamı pek çok yanlış iş yapmakla suçlayıp oğluna karşı gösterdiği kötü muamele için yargılatmak istediğinde, oğlu Manlius buna çok sinirlendi. Bir hançer alıp kıyafetlerinin altına gizleyerek *tribunus*un evine gitti ve [3] babasının yargılanmasıyla ilgili önemli bir meseleden bahsedeceğini söyleyerek adamla baş başa görüşmek istedi. İçeri alınıp konuşmaya başlayacakken kapıları kapattı ve babasına yönelik suçlamaları geri çekeceğine dair yemin etmezse onu öldüreceğini söyleyerek *tribunus*u tehdit etti. Bunun üzerine Pomponius yemin edip suçlamaları geri çekti ve halkla bir araya gelerek olanları anlattı. Bu olayın ardından Manlius büyük bir şöhret kazandı ve böyle bir babaya rağmen böyle bir evlat olduğu için nice övgüler aldı.

3. Alaycı bir tavırla onu teke tek dövüşe davet etti. Diğeri bir süre kendine hakim oldu, ancak tahriklere daha fazla dayanamayıp atını onun üzerine sürdü.

4. Samnitler, Frellegae topraklarına baskın yapıp bölgeyi yakıp yıkmaya başlayınca, Romalılar seksen bir Samnit ve Daunii köyünü ele geçirdiler, yirmi bir bin adam öldürdüler ve düşmanlarını Frellegae topraklarından attılar.⁶⁷ Bunun üzerine Samnitler, Roma'ya bir kez daha elçiler gönderdiler. Savaşa neden oldukları için idam ettikleri bazı adamların cesetlerini ve bu adamların kişisel hazinelerinden [2] topladıkları altınları da elçilerle birlikte yollamışlardı. Bu olay üzerine *senatus*, çektikleri bu kadar sıkıntının sonucunda tamamen bastırılmış olduklarına kanaat getirerek Samnit halkının egemenlik arzusundan vazgeçmesini istedi. Samnitler bazı şartları kabul ettiler, itirazlarını veya taleplerini dile getirdiler ya da bu konuları şehirlerine havale ettiler. Fakat egemenlik konusunda başka bir şey duymaya tahammülleri yoktu. Buraya şehirlerini teslim etmek için değil, dostluk kurmak için gelmiş olduklarını söylediler. Esirleri kurtarmak için

τοὺς αἰχμαλώτους ἀπήεσαν ὀργῇ καὶ τὴν πείραν [3] ἔχοντες τὴν περὶ τῆς ἡγεμονίας. καὶ Ῥωμαῖοι μὲν ἐψηφίζοντο μὴδὲ πρεσβείας ἔτι παρὰ Σαυνιτῶν προσίεσθαι, ἀλλὰ ἄσπονδον καὶ ἀκήρυκτον πόλεμον αὐτοῖς πολεμεῖν, ἕως κατὰ κράτος ἐξέλωσιν, θεὸς δὲ ἐνεμέσῃσε τῆς μεγαληγορίας, καὶ ὕστερον [4] ἡττήθησαν ὑπὸ Σαυνιτῶν καὶ ὑπὸ ζυγὸν ἤχθησαν οἱ Ῥωμαῖοι. ἐς γὰρ στενότατον χώρον τοὺτους συγκλείσαντες οἱ Σαυνῖται, τοῦ Ποντίου σφῶν στρατηγοῦντος, καὶ λιμῶ πιεζομένων Ῥωμαίων, οἱ στρατηγοὶ σφῶν πρεσβευσάμενοι παρεκάλουν τὸν Πόντιον καταθέσθαι Ῥωμαίοις χάριν, ἣν οὐ πολλοὶ παρέχουσι καιροί. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο μὴ δεῖν μὴδὲ πρεσβεύειν ἔτι πρὸς αὐτόν, εἰ μὴ τὰ ὄπλα καὶ αὐτοὺς παραδίδοιεν. θρῆνος οὖν ἦν οἷα πόλεως [5] ἀλούσης. καὶ οἱ στρατηγοὶ διέτριψαν μὲν ἔτι ἄλλας ἡμέρας, ὀκνοῦντες ἀνάξιόν τι τῆς πόλεως ἐργάσασθαι· ὥς δ' οὔτε μηχανὴ σωτηρίας ἐφαίνετο ὃ τε λιμὸς ἐπῖεζεν αὐτοὺς καὶ νεότης ἦν πέντε μυριάδων, ἦν ὥκνουν φθειρομένην ὑπεριδεῖν, ἐπέτρεψαν ἑαυτοὺς τῷ Ποντίῳ καὶ παρεκάλουν, εἴτε κτείνειν εἴτε πωλεῖν εἴτε φυλάττειν ἐπὶ λύτροις ἔλοιτο, μὴδὲν ἐς σώματα ἀνδρῶν ἀτυχοῦντων ὑβρίσαι.

Ὁ δὲ τῷ πατρὶ [6] συνεβουλεύετο, μεταπεμφάμενος αὐτόν ἐκ τοῦ Καυδίου, φερόμενον ὑπὸ γήρως ἀμάξει. καὶ ὁ πρεσβύτης ἔφη· “Ἐν ἔστιν, ὦ παῖ, μεγάλης ἔχθρας φάρμακον, εὐεργεσίας ἢ κολάσεως ὑπερβολή. αἱ μὲν οὖν κολάσεις καταπλήσσουσιν, αἱ δὲ εὐεργεσίαι προσάγονται. ἴσθι νίκην τήνδε πρῶτην καὶ μεγίστην, θησαυρίζειν τὴν εὐτυχίαν, καὶ πάντας ἀπόλυσον ἀπαθείς μήτ' ἐνυβρίσας μήτ' ἀφελόμενος μὴδέν, ἵνα σῶον ἢ σοι τὸ [7] μέγεθος τῆς εὐεργεσίας. εἰσὶ δ', ὥς ἀκούω, φιλότιμον κακόν, ἀλλὰ μόναίς εὐεργεσίαις ἡττώμενον, διαγωνιοῦνταί τε σοι περὶ τῆσδε τῆς χάριτος. ἔχεις ἐνέχυρον τήνδε τὴν εὐεργεσίαν εἰρήνης [8] ἀθανάτου λαβεῖν. ἦν δέ σε ταῦτα μὴ πείθῃ, κτεῖνον ἅπαντας ὁμαλῶς, μὴδ' ἄγγελον ὑπολιπών. λέγω δ' ἐκεῖνα μὲν αἰρούμενος, ταῦτα δ' ὥς ἀναγκαῖα. Ῥωμαῖοι γὰρ ὅτιοῦν ὑβρισθέντες ἀμννοῦνταί σε πάντως· ἀμννεῖσθαι δὲ μέλλοντας αὐτοὺς προκατάβλαπτε. μεῖζον δ' οὐκ ἂν εὖροις βλάβος νέων ὁμοῦ πέντε μυριάδων.”

Ὁ μὲν τοσαῦτα [9] εἶπεν, ὁ δὲ παῖς ἀντέλεξεν· “Ὅτι μὲν, ὦ πάτερ, ἐναντιώτατα εἰπας ἀλλήλοις, οὐ θαυμάζω προεῖπας γὰρ ἐρεῖν ὑπερβολὰς ἐκατέρων. ἐγὼ δὲ οὐ κτενῶ μὲν ἄνδρας

altın ödeyip öfkeyle oradan ayrıldılar ve [3] egemenlik kazanmak için mücadele etmeye karar verdiler. Bunun üzerine Romalılar, Samnitlerden daha fazla elçi kabul etmeme, herhangi bir ateşkese yanaşmama ve zorla boyun eğdirene kadar amansız bir savaş yürütme kararı aldılar.⁶⁸ Fakat tanrı onların bu kibirli tutumu karşısında öfkeleni ve [4] Romalılar bir süre sonra Samnitler tarafından yenilerek boyunduruk altına girmek zorunda kaldılar.⁶⁹ Pontius'un⁷⁰ komutası altındaki Samnitler, Romalıları dar bir geçide sıkıştırmış ve açlıktan kıvrandırıyorlardı. *Consuller*, Pontius'a elçiler göndererek nadiren karşısına çıkabilecek böylesine bir fırsat bulmuşken Romalıların minnetini kazanması için çağrıda bulundular. Pontius, silahlarını ve kendilerini teslim etmedikleri müddetçe Romalıların bir daha elçi göndermemesi gerektiğini söyledi. Bunun üzerine şehirde Roma işgal edilmişçesine ağıtlar yükselmeye [5] başladı. *Consuller* şehrin onuruna yakışmayacak bir iş yapmaktan çekindikleri için birkaç gün beklediler. Fakat hiçbir kurtuluş yolu görünmeyince ve açlık şiddetli bir boyuta ulaşıncı, ölümünü görmekten çekindikleri elli bin genç adam uğruna Pontius'a boyun eğdiler. Tutsakları öldürmeyi mi, köle olarak satmayı mı yoksa fidye için tutmayı mı tercih ettiğini sordular ve bu talihsiz adamların bedenlerine kötü bir muamele uygulaması için Pontius'a yalvardılar.

Pontius, babasına [6] danışmak istedi ve yaşlı olduğu için onu Caudium'dan arabayla getirtti. Yaşlı adam ona şöyle dedi: "Oğlum, büyük düşmanlığın tedavisi aşırı merhamet ya da aşırı şiddettir. Şiddet korkutur, merhamet ise yakınlaştırır. Öncelikli ve en büyük zaferin başarı biriktirmek olduğunu bilmelisin. Sana sunulmuş olan böylesine büyük bir iyilik borcunu güvence altına alman için tüm adamları aşağılamadan ve herhangi bir kayba uğratmadan [7] serbest bırakmalısın. Romalıların son derece onurlu insanlar olduklarını duymuştum. Sırf bu iyiliğin karşısında senden aşağı kalmamak için gayret göstereceklerdir. Bu iyilikle sonsuz bir barışı güvence altına alabilirsin. Eğer bu söylediklerim seni ikna etmiyorsa o zaman hepsini öldür ve geriye [8] haber götürecek tek bir kişi bile bırakma. Ben ilk söylediğimi tercih ederim, yoksa diğeri zaten zorunluluktur. Romalılar üzerlerine yüklenen utancın intikamını senden muhakkak alacaklardır. Böyle bir durumda onları kendinden uzak tutmak istiyorsan büyük bir zarar vermelisin. Romalıları elli bin gencini tek seferde öldürmekten daha büyük bir darbe indirme fırsatı bulamazsın."

Babası bunları söyledikten [9] sonra Pontius cevap verdi: "Baba, tamamen farklı iki ayrı tavsiye vermene şaşırmıyorum; zira her iki durumda da aşırı çözümler önereceğini daha önce de belirtmiştim. Bu kadar fazla adamı öldüremem.

τοσούτους, νέμεσιν τε θεοῦ φυλασσόμενος καὶ φθόνον ἀνθρώπων αἰδούμενος, καὶ τὰ ἔθνη τὰς ἐς ἀλλήλους ἐλπίδας οὐκ ἀφαιρήσομαι δι’ ἀνηκέστου κακοῦ. περὶ δὲ τῆς ἀφέσεως οὐδ’ αὐτῷ μὲν μοι δοκεῖ, Ῥωμαίων πολλὰ καὶ δεινὰ δεδρακότων ἡμᾶς καὶ χωρία καὶ πόλεις ἡμετέρας ἔτι νῦν ἐχόντων, τούσδε τοὺς [10] εἰλημμένους ἀπολύειν παντὸς ἀπαθεῖς. οὐ ποιήσω ἐμπληξία γὰρ ἢ ἄλογος φιланθρωπία. ἐπισκόπει δέ, παρεῖς ἐμέ, καὶ τὸ Σαυνιτῶν, ὧν παῖδες καὶ πατέρες καὶ ἀδελφοὶ τεθνᾶσιν ὑπὸ Ῥωμαίων καὶ κτήματα καὶ χρήματα ἀφηρημένοι χρήζουσι παραμυθίας. φύσει δὲ γαῦρον ὁ νενικηκώς, καὶ τὰ κέρδη περιβλέπονται. τίς οὖν ἀνέξεταιί μου τούσδε μὴ κτείνειν μήτε πωλεῖν μηδὲ ζημιοῦν, ἀλλ’ ὡς ἐνεργέτας ἀπαθεῖς προπέμπειν; διὰ μὲν δὴ ταῦτα παρῶμεν τὰς ὑπερβολάς, ἐπεὶ τῆς μὲν οὐ κύριος [11] ἐγώ, τῆς δ’ ἀπανθρωποτέρας οὐκ ἀνέχομαι. ὡς δ’ ἂν καὶ Ῥωμαίων τι τοῦ φρονήματος περιέλοιμι καὶ τὰ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀδιάβλητος εἶην, ὅπλα μὲν αὐτούς, οἷς ἐχρήσαντο ἀεὶ καθ’ ἡμῶν, ἀφαιρήσομαι καὶ χρήματα (καὶ γὰρ ταῦτ’ ἔχουσι παρ’ ἡμῶν), ἐκπέμψω δ’ ὑπὸ ζυγὸν σώους, ἢ τινι αἰσχύνῃ καὶ αὐτοὶ κατ’ [12] ἄλλων ἐχρήσαντο· καὶ εἰρήνην εἶναι τοῖς ἔθνεσι συνθήσομαι τῶν τε ἱππέων ἐπιλέξομαι τοὺς ἐπιφανεστάτους ὁμηρα τῶνδε τῶν συνθηκῶν, ἕως ἅπας ὁ δῆμος ἐπιψηφίσῃ. καὶ τάδε ποιῶν ἡγοῦμαι νενικηκὸς τε ἔργα ποιήσῃ καὶ φιλανθρώπου Ῥωμαίους τε ἀγαπήσῃ, ὅσα καὶ αὐτοί, φάσκοντες ἀρετῆς ἀντιποιεῖσθαι, πολλάκις ἐς ἄλλους ἔδρασαν.”

Ταῦτα τοῦ Ποντίου [13] λέγοντος ὁ πρεσβύτερος ἐδάκρυσέ τε καὶ ἐπιβὰς τῆς ἀπήνης εἰς τὸ Καῦδιον ἀπήλαυνεν. ὁ δὲ Πόντιος τοὺς πρέσβεις καλέσας ἤρετο, εἰ τις εἰρηνοδίκης αὐτοῖς παρεῖη. τοῖς δὲ παρῆν οὐδεὶς ὡς ἐπὶ ἄσπονδον καὶ ἀκήρυκτον πόλεμον [14] ἐστρατευκόσι. τοῖς οὖν ὑπάτοις καὶ τοῖς ἄλλοις ἄρχουσι τῆς στρατιᾶς καὶ παντὶ τῷ πλήθει λέγειν ἐκέλευε τοὺς πρέσβεις· “Ἡμεῖς ἀεὶ Ῥωμαίοις ἐσπενδόμεθα φιλίαν, ἣν αὐτοὶ διελύσατε, Σιδικηνοῖς τοῖς ἡμετέροις ἐχθροῖς συμμαχοῦντες· εἰτ’ αὖθις αὖ φιλίας ἡμῖν γενομένης Νεαπολίταις ἐπολεμεῖτε, τοῖς ἡμετέροις γείτοσιν. καὶ οὐκ ἡγνοοῦμεν, ὅτι ταῦτ’ ἦν ὑμῖν παρασκευὴ πλεονεξίας ἐπὶ [15] ὅλην τὴν Ἰταλίαν. ἐν τε ταῖς προτέραις μάχαις πολλὰ παρὰ τὴν ἀπειρίαν τῶν ἡμετέρων στρατηγῶν προλαβόντες οὐδὲν ἐπεδείξασθε μέτριον ἐς ἡμᾶς οὐδ’ ἠρκεῖσθε τὴν χώραν

Tanrının gazabından ve insanların kininden sakınmam gerekiyor. Üstelik telafisi mümkün olmayacak bir kötülük yaparak iki halk arasındaki uzlaşma umudunu da tamamen ortadan kaldıramam. Öte yandan onları serbest bırakma fikrine de olumlu bakmıyorum. Bize pek çok kötülük yapmış olan Romalılar, tarlalarımızı ve kasabalarımızı bugün hâlâ ellerinde tutuyorlar. Durum böyleyken, elimizdeki bu tutsakları [10] serbest bırakma fikri bana akıllıca gelmiyor. Bunu yapmayacağım, çünkü mantıksız hoşgörü aptallık demektir. Bu konuya beni hesaba katmadan, bir de Samnitler açısından bak. Çocukları, babaları ve kardeşleri Romalılar tarafından katledilen, mallarını ve servetlerini yitirmiş olan Samnitler, kendilerini avutacak bir şey istiyorlar. Zafer kazanmış olanların kibirli olması gayet doğaldır ve bu adamlar da daha fazlasını kazanma arayışındalar. Durum böyleyken, benim bu tutsakları öldürmeden, satışa çıkarmadan ve cezalandırmadan, iyilik yapıyormuşçasına serbest bırakıp göndermeme içlerinden hangisi katlanabilir ki? İşte bu nedenlerle biri benim iradem altında olmayan, diğeri ise katlanamayacağım bir [11] insanlık suçu içeren bu iki zıt fikri bir kenara bırakalım. Bunların yerine, Romalıların onurunu kırmak ve Samnitlerin tepkisini önlemek amacıyla, Roma'nın her zaman bize karşı kullandığı silahları ve bizden aldığı paraları toplayacağım. Ardından onları boyunduruk altına alıp sağ salım göndereceğim ki bu yöntem onların [12] başkalarına dayattığı bir utanç sembolüdür. Daha sonra iki halk arasında bir barış anlaşması tesis edeceğim ve halkın tümü bunu onaylayana kadar *equites*⁷¹ sınıfının önde gelenlerini bu anlaşma için rehin olarak tutacağım. İşte bunları yaparak muzaffer ve hayır sahibi bir adama yakışır şekilde hareket edeceğimi düşünüyorum. Ayrıca erdem konusunda üstün olduklarını iddia eden Romalıların pek çok kez başkalarına dayattıkları bu şeylerden memnun kalacakları kanaatindeyim.”

Pontius bunları [13] söyleyince yaşlı adam gözyaşlarına boğuldu ve arabaya binerek Caudium'a geri döndü. Ardından Pontius Roma elçilerini çağırdı ve aralarında bir *fetialis*⁷² üyesi bulunup bulunmadığını sordu. Hiçbiri orada yoktu, zira Romalılar uzlaşıdan uzak, ilan edilmemiş bir [14] savaşa girişmişlerdi. Bunun üzerine Pontius *consullere*, ordunun diğer komutanlarına ve tüm halka duyurmaları için elçilere şunları söyledi: “Romalılarla daimi bir dostluk anlaşması yapmıştık, fakat siz düşmanımız olan Sidicini halkıyla ittifak kurarak bu anlaşmayı bozmuş oldunuz. Dostluğu yeniden tesis ettiğimizde ise sınır komşularımız Neapolis halkına savaş açtınız. Bunları tüm İtalya'ya egemen olma amacıyla yapmış olduğunuz [15] dikkatimizden kaçmamıştı. Komutanlarımızın beceriksizliği yüzünden üstünlük elde ettiğiniz ilk muharebelerin ardından bize karşı hiç ılımlı bir tutum sergilemediniz. Topraklarımızı talan etmekle,

πορθοῦντες καὶ χωρία καὶ πόλεις ἔχοντες ἀλλοτρίας καὶ κληρούχους ἐς αὐτὰ πέμποντες, ἀλλὰ καὶ πρεσβευσαμένων ἡμῶν δις πρὸς ὑμᾶς καὶ πολλὰ συγχωρούντων ὑπερήφανα ἡμῖν ἄλλ' ἐπετάσσετε, τὴν ἀρχὴν ὅλην ἀποθέσθαι καὶ ὑμῶν ὑπακούειν, ὥσπερ οὐ σπενδομένους, ἀλλὰ ἐαλωκότας. [16] καὶ ἐπὶ τοῖσδε τὸν πόλεμον τόνδε ἄσπονδον καὶ ἀκήρυκτον ἐψηφίσασθε κατ' ἀνδρῶν ποτε φίλων, κατὰ Σαβίνων ἐκγόνων τῶν ὑμῖν [17] συνοικούντων. ἔνεκα μὲν οὖν τῆς ὑμετέρας πλεονεξίας ἔδει καὶ τὰ παρ' ἡμῶν ὑμῖν ἄσπονδα εἶναι, ἐγὼ δὲ νέμεσιν τε θεῶν αἰδούμενος, ἦν ὑμεῖς ὑπερείδεσθε, καὶ συγγενείας καὶ φιλίας τῆς ποτὲ μνημονεύων δίδωμι ἕκαστον ὑμῶν σὺν ἱματίῳ σῶον ὑπὸ ζυγὸν ἀπελθεῖν, ἦν ὁμόσητε τὴν τε γῆν καὶ τὰ χωρία πάνθ' ἡμῖν ἀποδώσειν καὶ τοὺς κληρούχους ἀπὸ τῶν πόλεων ἀπάξειν καὶ μηδὲ ποτ' ἐπὶ Σαυνίτας στρατεύσειν."

Ἀπαγγελθέντων [18] δὲ τούτων ἐς τὸ στρατόπεδον ὀλοφυρμὸς ἦν καὶ θρῆνος ἐπὶ πλείστον· θανάτου γὰρ ἡγούντο εἶναι χείρονα τὴν ὕβριν τὴν ὑπὸ τῷ ζυγῷ. ὥς δὲ καὶ περὶ τῶν ἱππέων ἐπύθοντο, αὐθις ἐθρήνουν ἐπὶ πλείστον, ὑπὸ δὲ ἀπορίας αὐτὰ ἐδέχοντο καὶ τοὺς ὄρκους ὤμνουν ὃ τε Πόντιος καὶ οἱ Ῥωμαίων ὑπάτοι, δύο ὄντες, Ποστούμιος τε καὶ Βετούριος, καὶ ταμίαι δύο καὶ ταξιάρχαι δ' καὶ χιλιάρχοι δώδεκα, σύμπαντες ὅσοι μετὰ τοὺς [19] διεφθαρμένους ἦρχον. γενομένων δὲ τῶν ὄρκων ὁ μὲν Πόντιος παραλύσας τι τοῦ διατειχίσματος καὶ δυσὶ δόρασιν ἐς τὴν γῆν ἐμπεπηγόσιν ἐπικάρσιον ἄλλο ἐπιθείς ἐξέπεμπε Ῥωμαίων ἕκαστον ὑπὸ τούτῳ καὶ τινα ὑποζύγια ἔδωκεν αὐτοῖς ἐς τοὺς ἀρρωστοῦντας καὶ τροφήν, ἄχρι τῆς Ῥώμης φέρεσθαι. δύνатаι δ', ἐμοὶ δοκεῖν, τὸ εἶδος τῆς ἀφέσεως, ὃ καλοῦσιν οἱ τῇδε ζυγόν, ὄνειδίζειν ὥς δοριαλώτοις.

Ἀπαγγελθείσης [20] δὲ τῆς συμφορᾶς ἐς τὴν πόλιν οἰμωγὴ καὶ θρῆνος ἦν ὥς ἐπὶ πένθει, καὶ αἱ γυναῖκες ἐκόπτοντο τοὺς αἰσχυρῶς περισεσωσμένους ὥς ἀποθανόντας, ἥ τε βουλὴ τὴν ἐπιπόρφυρον ἐσθῆτα ἀπέθετο, καὶ θυσαίαι καὶ γάμοι καὶ ὅσα ἄλλα τοιουτότροπα ἐπέσχητο ἐπὶ τὸ ἔτος ὅλον, ἕως τὴν [21] συμφορὰν ἀνέλαβον. τῶν δὲ ἀφειμένων οἱ μὲν ἐς τοὺς ἀγροὺς διέφευγον ὑπὸ αἰδοῦς, οἱ δὲ νυκτὸς ἐς τὴν πόλιν ἐσῆεσαν. οἱ δὲ ἄρχοντες ἡμέρας μὲν ἐσῆλθον ὑπ' ἀνάγκης, καὶ τὰ σημεῖα τῆς ἀρχῆς ἐπέκειτο αὐτοῖς, ἔπρασσον δὲ οὐδέν. (Exc. de leg. gent. 2, p. 517 de Boor)

size ait olmayan tarlaları ve kasabaları işgal edip vatandaşlarınızı buralara yerleştirmekle tatmin olmadınız. Size iki defa elçi gönderip çokça taviz vermemize rağmen, tüm hakimiyeti size bırakmamızı ve bağımlı olmamızı isteyip, çok daha fazlasını talep ederek küstahça bir tavır ortaya koydunuz. Bize müzakere hâlinde olduğunuz bir halk gibi değil, ele geçirilmiş bir halk gibi davrandınız. [16] Tüm bunların yanı sıra, akrabalık bağı kurmuş olduğunuz Sabinlerin soyundan gelen ve bir zamanlar dostunuz olan insanlara karşı uzlaşıdan uzak, ilan edilmemiş bir [17] savaş başlattınız. Durum böyleyken, bu doymak bilmez tutumlarınız nedeniyle sizinle anlaşma yapmamamız gerekir. Fakat beni aşağılamış olmanıza rağmen ben, tanrının gazabından sakındığım için akrabalık bağlarımızı ve eski dostluğumuzu göz önünde bulundurarak topraklarımızı, tarlalarımızı ve aldığınız her şeyi teslim edeceğinize, vatandaşlarınızı kasabalarımızdan çekeceğinize ve bir daha Samnitlere savaş açmayacağınıza dair yemin ederseniz, her birinizin tek bir giysiyle boyunduruk altında güvenli bir şekilde gitmesine müsaade edeceğim.”

Pontius’un [18] söyledikleri bildirilince ordugâhta şiddetli ağıtlar ve feryatlar yükseldi. Zira boyunduruk altına girmenin ölümden bile daha utanç verici bir durum olduğunu düşünüyorlardı. *Equites* sınıfının önde gelenlerinin rehin alınacağını öğrendiklerinde daha da büyük bir yas tuttular. Fakat mecburen bu şartları kabul etmek zorunda kaldılar. Bunun üzerine Pontius ile iki Roma *consulü* Postumius⁷³ ve Veturius,⁷⁴ iki *quaestor*,⁷⁵ dört *legatus*⁷⁶ ve on iki *tribunus militum*, yani hayatta kalan tüm yöneticiler karşılıklı [19] yeminler ettiler. Edilen yeminlerin ardından Pontius tahkimatta bir kapı açtı ve yere iki mızrak saplayıp üzerlerine de bir başka mızrağı yatay şekilde yerleştirerek her bir Romalı tutsağın bunun altından geçip gitmesini istedi. Ayrıca onlara yaralıları taşımaları için yük hayvanları ve Roma’ya ulaşana kadar yetecek erzak da verdi. Bana öyle geliyor ki, boyunduruk olarak tanımlanan bu serbest bırakma yöntemi, tut-saklara savaşta ele geçirilmenin utancını yüklüyordu.

Bu talihsiz [20] olayın haberi şehre ulaştığında feryatlar ve ağıtlar yükselmeye başladı. Kadınlar, hayatını rezilce kurtarmış olanlar için sanki ölmüşler gibi yas tutmaya başladılar. *Senatus* üyeleri mor şeritli togalarını çıkardılar. Bayramlar, evlilik törenleri ve buna benzer diğer her şey, bu talihsiz durum telafi edilinceye kadar [21] yıl boyunca yasaklandı. Geri dönenlerin bazıları utancından tarlalara saklandı, bazıları ise sadece geceleri şehre girebildi. *Consuller* gündüzleri mecburen içeri girdiler, görevleri gereği kendilerine verilmiş nişanları taşıdılar, fakat başka hiçbir şey yapmadılar.

5. Δεντάτω κατὰ ζῆλον ἀρετῆς εἶπετο νέων λογάδων πλῆθος ὀκτακοσίων, ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα ἔτοιμοι· καὶ βαρὺς ἦν τῇ βουλῇ παρὰ τὰς ἐκκλησίας. (Suda, ζ 57)

6. Ἐκ τῆς Σαυνιτικῆς ἱστορίας. ὅτι Κελτῶν Σενόνων πολὺ πλῆθος Τυρρηνοῖς συνεμάχουν κατὰ Ῥωμαίων. Ῥωμαῖοι δ' ἐς τὰς Σενόνων πόλεις ἐπρέσβευον καὶ ἐνεκάλουν, ὅτι ὄντες ἔνσπονδοι μισθοφοροῦσι [2] κατὰ Ῥωμαίων. τούσδε τοὺς πρέσβεις Βριτόμαρις μετὰ τῶν κηρυκείων καὶ τῆς ἱερᾶς στολῆς κατέτεμεν ἐς πολλὰ καὶ διέρριψεν ἐγκαλῶν, ὅτι αὐτοῦ ὁ πατήρ ἐν Τυρρηνίᾳ πολεμῶν ἀνήρητο ὑπὸ [3] Ῥωμαίων. Κορνήλιος δὲ ὁ ὑπάτος τοῦ μύσου ἐν ὁδῷ πυθόμενος τὰ μὲν Τυρρηνῶν εἶασεν, ἐς δὲ τὰς Σενόνων πόλεις συντόνῳ σπουδῇ διὰ Σαβίνων καὶ Πικεντίνων ἐσβαλὼν πάντα καθήρει καὶ ἐνεπίπρη καὶ τὰς μὲν γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά ἡνδραποδίζετο, τοὺς δὲ ἡβῶντας πάντας ἔκτεινε πλὴν Βριτομάριος, ὃν δεινῶς αἰκισάμενος [4] ἤγεν ἐς τὸν θρίαμβον. οἱ δὲ Σενόνων, ὅσοι ἦσαν ἐν Τυρρηνίᾳ, πυθόμενοι ἀνηρῆσθαι, Τυρρηνοὺς ἤγον ἐπὶ Ῥώμῃς. καὶ—πολλῶν μεταξὺ γενομένων—οἱ Σένονες, οὔτε πατρίδας ἔχοντες, ἐς ἅς διαφύγωσιν, ὀργιζόμενοί τε τῶν γεγονότων, ἐνέπιπτον τῷ Δομιτίῳ, καὶ διεφθάρησαν πολλοί, τὸ δὲ λοιπὸν σφᾶς αὐτοὺς διεχρῶντο μανικῶς. καὶ δίκη μὲν ἦδε παρανομίας ἐς πρέσβεις ἐγένετο Σένοσιν. (Exc. de leg. Rom. 2, p. 68 de Boor)

7. Ὅτι Κορνήλιος ἐπὶ καταφράκτων δέκα νεῶν ἐθεᾶτο τὴν μεγάλην Ἑλλάδα. καὶ τις ἐν Τάραντι δημαγωγὸς Φιλόχαρις, αἰσχροῦς τε βεβιωκῶς καὶ παρὰ τοῦτο καλούμενος Θαῖς, παλαιῶν τοὺς Ταραντίνους ἀνεμίμνησκε συνθηκῶν, μὴ πλεῖν Ῥωμαίους πρόσω Λακινίας ἄκρας, παροξύνας τε ἐπεισεν ἐπαναχθῆναι τῷ [2] Κορνηλίῳ. καὶ τέσσαρας μὲν αὐτοῦ ναῦς κατέδυσαν οἱ Ταραντίνοι, μίαν δὲ ἔλαβον αὐτοῖς ἀνδράσιν. ἐς τε Θουρίους ἐγκλήματα ποιούμενοι, ὅτι Ἕλληνες ὄντες ἐπὶ Ῥωμαίους κατέφυγον ἀντὶ σφῶν καὶ παρελθεῖν αὐτοὺς ἐπέκεινα αἵτιοι μάλιστα ἐγεγέννητο, τοὺς μὲν ἐπιφανεῖς αὐτῶν ἐξέβαλον, τὴν δὲ πόλιν διήρπασαν καὶ τοὺς Ῥωμαίων φρουροὺς [3] ὑποσπόνδους ἀφῆκαν. Ῥωμαῖοι δὲ τούτων πυθόμενοι πρέσβεις ἐς Τάραντα πέμπουσι τοὺς μὲν αἰχμαλώτους κελεύοντες, οὓς οὐ πολεμοῦντας, ἀλλὰ θεωμένους ἔλαβον, ἀποδοῦναι, Θουρίων δ', οὓς ἐξέβαλον, ἐς

5. Seçilmişlerden oluşan sekiz yüz genç, her şeye hazır bir şekilde erdemine hayranlık duydukları Dentatus'un peşinden gidiyorlardı. Bu durum, toplantılarda *senatus* için oldukça zorlayıcı bir şeydi.⁷⁷

6. Samnit tarihinden. Kelt Senones kabilesinden büyük bir topluluk, Romalılar karşısında Etrüskler ile birlikte mücadele etmişti.⁷⁸ Bunun üzerine Romalılar, Senones şehrine elçi gönderdiler ve hâlihazırda bir ateşkes bulunmasına rağmen kendilerine karşı paralı asker olarak hizmet eden adamlar için şikâyetlerini [2] dile getirdiler. Britomaris, Etruria'da savaşılan babasının Romalılar tarafından katledilmiş olduğunu öne sürerek onlara karşı çıktı ve elçilik asası⁷⁹ taşıyan ve kutsal kıyafetler giyinmiş olan elçileri kılıçtan geçirerek ceset parçalarını [3] etrafa fırlattı. Yoldayken bu iğrenç olaydan haberdar olan *consul* Cornelius,⁸⁰ Etrüsk seferinden vazgeçti ve Sabin toprakları ile Picenum üzerinden hızla Senones şehrine yönelerek bölgede baskınlar yaptı ve her yeri yakıp yıktı. Kadınlar ile çocukları köleleştirdi ve korkunç işkenceler uygulayıp zafer alayında teşhir ettiği Britomaris dışındaki [4] tüm yetişkin erkekleri katletti. O sırada Etruria'da bulunan Senones topluluğu, bu felaketten haberdar olunca Etrüsklerle birlikte Roma üzerine yürüdü. Pek çok aksilik yaşayan ve kaçıp sığınacak bir yurtları da kalmamış olan Senones kabilesinin insanları, başlarına gelen talihsizlikler sonucunda öfkeye kapılarak Domitius'un⁸¹ üzerine hücum ettiler, fakat pek çoğu katledildi. Geriye kalanlar ise çaresiz kaldıkları için kendilerini kaybettiler ve intihar ettiler. Senones kabilesinin insanları, elçilere yapılan ahlaksız davranışın bedelini işte bu şekilde ödediler.

7. Cornelius on adet güverteli gemi ile birlikte Magna Graecia⁸² boyunca keşfe çıktı.⁸³ Tarentum'da utanç verici bir hayat süren ve bu nedenle Thais⁸⁴ takma adıyla anılan Philokharis isimli bir halk önderi vardı. Bu adam, Roma'nın Lacinium burnunun ötesine geçmemesine dayalı olan eski bir anlaşmayı Tarentumlulara hatırlattı ve onları öylesine hırslandırdı ki Cornelius'un üzerine [2] saldırmaya ikna etti. Bunun üzerine Cornelius'a saldıran Tarentumlular, onun dört gemisini batırdılar ve birini adamlarıyla birlikte ele geçirdiler. Ayrıca Thurium halkını, Hellen olmalarına rağmen kendileri yerine Romalıları desteklemekle ve Romalıların sınırları aşmasının asıl sorumlusu olmakla suçladılar. Thurium halkının önde gelenlerini kovdular, şehri yağmaladılar ve bir ateşkes doğrultusunda [3] Roma muhafızlarını gönderdiler. Bu olayların haberini alan Romalılar, adamlarının serbest bırakılmasını talep etmek üzere Tarentum'a elçi gönderdiler; zira bu adamlar savaşıırken değil, keşif yaparken esir alınmışlardı. Elçiler şehirden kovulan Thurium vatandaşlarının

τὴν πόλιν καταγαγεῖν, ἃ τε διηρπάκεσαν αὐτούς, ἀποκαταστήσαι ἢ τὴν ζημίαν τῶν ἀπολομένων ἀποτίσαι, σφίσι δ' ἐκδοῦναι τοὺς αἰτίους τῆς παρανομίας, εἰ Ῥωμαίων ἐθέλουσιν εἶναι [4] φίλοι. οἱ δὲ τοὺς πρέσβεις μόλις ποτὲ ἐπὶ τὸ κοινὸν ἐπήγαγον καὶ ἐπελθόντας ἐχλεύαζον, εἰ τι μὴ καλῶς ἐλληνίσειαν· ἔσκωπτον δὲ καὶ τὴν στολὴν αὐτῶν καὶ τὸ [5] ἐπιπόρφυρον. Φιλωνίδης δέ τις, ἀνὴρ γελοῖος καὶ φιλοσκώμων, Ποστουμῷ τῷ τῆς πρεσβείας ἡγουμένῳ προσελθὼν ἀπεστράφη τε καὶ ἐπικύψας τὴν ἐσθῆτα ἀνεσύρατο τὴν ἑαυτοῦ καὶ τοῦ πρεσβευτοῦ [6] κατησχημόνησεν. καὶ τὸ μὲν θέατρον ἔπαιζεν ὥς ἐπὶ γελοίῳ, Ποστούμιος δὲ προτείνας τὸ μεμολυσμένον “Ἐκπλυνεῖτ’,” ἔφη, “Τοῦτο αἷματι πολλῷ, τοιοῦτοις ἀρεσκόμενοι γέλωσιν.” καὶ οὐδὲν τῶν Ταραντίνων ἀποκριναμένων ἀπῆλθον οἱ [7] πρέσβεις. ὁ δὲ Ποστούμιος τὴν ὕβριν ἐκ τῆς ἐσθῆτος οὐκ ἀποπλύνας ἐπέδειξε Ῥωμαίοις, καὶ ὁ δῆμος ἀγανακτῶν Αἰμιλίῳ πολεμοῦντι Σαυνίταις ἐπέστειλε τὰ μὲν Σαυνιτῶν ἐν τῷ παρόντι ἔαν, ἐς δὲ τὴν Ταραντίνων ἐσβάλλειν καὶ αὐτούς, ἐφ’ οἷς ἡξίουν οἱ πρέσβεις, ἐς διαλλαγὰς προκαλέσασθαι, ἂν δ’ ἀπειθῶσι, πολεμεῖν κατὰ [8] κράτος. ὁ μὲν δὴ τάδε προὔτεινε τοῖς Ταραντίνοις, οἱ δὲ οὐκ ἐγέλων ἔτι τὴν στρατιὰν ὀρῶντες, ἀλλ’ ἐγίνοντο ταῖς γνώμαις ἀγχώμαλοι, μέχρι τις ἀποροῦσι καὶ βουλευομένοις ἔφη τὸ μὲν ἐκδοῦναί τινας ἤδη δεδουλωμένων εἶναι, τὸ δὲ πολεμεῖν [9] μόνους ἐπισφαλές. “Εἰ δὲ καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐγκρατῶς ἐξόμεθα καὶ πολεμήσομεν ἐξ ἴσου, Πύρρον ἐξ Ἡπείρου τὸν βασιλέα καλῶμεν καὶ στρατηγὸν ἀποφῆνωμεν τοῦδε τοῦ πολέμου.” ὁ καὶ γέγονεν. (Exc. de leg. Rom. 3, p. 68 de Boor)

8. Ὅτι μετὰ τὸ ναυάγιον ὁ Πύρρος, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἡπείρου, ἐς τὸν Τάραντα κατήγετο, καὶ οἱ Ταραντῖνοι τότε μάλιστα τοὺς βασιλικούς ἐβαρύνοντο, ἐσοικιζομένους τε παρὰ σφῶς βία καὶ [2] φανερώς ἐνυβρίζοντας αὐτῶν γυναῖξιν καὶ παισίν. ὥς δὲ καὶ τὰ συσσίτια σφῶν ὁ Πύρρος καὶ τὰς ἄλλας συνόδους καὶ διατριβὰς ὥς οὐ πρεπούσας πολέμῳ διέλυε γυμνάσίᾳ τε ἔνοπλα ἔτασεν αὐτοῖς καὶ θάνατον τοῖς ἀμελοῦσιν ὥριζε, τότε δὴ καὶ πάνπαν ἀήθεσιν ἔργοις καὶ ἐπιτάγμασι κάμνοντες οἱ Ταραντῖνοι ἐκ τῆς πόλεως ὥς ἀλλοτρίας ἐς τοὺς [3] ἀγροὺς ἀπεδίδρασκον. καὶ ὁ βασιλεὺς τὰς θύρας ἀπέκλειε καὶ φρουρὰς ἐφίστη. καὶ οἱ Ταραντῖνοι τῆς ἀβουλίας σφῶν ἡσθάνοντο σαφῶς. (Exc. de virt. 6, p. 219 Roos)

yurtlarına geri getirilmesini, yağmalanan ya da kayba uğratılan malların değerinin karşılanması ve Romalılarla dostluklarını korumak istiyorlarsa bu yasa dışı olayın sorumlularının kendilerine teslim edilmesini de [4] isteyeceklerdi. Tarentumlular elçileri hemen meclise aldılar ve Hellenceyi güzel konuşamadıklarında onlarla alay ettiler. Ayrıca mor şeritli togalarıyla da [5] dalga geçtiler. Alaycı bir tavır olan ve şaka yapmayı seven Philonides isimli bir adam, elçilik şefi Postumius'un yanına giderek arkasını döndü ve eğilip elbisesini kaldırarak adamın [6] üzerine pisledi. Bu uygunsuz şakası izleyenler tarafından kahkahalarla karşılandı. Bunun üzerine Postumius kirlenmiş elbisesini uzatarak, "Siz, bu tarz şakalarla eğlenip kahkaha atanlar, bu pislği çok fazla kanla temizleyeceksiniz!" dedi. Tarentumlular buna karşılık bir şey söylemediler ve [7] elçiler oradan ayrıldılar. Postumius elbisesini temizlemedi ve öylece götürüp Romalılara gösterdi. Büyük bir öfkeye kapılan halk, Samnitlere karşı savaşmakta olan Aemilius'a⁸⁵ savaşa bir süre ara vermesini ve Tarentum topraklarına yönelmesini emretti. Aemilius, Tarentumlulara elçiler tarafından önerilen şartların gözden geçirilmesini ve anlaşılmayı reddederse savaş açılacağını da [8] iletcekti. Aemilius bu talepleri iletğinde karşılarında orduyu gören Tarentumlular bu sefer gülmeyemediler. Neredeyse eşit sayıda destekçisi olan iki farklı görüş ortaya çıkmıştı ve bir sonuca varabilmek için kendi aralarında tartışıyorlardı. Bu sırada içlerinden biri söz alarak yurttaşlarına şunları söyledi: "Vatandaşlarını teslim etmek bir halk için köle durumuna düşmekten farksızdır ve [9] yalnız savaşmak tehlikelidir. Özgürlüğümüzü kararlı bir şekilde savunmak ve eşit şartlarda savaşmak istiyorsak Epirus kralı Pyrrhos'u çağıralım ve onu bu savaşın lideri yapalım." Dediği de yapıldı.

8. Epirus kralı Pyrrhos, gemi kazasının ardından Tarentum'a geldi.⁸⁶ Tarentumlular, bölgelerine yerleşen ve hem kadınlarını hem çocuklarını aşağılayan [2] kralın adamları tarafından pek çok sıkıntı çektiler. Pyrrhos vatandaşların halk ziyafetlerini, diğer toplantılarını ve savaş durumuna uygun olmayan eğlencelerini yasakladı. Ayrıca silahlı talimler yapmalarını istedi ve ihmal edenleri ölüm cezasına çarptıracağını duyurdu. Bir süre sonra bu alışıktı olmadıkları ağır işler ve talimler nedeniyle yorgun düşen Tarentumlular, sanki şehir kendilerinin değilmiş gibi kaçtılar ve [3] tarlalara sığındılar. Bunun üzerine kral kapıları kapattı ve etrafa muhafızlar yerleştirdi. Böylece Tarentumlular, aptalca bir davranış sergilemiş olduklarını net bir şekilde anladılar.

9. Ὅτι ὅσοι ἐν Ῥηγίῳ Ῥωμαίων ἐπὶ σωτηρίᾳ καὶ φυλακῇ τῆς πόλεως, μὴ τι πάθοιεν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, παρέμενον, αὐτοὶ τε καὶ Δέκιος, ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν, τοῖς ἀγαθοῖς τοῖς Ῥηγίνων φθονήσαντες καὶ φυλάξαντες αὐτοὺς εὖωχουμένους ἐν ἐορτῇ διέφθειραν καὶ ταῖς γυναῖξιν [2] ἀκουσίαις συνῆσαν. πρόφασιν δὲ τῆς παρανομίας ἔφερον, ὅτι Ῥηγῖνοι τὴν φρουρὰν προεδίδουσιν Πύρρῳ. καὶ Δέκιος μὲν ἀντὶ φρουράρχου τύραννος ἦν καὶ φιλίαν ἔθετο Μαμερτίνοις, τοῖς ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Σικελικοῦ κατῳκημένοις, οὐ πρὸ πολλοῦ κἀκείνοις ἐς ἰδίους [3] ξένους ὅμοια δεδρακόσιν. ἀλγήσαντα δ' αὐτὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τοῖς ἐν Ῥηγίῳ ἰατροῖς ἀπιστοῦντα μετὰπεμπτος ἀπὸ Μεσσήνης ἐθεράπευε Ῥηγῖνος ἀνὴρ, μετῳκηκῶς ἐς Μεσσήνην πρὸ πολλοῦ, ὅτι Ῥηγῖνος ἦν ἀγνοούμενος. οὗτος αὐτὸν ἔπεισεν, ἐπὶ ἀπαλλαγῇ συντόμῳ, φαρμάκων ἀνασχέσθαι θερμῶν καὶ χρίσας ἰοῖς κατακαίουσι καὶ δαπανῶσιν ἐκέλευσεν ἀνασχέσθαι τοῦ πόνου, μέχρι αὐτὸς ἐπανελθοί· καὶ λαθὼν ἔπλευσεν ἐς Μεσσήνην. ὁ δ' ἐς πολὺ τῆς ὁδύνης ἀνασχόμενος ἀπενίψατο καὶ εὔρε τοὺς [4] ὀφθαλμοὺς δεδαπανημένους. Φαβρίκιος δὲ ὑπὸ Ῥωμαίων ἐπὶ διορθώσει τῶνδε πεμφθεὶς τὴν τε πόλιν τοῖς ἔτι Ῥηγίνων λοιποῖς ἀπεδίδου καὶ τῶν φρουρῶν τοὺς αἰτίους [5] τῆς ἀποστάσεως ἐς Ῥώμην ἔπεμψεν· οἱ μαστιγωθέντες ἐν ἀγορᾷ μέσῃ τὰς κεφαλὰς ἀπεκόπησαν καὶ ἐξερρίφησαν ἄταφοι. Δέκιος δὲ φυλασσόμενος ἀμελῶς, οἷα πηρός, ἑαυτὸν διεχρήσατο. (Exc. de virt. 7, p. 219 Roos)

10. Ὅτι ὁ Πύρρος, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἡπείρου, νικήσας τοὺς Ῥωμαίους καὶ ἀναλαβεῖν χρήζων τὴν στρατιὰν ἐκ μάχης ἐντόνου καὶ Ῥωμαίους ἐλπίζων ἐς διαλύσεις τότε μάλιστα ἐνδῶσιν ἔπεμπεν ἐς Ῥώμην Κινέαν τὸν Θεσσαλόν, δόξαν ἐπὶ λόγοις ἔχοντα μιμεῖσθαι τὴν [2] Δημοσθένους ἀρετὴν. καὶ παρελθὼν ὁ Κινέας ἐς τὸ βουλευτήριον ἄλλα τε πολλὰ περὶ τοῦ βασιλέως ἐσεμνολόγει καὶ τὴν ἐπὶ τῷ ἀγῶνι μετριοπάθειαν κατελογίζετο, μήτ' ἐπὶ τὴν πόλιν εὐθύς ἐλάσαντος [3] μήτ' ἐπὶ τὸ ἡσσημένον στρατόπεδον· ἐδίδου δ' αὐτοῖς εἰρήνην καὶ φιλίαν καὶ συμμαχίαν πρὸς Πύρρον, εἰ Ταραντίνους μὲν ἐς ταῦτα συμπεριλάβοιεν, τοὺς δ' ἄλλους Ἑλληνας τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ κατοικοῦντας ἐλευθέρους καὶ αὐτονόμους ἔφην, Λευκανοῖς δὲ καὶ Σαυνίταις καὶ Δαυνίοις καὶ Βρεττίοις ἀποδοῖεν, ὅσα αὐτῶν ἔχουσι πολέμῳ λαβόντες.

9. Bir miktar Roma muhafızı, şehri güvenli bir şekilde tutmak ve düşmanlara karşı koruma sağlamak amacıyla Rhegium'a yerleştirildi.⁸⁷ Bu askerler ve liderleri Decius,⁸⁸ Rhegium halkının sahip olduğu rahat yaşamı kışkırdılar ve görevleri devam ederken bayram sırasında ziyafet çekmekte olan şehir sakinlerini öldürüp [2] kadınlara tecavüz ettiler. Bu ahlaksız hareketlerine bahane olarak da Rhegiumluların garnizonu Pyrrhos'a teslim etme niyetinde olduğunu öne sürdüler. Bunun sonucunda Decius, bir muhafız liderinden ziyade tiran konumuna ulaşmıştı. Bu olayın ardından, Sicilya Boğazının⁸⁹ diğer tarafına yerleşmiş olan ve kısa süre önce şehir sakinlerine kendisinin yapmış olduğu türden bir ahlaksızlık yapmış olan [3] Marmertin halkı ile ittifak kurdu. Gözlerindeki bir rahatsızlık nedeniyle acı çekmeye başladığında Rhegium'un hekimlerine güveni olmayan Decius, uzun zaman önce Rhegium'dan Messenia'ya göçmüş olan ve Rhegiumlu olduğu bilinmeyen bir hekimi kendisiyle ilgilenmesi için şehre çağırdı. Bu hekim, hızlı bir tedavi için birtakım yakıcı ilaçlar kullanılmasını tavsiye etti ve Decius'u bunu yapmaya ikna etti. Gözlerini yakıcı ve yıpratıcı bir merhemle ovalamasını ve kendisi geri dönene kadar acıya dayanmasını istedi, sonra da gizlice Messenia'ya yelken açtı. Uzun süre acıya katlanan Decius sonunda merhemi temizledi ve gözlerini [4] kaybetmiş olduğunu anladı. İşleri yoluna koymak için Romalılar tarafından Rhegium'a gönderilen Fabricius,⁹⁰ şehri geride kalan Rhegium vatandaşlarına teslim etti ve isyandan sorumlu [5] muhafızları Roma'ya gönderdi. Romalılar, şehir meydana⁹¹ kırbaçladıkları bu muhafızların kafalarını kestiler ve cesetlerini gömmeden şehir dışına attılar. Kör olduğu için savunmasız bir durumda olan Decius ise intihar etti.

10. Romalılara karşı zafer kazanmış olan Epirus kralı Pyrrhos,⁹² şiddetli bir savaştan çıkmış olan ordusunun gücünü geri toplaması için zamana ihtiyaç duyarak ve Romalıların o vakit anlaşmaya daha istekli olacağını düşünerek Teselyalı Kineas'ı Roma'ya gönderdi. Bu adamın belagati, Demosthenes'in sahip olduğu yetenekle kıyaslanacak [2] kadar ünlenmişti. Kineas konuşma yapmak için *senatus*a kabul edildiğinde kral Pyrrhos ile ilgili pek çok güzel ifade kullandı. Savaşın ardından kralın arzularına hakim olma konusunda sergilemiş olduğu tutumu vurguladı; zira ne doğruca şehre yürümüş ne de [3] mağlup olmuş olanların kampına saldırmıştı. Romalılara, Tarentumluları anlaşmaya dâhil etme, İtalya'da yaşayan diğer Hellenlere kendi yasaları çerçevesinde özerklik tanıma ve savaşta ele geçirdikleri Lucania, Samnit, Daunii ve Bruttium vatandaşlarını teslim etmeleri şartıyla, Pyrrhos ile barış, dostluk ve müttefiklik anlaşması yapmayı teklif etti.

καὶ γιγνομένων ἔφη τούτων Πύρρον ἀποδώσειν αὐτοῖς τοὺς [4] αἰχμαλώτους ἄνευ λύτρων. οἱ δ' ἐνεδοίαζον ἐπὶ πλεῖστον, τῇ τε δόξῃ τοῦ Πύρρου καὶ τῷ συμβεβηκότι πάθει καταπλαγέντες, ἕως Ἀππίος Κλαύδιος ὁ Καϊκος ἐπὶ κλησιν, ἤδη τετυφλωμένος, ἐς τὸ βουλευτήριον τοῖς παισὶν [5] αὐτὸν ἀγαγεῖν κελεύσας, “Ἥχθόμην,” εἶπεν, “Ὅτι μὴ βλέπω, νῦν δ', ὅτι ἀκούω. τὰ γὰρ τοιαῦτα ὑμῶν βουλευμάτων ἡξίου μὴθ' ὁρᾶν μὴτ' ἀκούειν, οἱ δὲ ἓν ἀτύχημα ἀθρόως οὕτως ἑαυτῶν ἐκλέλησθε καὶ τὸν τοῦτο δράσαντα αὐτὸν τε καὶ τοὺς ἐπαγαγομένους αὐτὸν βουλεύεσθε φίλους ἀντὶ πολεμίων θέσθαι καὶ τὰ τῶν προγόνων κτήματα Λευκανοῖς καὶ Βρεττίοις δοῦναι. τί τοῦτ' ἐστὶν ἢ Ῥωμαίους ἐπὶ Μακεδόσι γενέσθαι; καὶ ταῦτά τινες εἰρήνην ἀντὶ [6] δουλείας τολμῶσιν ὀνομάζειν.” ἄλλα τε πολλὰ ὅμοια τούτοις ὁ Ἀππίος εἰπὼν καὶ ἐρεθίσας εἰσηγήσατο Πύρρον, εἰ δέοιτο τῆς Ῥωμαίων φιλίας καὶ συμμαχίας, ἐξ Ἰταλίας ἀπελθόντα πρεσβεύειν, παρόντα δὲ μῆτε φίλον ἡγεῖσθαι μῆτε σύμμαχον μῆτε Ῥωμαίοις δικαστὴν ἢ διαιτητὴν. καὶ ἡ βουλή ταυθ', ἅπερ καὶ Ἀππίος εἶπεν, [7] ἀπεκρίνατο Κινέας. Λαιβίνω δ' ἄλλα δύο τέλη καταλέγοντες ἐκῆρξαν οὕτως, εἴ τις ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων αὐτὸν ἐπιδίδωσιν, ἐς τὴν [8] στρατιὰν ἀπογράφεσθαι. καὶ ὁ Κινέας ἔτι παρὼν καὶ θεώμενος αὐτοὺς ὠθουμένους ἐς τὰς ἀπογραφὰς λέγεται πρὸς τὸν Πύρρον ἐπανελθὼν εἰπεῖν, ὅτι πρὸς ὕδραν ἐστὶν αὐτοῖς ὁ πόλεμος. οἱ δὲ οὐ Κινέαν, ἀλλὰ Πύρρον αὐτὸν εἰπεῖν τοῦτο τὸ ἔπος, ἰδόντα τὴν στρατιὰν τῶν Ῥωμαίων πολὺ τῆς προτέρας πλείονα. καὶ γὰρ ὁ ἕτερος ὑπάτος τῷ Λαιβίνω Κορογκάνιος ἦκεν ἐκ [9] Τυρρηνίας μεθ' ἧς εἶχε παρασκευῆς. λέγεται δὲ καὶ τάλλα περὶ τῆς Ῥώμης πυνθανομένω Πύρρῳ Κινέας εἰπεῖν, ὅτι πόλις ἐστὶ στρατηγῶν ὅλη, καὶ τοῦ Πύρρου θαυμάσαντος μεταλαβὼν φάναι· “Βασιλέων [10] μᾶλλον ἢ στρατηγῶν.” Πύρρος δ', ὥς οὐδὲν εἰρηναῖόν οἱ παρὰ τῆς βουλῆς ἀπήντησεν, ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἠπειέγετο, πάντα δηρῶν, καὶ φθάνει μὲν ἐς πόλιν Ἀναγνίαν, βαρεῖαν δ' ἔχων ἤδη τὴν στρατιὰν ὑπὸ λείας καὶ πλήθους αἰχμαλώτων, ἀναθέμενος μάχην, ἀνέστρεφεν ἐπὶ Καμπανίας, ἡγουμένων τῶν ἐλεφάντων, καὶ τὴν στρατιὰν ἐς χειμασίαν κατὰ πόλεις διήρει.

Ῥωμαίων [11] δὲ πρέσβεις αὐτὸν ἡξίου λύσασθαι τῇ πόλει τοὺς αἰχμαλώτους ἢ ἀντιλαβεῖν, ὅσους ἔχουσι Ταραντίνων καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων αὐτοῦ. ὁ δὲ σπενδομένοισι μὲν ἔφη,

Bunları yaparlarsa Pyrrhos'un tüm savaş esirlerini [4] fidye almaksızın serbest bırakacağını da ekledi. Romalılar uzun süre te-reddütte kaldılar. Pyrrhos'un itibarından ve başlarına gelen felaketten dolayı korkuya kapılmışlardı. Sonunda, görme yetisini kaybettiği için Caecus⁹³ takma adını almış olan Appius Claudius,⁹⁴ oğullarından kendisini *senatus* odasına götürmelerini istedi ve [5] orada şunları söyledi: "Gözlerim görmediği için üzülürdüm, fakat şimdi kulaklarım işittiği için üzüntü içindeyim; zira sizden bu tarz tartışmaları ne görmeyi ne de duymayı bekledim. Başınıza gelen tek bir felaket bir anda her şeyi unutmanıza sebep oldu. Bu adamı ve onu size gönderenleri düşman yerine dost olarak görüp atalarınızın kazanımlarını Lucania ve Bruttium halkına teslim etmeyi tartışıyorsunuz. Bu davranış Romalıları Makedonyalılara bağımlı yapmak değil midir? Üstelik bazıları-nız buna [6] esaret yerine barış demeye cüret ediyor!" Appius buna benzer daha pek çok şey söyleyerek yurttaşlarını kışkırttı. Pyrrhos Romalıların dostluğunu ve ittifakını kazanmak istiyorsa İtalya'dan çekilmeli ve daha sonra elçi göndermeliydi; zira kaldığı müddetçe Romalılar için ne dost ne müttefik ne yargıç ne de hakem olarak görülecekti. *Senatus*, Appius'un sözleriyle [7] Kineas'a cevap verdi. Ardından Laevinus⁹⁵ için iki lejyon toplanmasına karar verdiler ve hayatını kaybetmiş olanların yerine gönüllülerin isimlerini orduya yazdırması için [8] duyuru yaptılar. Kineas hâlâ oradaydı ve insanların orduya kaydolmak için birbirlerini itip kaktığına şahit oldu. Geri döndüğünde Pyrrhos'a, "Bir *hydraya*⁹⁶ karşı savaşıyoruz" dediği anlatılır. Bazıları bu cümleyi Kineas'ın değil, Roma ordusunu eskisinden daha büyük bir hâlde gören Pyrrhos'un kurmuş olduğunu öne sürüyor. Zira diğer *consul* Coruncanius⁹⁷ da güçlerini Laevinus'un [9] ordusuna katmak için Etruria'dan dönmüştü. Ayrıca Kineas'ın, Roma hakkında daha fazla bilgi edinmek isteyen Pyrrhos'a buranın generallerle dolu bir şehir olduğunu söylediği, Pyrrhos şaşırınca kendini düzeltip, "Generallerden ziyade [10] krallarla" dediği de anlatılan hikâyelerden biridir. Pyrrhos, *senatustan* hiçbir barış te-şebbüsü gelmediğini görünce Roma üzerine yürüdü ve her yeri yakıp yıktı. Anagnia kasabasına vardığında ordu şimdiden çok fazla ganimet ve esir toplamıştı. Bunun üzerine Pyrrhos savaşa ara verip önden ilerleyen filleriyle birlikte Campania'ya döndü. Ordusunu da kışı geçirmek üzere kasabalara dağıttı.

Roma [11] elçileri Pyrrhos'a, şehirdeki esirlerin fidye karşılığında serbest bırakılmasını ya da ellerindeki Tarentumlular ve diğer müttefikler karşılığında takas yapılmasını teklif ettiler. Pyrrhos onlara,

καθάπερ προεῖπε Κινέας, χαριεῖσθαι τοὺς αἰχμαλώτους, πολεμοῦσι δ' οὐ δώσειν ἐφ' ἑαυτὸν ἄνδρας [12] τοιούτους καὶ τοσοῦτους. ἐξένιζε δ' αὐτοὺς βασιλικῶς καὶ τὸν τῆς πρεσβείας ἡγούμενον Φαβρίκιον πυνθανόμενος ἐν τῇ πόλει μέγα δύνασθαι καὶ δεινῶς πένεσθαι καθωμίλει, λέγων, εἰ πράξειεν αὐτῷ τὰς διαλύσεις, ὑποστράτηγον καὶ κοινωνὸν τῶν παρόντων ἀγαθῶν ἀπάξειν ἐς Ἑπειρον· χρήματά τε αὐτὸν λαβεῖν ἐντεῦθεν ἤδη παρεκάλει, πρόφασιν ὡς δώσοντα [13] τοῖς τὴν εἰρήνην ἐργασομένοις. ἐπιγελάσας δ' ὁ Φαβρίκιος περὶ μὲν τῶν κοινῶν οὐδ' ἀπεκρίνατο, “Τὴν δ' ἐμήν,” ἔφη, “Παρρησίαν οὔτε τῶν σῶν φίλων οὐδεὶς οὔτε αὐτὸς οἴσεις σύ, ὦ βασιλεῦ, καὶ τὴν πενίαν τὴν ἑμαυτοῦ μακαρίζω μᾶλλον ἢ τὸν τῶν τυράννων πλοῦτον [14] ὁμοῦ καὶ φόβον.” οἱ δὲ οὐχ οὕτω φασὶν αὐτὸν εἰπεῖν, ἀλλ' ὅτι, “Μου τῆς φύσεως Ἑπειρῶται <πείραν> λαβόντες ἐμὲ [15] σοῦ προθήσουσι.” ὁποτέρως δ' οὖν ἀπεκρίνατο, θαυμάσας αὐτὸν τοῦ φρονήματος ὁ Πύρρος ἐτέραν ὁδὸν ἐς τὰς διαλλαγὰς ἐπενόει καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἐς τῶν Κρονίων τὴν ἐορτὴν ἔπεμπεν ἄνευ φυλάκων, ἐφ' ᾧ, δεχομένης μὲν τῆς πόλεως, ἃ ὁ Πύρρος προτείνει, μένειν καὶ τῆς αἰχμαλωσίας ἀπολελύσθαι, μὴ δεχομένης δὲ [16] ἐορτάσαντας ἐπανήκειν ἐς αὐτόν. τούτους ἢ βουλὴ πάνυ παρακαλοῦντας καὶ ἐνάγοντας ἐς τὰς διαλύσεις ἐκέλευσεν ἐορτάσαντας Πύρρῳ παραδοῦναι σφᾶς αὐτοὺς ἐν ἡμέρᾳ ῥητῇ καὶ θάνατον ἐπέταξε τοῖς ἀπολειφθεῖσι τῆς ἡμέρας. οἱ δὲ αὐτὴν ἅπαντες ἐφύλαξαν, καὶ Πύρρῳ πολεμητέα πάντως αὐθις ἐδόκει. (Exc. de leg. gent. 3, p. 520 de Boor)

11. Ὅτι τὸν Πύρρον ἤδη μὲν τὰ Ῥωμαίων κατέπληρσεν, ἐτάρασσε δὲ καὶ τὰ ἐν Μολοσσοῖς θορυβούμενα, Ἀγαθοκλῆς τε, ἄρχων Σικελίας, ἄρτι ἐτεθνήκει, οὐ θυγατέρα Λάνασσαν ἔχων ὁ Πύρρος ἐν ταῖς γυναιξὶ τὴν νῆσον ὡς οἰκείαν ἀντὶ τῆς Ἰταλίας περιεβλέπετο. ὥκνει δ' ὅμως ἔτι τοὺς ἐπικαλέσαντας ἄνευ [2] τινὸς εἰρήνης καταλιπεῖν. ἄσμενος οὖν τῆς προφάσεως τῆς περὶ τὸν αὐτόμολον ἐπιβάς ἐμαρτύρει τοῖς ὑπάτοις καὶ Κινέαν ἔπεμπεν ἐς Ῥώμην χάριν ὁμολογήσοντα τῆς σωτηρίας τοῦ βασιλέως καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἀμοιβήν [3] ἄγοντα εἰρήνην τε, ὅπη δύναίτο, πράξοντα. δῶρα δ' ὁ Κινέας ἔφερε πολλὰ μὲν ἀνδράσι, πολλὰ δὲ γυναικῶν, φιλοχρήματον καὶ φιλόδωρον εἶναι τὴν πόλιν πυθόμενος καὶ τὰς γυναῖκας

Kineas'ın daha önce de söylediği gibi, barış yapıldığı takdirde esirleri serbest bırakacağını, fakat savaşılacaksa kendisine karşı savaşacak olan bu kadar çok yiğit adamı [12] teslim etmeyeceğini söyledi. Bununla birlikte elçileri oldukça nazik ağırladı. Elçilik şefi Fabricius'un şehirde büyük desteğinin olduğunu ve şiddetli bir yoksulluk çektiğini öğrendiğinde onun yanına geldi ve kendisi için bir anlaşma yapılmasını sağlarsa onu Epirus'a götürüp baş subayı yapacağını ve sahip olduğu tüm varlıklara ortak edeceğini söyledi. Ayrıca anlaşmayı yapanlara iletmesi bahanesiyle peşinen vereceği [13] parayı kabul etmesini istedi. Kahkaha atan Fabricius bu meseleler hakkında bir şey söylemedi fakat, "Ey kral! Ne dostlarından biri ne de sen, öz-gürce konuşma hakkımı elimden alamazsınız. Yoksulluğumu kralların korkuyla iç içe olan zenginliklerinden [14] daha değerli sayarım." dedi. Bazıları Fabricius'un konuşmasını bu şekilde aktarmaz ve onun, "Epirus halkı benim karakterime tanık olursa, senin yerine beni [15] tercih eder." dediğini anlatırlar. Ne şekilde cevap vermiş olursa olsun, Pyrrhos onun kendinden emin tavrına hayran kaldı ve barışı tesis etmek için başka bir plan tasarladı. Tutsakları Saturnalia Festivaline⁹⁸ katılmak üzere yanlarına muhafız vermeden Roma'ya gönderdi ve önerilen şartların kabul edilmesi hâlinde serbest kalacaklarını, aksi takdirde festival sona erince [16] kendisine geri dönmeleri gerektiğini söyledi. Tutsaklar şartların kabul edilmesi için yalvarıp yakardılar, fakat *senatus* festival sona erdikten sonra belirli bir günde Pyrrhos'a geri dönmelerini emretti. Ayrıca belirlenen güne kadar bu emre uymamış olanların ölümüne mahkûm edileceğini de duyurdu. Bunun üzerine her bir tutsak emrin uygulanması için büyük çaba gösterdi. Böylece Pyrrhos yeniden savaşa katılmanın kaçınılmaz olduğu kanısına vardı.

11. Romalıların tutumu karşısında endişeye kapılan Pyrrhos, Molossia halkının ayaklanmasından da rahatsız olmuştu.⁹⁹ Bu arada hayatını kaybetmiş olan Sicilya kralı Agathokles'in kızı Lanassa ile evli olduğu için İtalya yerine Sicilya'nın hakimiyetini kendisinin hakkı olarak görmeye başlamıştı. Yine de kendisini yardıma çağıranları bir barış anlaşması [2] yapmaksızın terk etmeye isteksizdi. Bu arada bir kaçağın kendisine geri gönderilmesini memnuniyetle karşıladı ve *consullere* minnettarlığını ilettili.¹⁰⁰ Ayrıca kralın güvenliğini önemsedikleri için şükranlarını iletme, karşılığında esirleri bırakmayı teklif etmek ve [3] yapabiliyorsa barışı tesis etmek için Kineas'ı Roma'ya gönderdi. Şehrin paraya ve hediyeye düşkün olduğunu ve kadınların eskilerden beri Romalı erkekler üzerinde güçlü bir etkisi olduğunu öğrenen Kineas, giderken yanına pek çok hediye

[4] ἰσχύειν παρὰ Ῥωμαίοις ἐκ παλαιοῦ. οἱ δὲ περὶ μὲν τῶν δώρων ἐνεκελεύσαντο ἀλλήλοις, καὶ φασιν οὐδένα λαβεῖν οὐδὲν οὔτε ἄνδρα οὔτε γυναῖκα, ἀπεκρίναντο δ' αὐτῶ, καθὰ καὶ πρότερον, ἀπελθόντα Πύρρον ἐξ Ἰταλίας πρεσβεύειν πρὸς αὐτοὺς ἄνευ δώρων ἀπορήσειν γὰρ οὐδενὸς [5] τῶν δικαίων. τοὺς δὲ πρέσβεις καὶ αὐτοὶ πολυτελῶς ἐξένιζον καὶ Πύρρῳ τοὺς Ταραντίνων καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῦ συμμάχων [6] αἰχμαλώτους ἀντέπεμπον. ὁ μὲν δὴ Πύρρος ἐπὶ τούτοις ἐς Σικελίαν διέπλει μετὰ τε τῶν ἐλεφάντων καὶ ὀκτακισχίλιων <πεζῶν καὶ . . . > ἰππέων, ὑποσχόμενος τοῖς συμμάχοις ἐκ Σικελίας ἐπανήξειν ἐς τὴν Ἰταλίαν. καὶ ἐπανήλθεν ἔτει τρίτῳ, Καρχηδονίων αὐτὸν ἐξελασάντων ἐκ Σικελίας. (Exc. de leg. gent. 4, p. 523 de Boor)

12. Ὅτι Πύρρος μετὰ τὴν μάχην καὶ τὰς πρὸς Ῥωμαίους συνθήκας ἐς Σικελίαν διέπλει, ὑποσχόμενος τοῖς συμμάχοις ἐκ Σικελίας ἐπανήξειν ἐς Ἰταλίαν. καὶ ἐπανήλθεν ἔτει τρίτῳ, Καρχηδονίων αὐτὸν ἐξελασάντων ἐκ Σικελίας, ἤδη καὶ τοῖς Σικελιώταις βαρὺν ἐπὶ τε ξενίαις καὶ χορηγίαις καὶ φρουραῖς [2] καὶ εἰσφοραῖς γενόμενον. ὁ μὲν δὴ πλούσιος ἐκ τῶνδε γεγωνῶς ἐς τὸ Ῥήγιον διέπλει ναυσὶ καταφράκτοις δέκα καὶ ρ', φορτίσι δὲ καὶ ὀλκάσι πολὺ πλείοσιν. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι διανναυμαχήσαντες αὐτῶ κατέδυσαν ναῦς ὅ' καὶ τὰς λοιπὰς ἄπλους [3] ἐποίησαν πλὴν ἰβ μόνων. αἷς ὁ Πύρρος διαφυγὼν ἐτίνυτο Λοκροὺς τοὺς Ἐπιζεφυρίους, ὅτι φρουρὰν αὐτοῦ καὶ τὸν φρουράρχον αὐτῆς, [4] ὕβρισαντας ἐς αὐτοὺς, ἀνηρέκεσαν. ὡμῶς δ' αὐτοὺς καὶ πικρῶς κτείνων τε καὶ συλῶν ὁ Πύρρος οὐδὲ τῶν ἀναθημάτων τῆς Φερσεφόνης ἀπέσχετο, ἐπισκώψας τὴν ἄκαιρον εὐσέβειαν εἶναι δεισιδαιμονίαν, τὸ δὲ συλλέξει πλοῦτον [5] ἄπονον εὐβουλίαν. ἀναχθέντα δ' αὐτὸν μετὰ τῶν σύλων χειμῶν ὑπέλαβε καὶ τῶν νεῶν τὰς μὲν κατέδυσσε καὶ διέφθειρεν αὐτοῖς ἀνδράσι, τὰς δ' ἐς τὴν γῆν ἐξέρριψε, τὰ δὲ ἱερὰ πάντα σῶα ὁ κλύδων ἐς τοὺς Λοκρῶν [6] λιμένας ἐπανήγαγεν, ὥστε καὶ Πύρρον ὁπὲ τῆς ἀσεβείας αἰσθόμενον ἀναθεῖναι τε αὐτὰ ἐς τὸ ἱερὸν τῇ Φερσεφόνῃ καὶ θυσίαις ἰλάσκεσθαι τὴν θεὸν πολλαῖς. τῶν δὲ ἱερῶν οὐκ ἀπαντῶντων ἔτι μᾶλλον ἐξεμαίνεται καὶ τοὺς περὶ τῆς ἱεροσυλίας αὐτῶ συμβουλευσάντας ἢ λέγοντι συνθεμένους ἢ διακονησαμένους τὸ ἔργον ἔκτεινεν. ὁ μὲν δὴ Πύρρος οὕτως ἐπεπράχει κακῶς. (Exc. de virt. 8, p. 220 Roos)

ve [4] erkekler için kadınlar götürdü. Fakat Romalılar birbirlerini hediyeler konusunda uyardılar. Bu nedenle hiçbir erkeğin ya da kadının herhangi bir hediye kabul etmediği anlatılır. Romalılar, Kineas'a önceki sefer verdikleri yanıtı tekrarladılar. Eğer Pyrrhos İtalya'dan çekilir ve hediye olmadan elçi heyeti gönderirse adil şartlar altında bir anlaşma yapmaktan [5] geri durmayacaklarını söylediler. Bununla birlikte, Kineas'ı ve beraberindeki elçilik heyetini oldukça bonkör bir şekilde ağırlayıp Tarentumlular ile müttefiklerinden [6] bazı tutsakları Pyrrhos'a gönderdiler. Daha sonra Pyrrhos, filleri ve sekiz bin < piyade ve...> süvarisiyle birlikte Sicilya'ya doğru yelken açtı. Müttefiklerine de İtalya'ya geri döneceğine dair söz verdi. Üç yıl sonra, Kartacalılar onu Sicilya'dan kovunca geri döndü.

12. Romalılarla yapılan savaşın¹⁰¹ ve ateşkesin ardından Pyrrhos, müttefiklere İtalya'ya geri döneceğine dair söz vererek Sicilya'ya yelken açtı.¹⁰² Üç yıl sonra, Kartacalılar tarafından Sicilya'dan kovulunca geri döndü. Sicilyalıları konukluk ihtiyaçları, savaş malzemeleri temini, garnizonlar ve vergi ödemeleri gibi [2] ağır yükler dayatmıştı. Bunlarla zenginleşen Pyrrhos, yüz on güverteli gemi ve çok sayıda ticaret ve yük gemisiyle birlikte Rhegium'a doğru yelken açtı. Fakat Kartacalılar bir deniz saldırısı düzenleyerek onun yetmiş gemisini batırdılar ve yalnızca on ikisi dışında diğer tüm gemileri [3] denize açılamaz hâle getirdiler. Geriye kalan gemilerle birlikte kaçmayı başaran Pyrrhos, yerlilere zulüm yaptıkları gerekçesiyle muhafızlarını ve garnizon komutanını öldüren Epizephyria Locris'inden [4] intikamını aldı. Onları vahşice ve acımasızca katletti. Yersiz dindarlığın batıl inanç, çaba sarf etmeden servet kazanmanın ise akıllıca bir davranış olduğunu söyleyerek alay etti ve Proserpina¹⁰³ Tapınağına sunulmuş olan tüm armağanları ganimet [5] olarak topladı. Ganimetleriyle birlikte denize açıldıktan bir süre sonra fırtınaya yakalandı. Fırtına gemilerin bazılarını adamlarıyla birlikte batırdı, bazılarını ise karaya sürükledi. Akıntılar tüm kutsal eşyaları güvenli bir şekilde Locris [6] limanlarına sürüklemişti. Böylece dinsizliğin sonuçlarını geç olsa da anlayan Pyrrhos, tüm eşyaları Proserpina Tapınağına geri götürdü ve pek çok kurban sunarak tanrıçanın lütfunu kazanmaya çalıştı. Sunulardan beklediğini alamayınca daha çok öfkелendi ve tapınak soygunu için tavsiye de bulunanları, bu tavsiyeye onay verenleri ve bu işi gerçekleştiren kendisine yardımcı olanları öldürdü. Pyrrhos işte böylesine ahlaksızca davranışlar sergilemişti.

IV ΕΚ ΤΗΣ ΚΕΛΤΙΚΗΣ

1. Κελτοὶ Ῥωμαῖοις ἐπεχείρησαν πρῶτοι καὶ τὴν Ῥώμην εἶλον ἄνευ τοῦ Καπιτωλίου καὶ ἐμπεπρήκασιν. Κάμιλλος δὲ αὐτοὺς ἐνίκησε καὶ ἐξήλασε καὶ μετὰ χρόνον ἐπελθόντας αὐθις ἐνίκησε καὶ ἐθριάμβευσεν ἀπ' αὐτῶν, ὀγδοήκοντα [2] γεγονώς ἔτη. καὶ τρίτη δὲ Κελτῶν στρατιὰ ἐμβέβληκεν ἐς τὴν Ἰταλίαν, ἣν καὶ αὐτὴν οἱ Ῥωμαῖοι διεφθάρκασιν ὑφ' ἡγεμόνι Τίτῳ Κοϊντίῳ.

Μετὰ δὲ ταῦτα [3] Βοιοί, Κελτικὸν ἔθνος θηριωδέστατον, ἐπῆλθεν Ῥωμαῖοις, καὶ αὐτοῖς Γάιος Σουλπίκιος δικτάτωρ μετὰ στρατιᾶς ἀπήντα, ὅς τις καὶ στρατηγῆματι τοιούτῳ χρῆσασθαι λέγεται· ἐκέλευσε γὰρ τοὺς ἐπὶ τοῦ μετώπου τεταγμένους ἐξακοντίσαντας ὁμοῦ συγκαθίσαι τάχιστα, μέχρι βάλωσιν οἱ δευτέροι καὶ τρίτοι καὶ τέταρτοι· τοὺς δ' ἀφιέντας αἰεὶ συνίζειν, ἵνα μὴ κατ' αὐτῶν ἐνεχθεῖη τὰ δόρατα· βαλόντων δὲ τῶν ὑστάτων ἀναπηδᾶν ἅπαντας ὁμοῦ καὶ σὺν βοῇ τάχιστα εἰς χεῖρας ἰέναι· καταπλήξειν γὰρ ὧδε τοὺς πολεμίους τοσῶνδε δοράτων ἄφειν καὶ ἐπ' αὐτῇ ταχεῖαν ἐπιχείρησιν. τὰ δὲ δόρατα ἦν οὐκ εἰκότα ἀκοντίοις, ἃ Ῥωμαῖοι καλοῦσιν ὕσσους, ξύλου τετραγώνου τὸ ἥμισυ καὶ τὸ ἄλλο σιδήρου, τετραγώνου καὶ τοῦδε καὶ μαλακοῦ χωρὶς γε τῆς αἰχμῆς. καὶ οἱ Βοιοὶ οὖν ὑπὸ Ῥωμαίων τότε ἐφθάρησαν πανστρατιᾷ.

Ἄλλους δὲ [4] πάλιν Κελτοὺς ἐνίκα Ποπίλλιος, καὶ μετ' ἐκεῖνον τοὺς αὐτοὺς Κάμιλλος, ὁ τοῦ Καμίλλου υἱός. ἔστησε δὲ κατὰ Κελτῶν καὶ Παῦλος Αἰμίλιος τρόπαια.

Πρὸ δὲ τῶν τοῦ [5] Μαρίου ὑπατειῶν πλεῖστόν τι καὶ μαχμώτατον τῇ τε ἡλικίᾳ μάλιστα φοβερώτατον χρῆμα Κελτῶν ἐς τὴν Ἰταλίαν τε καὶ Γαλατίαν εἰσέβαλε καὶ τινὰς ὑπάτους Ῥωμαίων ἐνίκησε καὶ στρατόπεδα κατέκοψεν· ἐφ' οὓς ὁ Μάριος ἀποσταλεῖς ἅπαντας διέφθειρε.

Τελευταῖα [6] δὲ καὶ μέγιστα τῶν ἐς Γαλάτας Ῥωμαῖοις πεπραγμένων ἐστὶ τὰ ὑπὸ Γαῖῳ Καίσαρι στρατηγούντι

V KELTLER

1. İlk saldırıyı Keltler gerçekleştirdiler ve Capitolium haricinde tüm Roma'yı işgal ederek şehri ateşe verdiler.¹⁰⁴ Fakat Camillus¹⁰⁵ onları yendi ve şehirden kovdu. Bir süre sonra, Keltler geri dönüp yeniden saldırınca Camillus onları bir kez daha mağlup etti ve seksen yaşında [2] zafer alayı düzenledi.¹⁰⁶ İtalya'yı istila etmiş olan üçüncü Kelt ordusu da Titus Quintius¹⁰⁷ komutasındaki Romalılar tarafından yok edildi.¹⁰⁸

Bu savaşların ardından, [3] Keltlerin en vahşisi olan Boii kabilesi Romalılara saldırınca *dictator* Gaius Sulpicius¹⁰⁹ tüm ordusuyla onların üzerine yürüdü.¹¹⁰ Şu savaş taktiğini kullandığı anlatılır: Öncelikle ordunun en önünde sıralanmış olanların mızraklarını fırlatmasını ve aynı anda hızla yere çömelmesini emretti. Daha sonra ikinci, üçüncü ve dördüncü sıradakiler mızraklarını fırlatacak ve her bir sıra arkadan gelen mızraklara maruz kalmamak için sırayla yere çömelecekti. En arkada bulunan hat da mızraklarını fırlattıktan sonra tüm askerler hep birlikte ayağa kalkacak ve naralar atarak hızla düşmanın üzerine yürüyecekti. Bu kadar fazla mızrağa ve hemen arkasından gelen ani bir saldırıya maruz kalacak olan düşman kuvvetleri dehşete kapılacaklardı. Romalıların mızrakları standart bir mızraktan farklıydı. Kendilerinin *pilum* olarak adlandırdığı, dört kenarlı, yarısı ahşap yarısı demirden yapılma ve sivri uçları dışında esnek bir yapıya sahip mızrakları kullanırlardı. Tüm Boii kabilesi Romalılar tarafından işte bu şekilde yok edilmişti.

Keltlerin [4] bir diğer saldırısı Popillius¹¹¹ tarafından püskürtüldü.¹¹² Bundan bir süre sonra, önceki Camillus'un oğlu Camillus¹¹³ da aynı Keltleri mağlup etti.¹¹⁴ Aemilius Papus¹¹⁵ da Keltlere karşı üstün gelip zafer anıtları diktirdi.¹¹⁶

Marius'un¹¹⁷ *consullüğü*nden [5] önce, çok sayıda savaşçı ve be-densel olarak korkutucu adamdan oluşan bir Kelt kabilesi yığını¹¹⁸ İtalya'ya ve Galya'ya akın etmişti.¹¹⁹ Bu kabileler bazı Roma *consulle-rini* mağlup edip ordularını yok ettiler. Bunun üzerine Marius bu adamların üzerine gönderildi ve hepsini yok etti.¹²⁰

Romalıların [6] Keltlere karşı son ve en büyük mücadelesi, Gaius Caesar'ın komutası altında gerçekleştirmiş oldukları mücadeleydi.¹²¹

γενόμενα· μυριάσι τε γὰρ ἀνδρῶν ἀγρίων ἐν τοῖς δέκα ἔτεσιν, ἐν οἷς ἐστρατήγησεν, εἰς χεῖρας ἤλθον, εἴ τις ὑφ' ἐν τὰ μέρη συναγάγοι, τετρακοσίων πλείοσιν καὶ τούτων ἑκατὸν μὲν ἐζώγησαν, ἑκατὸν δ' ἐν τῷ πόνῳ κατέκανον, ἔθνη δὲ τετρακόσια καὶ πόλεις ὑπὲρ ὀκτακοσίας, τὰ μὲν ἀφιστάμενα σφῶν, τὰ δὲ προσεπιλαμβάνοντες, ἐκρατύναντο.

Πρὸ δὲ τοῦ [7] Μαρίου καὶ Φάβιος Μάξιμος ὁ Αἰμιλιανός, ὀλίγην κομιδὴν στρατιὰν ἔχων, ἐπολέμησε τοῖς Κελτοῖς καὶ δώδεκα μυριάδας αὐτῶν ἐν μιᾷ μάχῃ κατέκανε, πεντεκαίδεκα μόνους τῶν ἰδίων ἀποβαλὼν. καὶ ταῦτα μέντοι ἔπραξε πιεζόμενος ὑπὸ τραύματος ὑπογύου καὶ τὰ τάγματα ἐπιῶν καὶ παραθαρρύνων καὶ διδάσκων, ὅπως τοῖς βαρβάροις πολεμητέον, τὰ μὲν ἐπ' ἀπήνης φερόμενος, τὰ δὲ καὶ βάδην χειραγωγούμενος.

Καῖσαρ δὲ [8] πολεμήσας αὐτοῖς πρῶτον μὲν Ἑλουητίους καὶ Τιγυρίους, ἀμφὶ τὰς εἴκοσι μυριάδας ὄντας, ἐνίκησεν. οἱ Τιγύριοι δ' αὐτῶν χρόνῳ ἔμπροσθεν Πίσωνος καὶ Κασσίου τινὰ στρατὸν ἐλόντες ὑπὸ ζυγὸν ἐξεπεπόμφεσαν, ὥς ἐν χρονικαῖς συντάξεσι δοκεῖ Παύλῳ τῷ Κλαυδίῳ. τοὺς μὲν οὖν Τιγυρίους ὑποστράτηγος αὐτοῦ Λαβηγνὸς ἐνίκησε, τοὺς δὲ ἄλλους ὁ [9] Καῖσαρ, καὶ Τρικούρους ἀμύνοντας σφίσιν, ἔπειτα τοὺς μετ' Ἀριοβίστου Γερμανούς, οἱ καὶ τὰ μεγέθη μείζους τῶν μεγίστων ὑπῆρχον καὶ τὸ ἦθος ἄγριοι καὶ τὴν τόλμαν θρασύτατοι καὶ θανάτου καταφρονηταὶ δι' ἐλπίδα ἀναβιώσεως, καὶ κρύος ὁμοίως ἔφερον θάλπει καὶ πόα ἐχρῶντο παρὰ τὰς ἀπορίας τροφῇ, καὶ ὁ ἵππος ξύλοις. ἦσαν δέ, ὥς ἔοικεν, οὐ φερέπονοι ἐν ταῖς μάχαις οὐδὲ λογισμῷ ἢ καὶ ἐπιστήμῃ τινί, ἀλλὰ θυμῷ χρώμενοι καθάπερ θηρία· διὸ καὶ ὑπὸ τῆς Ῥωμαίων ἐπιστήμης καὶ φερεπονίας ἥσωντο. οἱ μὲν γὰρ μετὰ ὀρμῆς βαρυτάτης ἐπεπῆδων αὐτοῖς καὶ ὄλην ὁμοῦ τὴν φάλαγγα ἀνέωθον, Ῥωμαῖοι δ' ὑπέμενον ἐν τάξει καὶ κατεστρατήγουν αὐτοὺς καὶ ὀκτακισμυρίους αὐτῶν τελευτῶντες ἀπέκτειναν.

Μετὰ [10] τούτους ὁ Καῖσαρ τοῖς καλουμένοις Βέλγαις ἐπιπεσὼν, ποταμὸν τινα περῶσι, τοσοῦτους ἀπέκτεινεν ὥς τὸν ποταμὸν γεφυρωθέντα τοῖς [11] σώμασι περᾶσαι. Νέρβιοι δὲ αὐτὸν ἐτρέψαντο, ἄρτι στρατόπεδον ἐξ ὁδοιπορίας κατασκευάζοντι αἰφνιδίως ἐπιπεσόντες, καὶ παμπόλλους ἐφόνευσαν, τοὺς δὲ ταξιάρχους καὶ λοχαγοὺς ἅπαντας· καὶ αὐτὸν ἐκείνον εἰς λόφον τινὰ μετὰ τῶν ὑπασπιστῶν

Caesar orada komutanlık yaptığı on yıl boyunca hepsi topluca hesaplandığında, vahşi bölgelerde yaşayan dört milyondan fazla adamla çarpıştı, bir milyon esir aldı ve bir o kadarını da savaşırken öldürdü. İsyan başlatan ya da ihanet peşinde koşan dört yüz kabile ile sekiz yüzden fazla kasabaya boyun eğdirdi.

Marius'tan [7] önceki bir dönemde, Fabius Maximus Aemilianus¹²² oldukça küçük bir orduyla Keltlere karşı savaştı ve tek bir çarpışmada yüz yirmi bin Kelt öldürdü. Kendi adamlarından ise yalnızca on beşini kaybetti. Üstelik bunları henüz yakın zamanda almış olduğu bir yara yüzünden acı çekerken yapmıştı. Birliklerini yönlendirip yüreklendirdi ve barbarlarla nasıl savaşılacağını anlattı. Bazen bir taşıt üzerinde, bazen de yaya olarak ordusuna önderlik yapıyordu.

Caesar, [8] ilk olarak Helvetii ve Tigurini kabilelerine karşı savaştı ve yaklaşık iki yüz bin adamı mağlup etti.¹²³ Paulus Claudius'un yıllıklarında anlatıldığı gibi, Tigurini kabilesi önceki bir dönemde Piso ve Cassius komutasındaki Roma ordusunu ele geçirip boyunduruk altına göndermişti.¹²⁴ Bu Tigurini kabilesini Caesar'ın *legatusu* Labienus, diğerlerini ise [9] kendisine yardım eden Tricorii kabilesi ile birlikte Caesar bizzat mağlup etti. Caesar daha sonra Ariovistus komutasındaki Germen kabilelerini yendi. Bu insanlar bedensel açıdan en iri insanlardan bile daha üstündü. Karakter açısından vahşi hayvanlara benziyorlardı ve oldukça cesurlardı. Öldükten sonra yeni bir hayata başlayacaklarını düşüncesiyle ölümü ciddiye almıyorlardı. Soğuğa ve sıcağa aynı ölçüde dayanıklıydılar. Kıtık çektiklerinde kendileri otlarla, atları ise ağaçlarla besleniyordu. Fakat görüldüğü üzere, bu adamlar savaşlarda mukavemet sahibi değillerdi. Akılla ve teknik bilgiyle değil, tıpkı vahşi hayvanlar gibi içgüdüleriyle saldırıyorlardı. Dolayısıyla Romalıların bilgisi ve mukavemeti karşısında mağlup oldular. Oldukça büyük bir kuvvetle Romalıları karşı saldırıya geçmişler ve ilk etapta tüm lejyonları geri püskürtmüşlerdi. Fakat Romalıları safları bozmadan direnç göstermiş, ardından karşı saldırıya geçmiş ve sonuç olarak seksen bin Germen katletmişlerdi.

Bu çarpışmaların [10] ardından Caesar, bir nehri aşarken Belgae olarak adlandırılan kavmin üzerine saldırdı ve o kadar çok adam öldürdü ki nehri¹²⁵ ölümlerin bedenlerinden oluşturduğu [11] bir köprüyle geçti.¹²⁶ Fakat Caesar, bir yürüyüşten dönmüş, ordugâh kurmak üzereyken, tam donanımlı Nervii kabilesi ani bir saldırı düzenleyip onu bozguna uğrattı. Bu insanlar *tribunus* ve *centurioların*¹²⁷ tümünü katlederek büyük bir katliam yaptılar. Kalkan taşıyıcıları ile birlikte bir tepeye sığınmış olan

πεφευγότα περιέσχον κύκλω, ὑπὸ δὲ τοῦ δεκάτου τάγματος αὐτοῖς ἐξόπισθεν ἐπιπεσόντος ἐφθάρησαν, ἐξακισμύριοι ὄντες. ἦσαν δὲ τῶν Κίμβρων καὶ Τευτόνων ἀπόγονοι. ἐκράτησε καὶ [12] Ἀλλοβρίγων ὁ Καῖσαρ. Οὐσιπετῶν δὲ καὶ Ταγχαρέων τεσσαράκοντα μυριάδες, στρατεύσιμοί τε καὶ ἀστράτευτοι, συνεκόπησαν. Σούκαμβροι δὲ πεντακοσίοις ἰππεῦσι τοὺς πεντακισχιλίους ἰππεῖς τοῦ Καίσαρος ἔτρεψαν, ἐξαίφνης ἐπιπεσόντες, καὶ δίκην ἔδοσαν ἡττηθέντες μετὰ ταῦτα.

Ἐπέρασε [13] καὶ τὸν Ῥήνον πρῶτος Ῥωμαίων ὁ Καῖσαρ καὶ ἐς τὴν Βρεττανίδα νῆσον, ἡπίρου τε μείζονα οὖσαν μεγίστης καὶ τοῖς τῆδε ἀνθρώποις ἄγνωστον ἔτι. ἐπέρασε δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀμπώτεως· ἄρτι γὰρ τὸ πάθος ἤπτετο τῆς θαλάσσης, καὶ ὁ στόλος ἐσαλεύετο, ἡρέμα πρῶτον, εἶτα ὀξύτερον, μέχρι σὺν βιαίῳ τάχει διέπλευσεν ὁ Καῖσαρ ἐς τὴν Βρεττανίαν.

2. Ὅτι Ὀλυμπιάδων τοῖς Ἑλλήσιν ζ' καὶ θ' γεγεννημένων, τῆς γῆς τῶν Κελτῶν οὐκ ἀρκούσης αὐτοῖς διὰ τὸ πλῆθος, ἀνίσταται μοῖρα Κελτῶν τῶν ἀμφὶ τὸν Ῥήνον ἰκανὴ κατὰ ζήτησιν ἐτέρας γῆς· οἱ τό τε Ἀλπειον ὄρος ὑπερέβησαν καὶ Κλουσίοις εὐδαίμονα γῆν ἔχουσι [2] Τυρρηνῶν ἐπολέμουν. οὐ πάλαι δὲ οἱ Κλουσῖνοι Ῥωμαίοις ἐνσπονδοὶ γεγονότες ἐπ' αὐτοὺς κατέφυγον. καὶ οἱ Ῥωμαῖοι πρέσβεις συνέπεμψαν αὐτοῖς Φαβίους τρεῖς, οἱ τοῖς Κελτοῖς ἔμελλον προαγορεύσειν ἀνίστασθαι τῆς γῆς, ὡς Ῥωμαίων φίλης, [3] καὶ ἀπειλήσειν ἀπειθοῦσιν. ἀποκριναμένων δὲ τῶν Κελτῶν, ὅτι ἀνθρώπων οὐδένα δεδίασιν οὔτε ἀπειλοῦντα σφίσιν οὔτε πολεμοῦντα, χρήζοντες δὲ γῆς οὐπω τὰ Ῥωμαίων πολυπραγμονοῦσιν, οἱ πρέσβεις οἱ Φάβιοι τοὺς Κλουσίνους ἐνήγον ἐπιθέσθαι τοῖς Κελτοῖς, τὴν [4] χώραν λεηλατοῦσιν ἀπερισκέπτως. καὶ συνεκδημοῦντες αὐτοῖς ἀναιροῦσι τῶν Κελτῶν πολὺ πλῆθος ἐν προνομῇ· καὶ τὸν ἡγούμενον ἐκείνου τοῦ μέρους αὐτὸς ὁ Ῥωμαίων πρεσβευτῆς Κόιντος Φάβιος ἀνεῖλέ τε καὶ ἐσκύλευε καὶ τὰ ὄπλα φορῶν ἐπανήλθεν ἐς Κλούσιον. (Exc. de leg. Rom. 4, p. 70 de Boor)

3. Ὅτι ὁ τῶν Κελτῶν βασιλεὺς Βρέννος, τῶν Φαβίων τῶν Ῥωμαίων πολλοὺς ἀνελόντων Κελτῶν, μὴ δεξάμενος τοὺς Ῥωμαίων πρέσβεις, ἐπὶ τούτοις πρέσβεις ἐπιλεξάμενος ἐς

Caesar'ı ise abluka altına aldılar. Fakat onuncu lejyon tarafından arkadan saldırıya uğradılar ve altmış bin kişilik kuvvetleri Romalılar tarafından yok edildi. Bu Nervii kabilesinin soyu, Cimbri ve Teutoni kabilelerine kadar dayanıyordu. Caesar daha sonra [12] Allobroges'i de ele geçirdi. Usipetes ve Tencteri kabilelerinden, silahlı ve silahsız olmak üzere yaklaşık dört yüz bin adam Caesar tarafından katledildi.¹²⁸ Daha sonra Sugambri kavmi beş yüz süvariyle birlikte Caesar'ın beş bin süvarisini hedef aldı ve ani bir saldırı yaptı, fakat yenilgiye uğrayarak bunun bedelini ödedi.

Caesar, [13] Romalılar arasında Ren Nehrini geçen ilk kişiydi. Ayrıca büyük sayılabilecek bir kıtadan çok daha büyük olan ve bölge halklarının¹²⁹ henüz varlığından haberinin bile olmadığı Britannia Adasına ulaşmıştı.¹³⁰ Bunu gelgitlerden yararlanarak başardı. Denizin hareketi başladığında donanma önce yavaşça sonra da hızlı bir şekilde, Caesar Britannia'ya ulaşana kadar süratle ileri doğru savruldu.

2. Hellenlere göre doksan yedinci Olimpiyat Oyunlarının düzenlendiği zamanlarda,¹³¹ Ren Nehrinin her iki tarafında hayatını sürdüren Keltlerin bir bölümü, sayılarının fazlalığı nedeniyle toprakları yetersiz kalınca yeni toprak arayışına girdi. Bu insanlar Alpleri aşarak Etruria'nın bereketli bir bölgesi olan [2] Clusium'a saldırdılar. Bunun üzerine Clusium halkı kısa bir süre önce ittifak kurmuş olduğu Romalılara sığındı. Romalılar, müttefikleri olan bir halkın topraklarını terk etmelerini emretmek ve bu emre itaat etmezlerse büyük sıkıntılarla karşılaşacaklarını söylemekle görevlendirdikleri Fabius ailesinin üç üyesini Clusium halkıyla birlikte [3] Keltlere gönderdiler. Kimsenin tehditlerinden ve saldırılarından korkmadıkları yanıtını veren Keltler, toprağa ihtiyaç duyduklarını ve Roma'nın işlerine karışmamış olduklarını öne sürdüler. Fabius elçileri, topraklarının saygısızca yağmalanmış olduğunu söyledikleri [4] Clusium halkını Keltlere saldırmaya teşvik ettiler. Ardından kendileri de sefere katıldılar ve erzak arayışına çıkmış olan çok sayıda Kelt insanını katlettiler. Romalı elçilerden Quintus Fabius¹³² bu grubun liderini öldürdü, derisini yüzdü ve silahlarını toplayarak Clusium'a döndü.

3. Romalı Fabius elçileri bu kadar çok Kelt insanını katledince, Keltlerin kralı Brennos Romalılardan elçi kabul etmeyi reddetti ve Romalıların gözünü korkutmak amacıyla bedensel olarak herkesten üstün durumda olan Keltlerden

κατάπληξιν, οἱ Κελτῶν ἀπάντων μεγάλων τὰ σώματα ὄντων ὑπερέβαλλον, ἐξέπεμπεν ἐς Ῥώμην, αἰτιώμενος τοὺς Φαβίους, ὅτι πρεσβεύοντες παρὰ τοὺς κοινούς νόμους ἐπολέμησαν, ἦται τε τοὺς ἄνδρας ἐς δίκην ἐκδότους οἱ γενέσθαι, εἰ μὴ θέλουσι [2] Ῥωμαῖοι κοινὸν αὐτῶν εἶναι τὸ ἔργον. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι συνεγίνωσκον μὲν τοὺς Φαβίους ἀμαρτεῖν, αἰδοῖ δὲ οἴκου διαφέροντος χρήματα τοὺς Κελτοὺς πράξασθαι [3] παρὰ σφῶν παρεκάλουν. οὐ πειθομένων δὲ χειροτονοῦσι τοὺς Φαβίους ἐπὶ τὴν ἐτήσιον ἀρχὴν χιλιάρχους καὶ τοῖς πρεσβεύουσι τῶν Κελτῶν ἔφασαν οὐ δύνασθαι νῦν οὐδὲν ἐς τοὺς Φαβίους ἄρχοντας ἤδη, τοῦ δὲ ἐπιόντος ἔτους ἦκειν αὐτούς, [4] ἂν ἔτι μηνίωσιν, ἐκέλευον. Βρέννος δὲ καὶ ὅσοι Κελτῶν ἦσαν ὑπ' ἐκείνῳ, νομίσαντες ὑβρίσθαι καὶ χαλεπῶς ἐνεγκόντες, ἐς τοὺς ἄλλους Κελτοὺς περιέπεμπον, ἀξιούντες αὐτοὺς συνεφάψασθαι τοῦδε τοῦ πολέμου. καὶ πολλῶν ἀφικομένων ἄραντες ἤλαυνον ἐπὶ τὴν Ῥώμην. (Exc. de leg. gent. 5, p. 523 de Boor)

4. Ὁ δὲ ὑφίσταται γράμματα διοίσειν διὰ τῶν ἐχθρῶν ἐς τὸ Καπιτώλιον. (Suda, υ 736)

5. Ὅτι ὁ Καιδίκιος γράμμα φέρων ἀπὸ τῆς βουλῆς περὶ τῆς ὑπάτου ἀρχῆς παρεκάλει τὸν Κάμιλλον μὴδὲν ἐν τῷ παρόντι [2] μηνίσει τῇ πατρίδι τῆς ζημίας. ὁ δὲ ἐπισχὼν αὐτὸν ἔτι λέγοντα εἶπεν· “Οὐκ ἂν εὐξάμην ἐπιποθῆσαί με Ῥωμαίους, εἰ τοιαύτην ἤλπισα τὴν ἐπιπόθησιν αὐτοῖς ἔσσεσθαι. νῦν δὲ δικαιότεραν εὐχὴν εὐχομαι, γενέσθαι τῇ πατρίδι χρήσιμος ἐς τοσοῦτον ἀγαθοῦ, ἐς ὅσον κακοῦ περιελήλυθεν.” (Exc. de virt. 9, p. 221 Roos)

6. Ὅτι Κελτοὶ μηδεμιᾶ μηχανῇ δυνηθέντες ἐπιβῆναι τῆς ἀκροπόλεως ἠρέμουν ὥς λιμῷ τοὺς ἔνδον παραστησόμενοι. καὶ τις ἀπὸ τοῦ Καπιτωλίου κατέβαινεν ἱερεὺς, ὄνομα Δόρσων, ἐπὶ ἐτήσιον δὴ τινα ἱερουργίαν ἐς τὸν τῆς Ἑστίας νεῶν στέλλων τὰ ἱερὰ διὰ [2] τῶν πολεμίων εὐσταθῶς τὸν δὲ νεῶν ἐμπεπρησμένον ἰδὼν ἔθυσεν ἐπὶ τοῦ συνήθους τόπου καὶ ἐπανῆλθεν αὐθις διὰ τῶν πολεμίων αἰδεσθέντων ἢ καταπλαγέντων αὐτοῦ τὴν τόλμαν ἢ τὴν εὐσέβειαν [3] ἢ τὴν ὄψιν ἱερὰν οὖσαν. ὁ μὲν δὴ κινδυνεύειν ὑπὲρ τῶν ἱερῶν ἐλόμενος ὑπ' αὐτῶν ἐσώζετο τῶν ἱερῶν. καὶ τότε φησὶν ὥδε γενέσθαι Κάσσιος ὁ Ῥωμαῖος. (Exc. de virt. 10, p. 221 Roos)

bazılarını elçi olarak Roma'ya gönderdi. Bu elçiler, tüm halklar için geçerli olan yasalara aykırı bir şekilde, elçilik görevlerini yerine getirirken savaşa dâhil olan Fabius üyelerini şikâyet ettiler. Romalılar bu işe kendilerini dahil etmek istemiyorlarsa [2] bu adamları ceza olarak kendilerine teslim etmeliydiler. Romalılar, elçilerin yanlış bir davranış sergilemiş olduğunu kabul ettiler, fakat Fabius sülalesine duydukları saygı nedeniyle Keltleri tazminat kabul ederek [3] bu işe son vermeye çağırdılar. Onları ikna edemeyince de Fabiusları o yıl¹³³ için *tribunus militum* olarak seçtiler ve Kelt elçilerine görevde olan Fabiuslara hiçbir zarar veremeyeceklerini söylediler. Öfkeleri geçmezse gelecek yıl bir daha gelmelerini [4] tavsiye ettiler. Bunun üzerine Brennos ve emrindeki Keltler hakarete uğramış olduklarını düşündüler ve öfkeyle diğer Keltleri de savaşa dâhil olmaya çağırdılar. Bu çağrı üzerine çok sayıda Kelt bir araya geldi ve büyük bir hırsla Roma üzerine yürüdüler.

4. Mektubu düşman saflarının arasından geçerek Capitolium'a götüreceğine dair söz verdi.¹³⁴

5. Caedicius, *consul*¹³⁵ olarak atandığını bildiren *senatus* kararını Camillus'a götürdü ve kendisine verilmiş olan cezadan dolayı vatanına karşı [2] öfke beslememesini tavsiye etti. Camillus onu susturup "Romalıların böylesine bir durumun içine düşeceğini bilseydim, beni özlemeleri için tanrıya yakarmazdım. Şimdi, vatanıma hizmet etmek ve başına gelen felaketi telafi edebilecek bir iyilikte bulunmak için daha yüce bir dua ediyorum." dedi.

6. Keltler, Capitolium'a çıkmanın bir yolunu bulamayınca savunmacılar aklıktan pes edinceye kadar sessizce beklemeye karar verdiler. Dorso¹³⁶ isimli bir rahip, her yıl Vesta Tapınağında düzenli olarak gerçekleştirdiği bir dini vazifeyi yerine getirmek üzere Capitolium'dan indi ve taşıdığı kutsal eşyalarla birlikte kararlı bir şekilde [2] düşman safları arasından yürüdü. Tapınağın yanmış olduğunu görünce her zamanki yerinde kurban sunusunu gerçekleştirdi. Ardından cesaretine, dindarlığına ve kutsal görünümesine saygı gösteren ya da şaşkınlığa kapılan düşmanların [3] arasından geçip geri döndü. Böylece kutsal vazifeler uğruna kendisini tehlikeye atmış olan bir adam, bizzat bu kutsal şeyler sayesinde kurtulmuş oldu. Romalı Cassius¹³⁷ olayın bu şekilde gerçekleşmiş olduğunu anlatır.

7. Ὅτι τοῦ οἴνου καὶ τῶν ἄλλων ἄδην ἐνεπίμπλαντο οἱ Κελτοί, τὴν τε φύσιν ὄντες ἀκρατεῖς καὶ χώραν ἔχοντες, ὅτι μὴ πρὸς δημητριακοὺς καρπούς, τῶν ἄλλων ἄγονον καὶ ἀφυᾶ. τὰ τε σώματα αὐτοῖς, μεγάλα ὄντα καὶ τρυφηλὰ καὶ σαρκῶν ὑγρῶν μεστά, ὑπὸ τῆς ἀδηφαγίας καὶ μέθης ἐς ὄγκον καὶ βάρος ἐξεχείτο καὶ πρὸς δρόμους καὶ πόνους ἀδύνατα πάμπαν ἐγίγνετο, ὑπὸ τε ἰδρωτός καὶ ἄσθματος, ὅπου τι δέοι κάμνειν, ἐξελύοντο ταχέως. (Exc. de virt. 11, p. 222 Roos; Suda, α 463)

8. Ἀππιανὸς περὶ τῶν Κελτῶν φησιν · οὓς γυμνοὺς ἐπεδείκνυε Ῥωμαῖοις· “Οὗτοί εἰσιν οἱ τὴν βοὴν τὴν βαρεῖαν ἰέντες ὑμῖν ἐν ταῖς μάχαις καὶ τὰ ὅπλα παταγοῦντες καὶ ξίφη μακρὰ καὶ κόμας αἰωροῦντες, ὧν τὸ ἄτολμον ὀρῶντες καὶ τὸ σῶμα μαλακὸν καὶ ἄτονον πρόσσιτε τῷ ἔργῳ.” (Suda, ι 152)

9. Τὸν δὲ δῆμον ἀπὸ τοῦ τείχους ὁρᾶν καὶ τοῖς πονουμένοις ἐτέρους νεαλεῖς ἐπιπέμπειν αἰεί. οἱ δὲ Κελτοὶ κεκμηκότες ἀκμήσι συμπλεκόμενοι ἔφευγον ἀτάκτως. (Suda, ν 104)

10. Ὁ δὲ Κελτὸς ἀγανακτῶν καὶ λιφαιμῶν ἐδίωκε τὸν Βαλέριον, συγκαταπεσεῖν ἐπειγόμενος· ὑπὸ δὲ τοὺς πόδας ἀναχωροῦντος αἰεί τοῦ Βαλερίου κατέπεσε πρηγῆς ὁ Κελτός. καὶ δεύτερον τοῦτο μονομάχιον ἐπὶ Κελτοῖς ἐμεγαλαύχουν οἱ Ῥωμαῖοι. (Suda, λ 627)

11. Ὅτι τὸ τῶν Σενόνων ἔθνος ἔνσπονδον ἦν Ῥωμαίοις, καὶ ἐμισθοφόρουν κατὰ Ῥωμαίων. ἡ δὲ βουλὴ πρέσβεις ἔπεμψεν ἐγκαλέσοντας, ὅτι ὄντες ἔνσπονδοι [2] μισθοφοροῦσι κατὰ Ῥωμαίων. τούτους Βριτόμαρις ὁ Κελτὸς ἀγανακτῶν ὑπὲρ τοῦ πατρός, ὅτι συμμαχῶν Τυρρηνοῖς ὑπὸ Ῥωμαίων ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ διέφθαρτο, τὰ τε κηρύκεια φέροντας καὶ τὴν ἄσυλον ἐσθῆτα περικειμένους κατέτεμεν ἐς πολλὰ καὶ τὰ μέρη τῶν [3] σωμάτων διέρριπεν ἐς τὰ πεδία. καὶ τοῦ μύσου ὁ Κορνήλιος ἐν ὁδῷ πυθόμενος, ἐς τὰς Σενόνων πόλεις συντόνῳ σπουδῇ διὰ Σαβίνων καὶ Πικεντίνων ἐσβαλὼν, ἅπαντα καθήρει καὶ ἐνεπίμπρη τῶν τε ἀνθρώπων τὰς μὲν γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά ἡνδραποδίζετο, τοὺς δ’ ἐν ἡβῇ πάντας ἐκτείνειν ὁμαλῶς καὶ τὴν χώραν ἐλυμαίνετο ποικίλως καὶ ἄοικον ἐς τὸ λοιπὸν ἐποίει· Βριτόμαριν δὲ μόνον [4] ἤγεν

7. Tarımsal ürünler ve deniz gıdaları açısından verimsiz topraklarda yaşayan Keltler, karınlarını şarapla ve birtakım başka şeylerle doyurdukları için ölçüsüz bir doğaya sahip oldular. İri, narin ve sarkık etlerle dolu olan bedenleri, aşırı yeme içme nedeniyle şişman ve hantal bir hâle gelmişti. Koşmaya ve zahmetli işlere pek yatkın değillerdi. Bir iş yapmak zorunda kaldıklarında aşırı ter döküyorlar ve nefes nefese kalarak hızla bitkin düşüyorlardı.

8. Appianos'un Keltler hakkında anlattıkları. [Marcus Furius Camillus] bedenleri çıplak olan adamları Romalılara gösterip "Bunlar çarpışmalarda yüksek sesle bağırarak üzerinize saldıran, silahlarını birbirine vurarak gürültü yaratan, uzun kılıklı ve saçlarını savuran insanlar. Bu cesarettten yoksun adamlara, zayıf ve dayanıksız bedenlerine bir bakın ve işinize odaklanın!" dedi.

9. Surların üzerinden savaşı izleyen halk, bitkin düşen savaşçıların desteklemek için sürekli yeni kuvvetler gönderdi. Çok fazla efor sarf etmiş olan Keltler yorgun düştüler ve birbirlerine dolanarak düzensiz bir şekilde kaçtılar.¹³⁸

10. Öfkeye kapılmış olan ve kan kaybı yaşayan Kelt, Valerius'a¹³⁹ saldırmak için aceleyle peşinden gitti.¹⁴⁰ Valerius adım geri çekilmeyi sürdürürken, Kelt yüzüstü yere yığıldı. Keltlere karşı gerçekleştirilen bu ikinci teke tek çarpışmanın ardından Romalılar kendileriyle iftihar ettiler.

11. Senones kabilesi, bir ateşkes olduğu hâlde Romalılara karşı paralı asker topladı.¹⁴¹ Bunun üzerine *senatus*, ateşkese rağmen paralı asker topladıkları için onları şikâyet etmek üzere [2] elçi heyeti gönderdi. Etrüsklerin müttefiki olan babası savaşta Romalılar tarafından katledilmiş olduğu için öfkeli olan Keltlerin şefi Britomaris, elçilik asası taşıyan ve dokunulmazlık kıyafetleri giymiş olan elçileri kılıçtan geçirip [3] ceset parçalarını tarlalara fırlattı. Yoldayken bu iğrenç olayın haberini alan Cornelius, Sabine toprakları ile Picenum üzerinden büyük bir hızla Senones şehrine gidip bir saldırı düzenledi ve her yeri yakıp yıktı. Adamların eşlerini ve çocuklarını köleleştirdi, yetişkin erkeklerin tümünü öldürdü, bölgeyi tamamen yakıp yıktı ve bir daha yaşamaz hâle getirdi. Yalnızca Britomaris'i işkence uygulamak

αἰχμάλωτον ἐπὶ λύμῃ. ὕστερον δὲ Σένονες, οὐκ ἔχοντες οὐκέτι πατρίδας, ἐς ἃς διαφύγωσιν, συνέπεσον εἰς χεῖρας ὑπὸ τόλμης τῷ Δομετίῳ καὶ ἡττώμενοι σφᾶς αὐτοὺς ὑπὸ ὀργῆς διεχρῶντο μανικῶς. καὶ δίκη μὲν ἤδη παρανομίας ἐς πρέσβεις ἐγένετο Σένοσιν. (Exc. de leg. Rom. 5, p. 70 de Boor)

12. Ὅτι οἱ Σαλύων <δυνάσται>, τοῦ ἔθνους ἡττηθέντος ὑπὸ Ῥωμαίων, ἐς Ἀλλόβριγας κατέφυγον. καὶ αὐτοὺς ἐξαιτοῦντες οἱ Ῥωμαῖοι στρατεύουσιν ἐπὶ τοὺς Ἀλλόβριγας οὐκ ἐκδιδόντας, ἡγουμένου σφῶν Γναίου [2] Δομετίου. ὃ παροδεύοντι τὴν τῶν Σαλύων ἐντυγχάνει πρεσβευτῆς Βιτοίτου βασιλέως τῶν Ἀλλοβρίγων, ἐσκευασμένος τε πολυτελῶς, καὶ δορυφόροι παρείποντο αὐτῷ κεκοσμημένοι καὶ [3] κύνες· δορυφοροῦνται γὰρ δὴ καὶ πρὸς κυνῶν οἱ τῇδε βάρβαροι. μουσικός τε ἀνὴρ εἶπετο, βαρβάρῳ μουσικῇ τὸν βασιλέα Βιτοίτον, εἰτ' Ἀλλόβριγας, εἶτα τὸν πρεσβευτὴν αὐτὸν ἐς τε γένος καὶ ἀνδρείαν καὶ περιουσίαν ὕμνων· οὐ δὴ καὶ μάλιστα ἔνεκα αὐτοὺς οἱ τῶν πρεσβευτῶν ἐπιφανεῖς ἐπάγονται. ἀλλ' ὁ μὲν συγγνώμην αἰτῶν τοῖς Σαλύων δυνάσταις ἀπέτυχεν. (Exc. de leg. gent. 6, p. 524 de Boor)

13. Ὅτι τῶν Τευτόνων μοῖρα ληστεύουσα πολὺάνδρος ἐς τὴν γῆν τῶν Νωρικῶν ἐσέβαλεν, καὶ ὁ Ῥωμαίων ὑπάτος Παπίριος Κάρβων δείσας, μὴ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐσβάλοιεν, ἐφῆδρευε τοῖς Ἀλπειοῖς, ἢ μάλιστα [2] ἐστὶν ἡ διάβασις στενωπάτῃ. οὐκ ἐπιχειροῦντων δὲ ἐκείνων αὐτὸς ἐπέβαινεν αὐτοῖς αἰτιώμενος ἐς Νωρικοὺς ἐσβαλεῖν Ῥωμαίων ξένους ὄντας. ἐποιοῦντο δ' οἱ Ῥωμαῖοι ξένους, οἷς ἐδίδοσαν μὲν εἶναι φίλοις, [3] ἀνάγκῃ δ' οὐκ ἐπὶ ὥς φίλοις ἐπαμύνειν. οἱ μὲν δὴ Τεύτονες πλησιάζοντι τῷ Κάρβωνι προσέπεμπον ἀγνοῆσαί τε τὴν ἐς Ῥωμαίους Νωρικῶν ξενίαν καὶ αὐτῶν ἐς τὸ μέλλον ἀφέξεσθαι· ὁ δ' ἐπαινέσας τοὺς πρέσβεις καὶ δοὺς αὐτοῖς ὁδῶν ἡγεμόνας κρύφα τοῖς ἡγουμένοις ἐνετείλατο μακροτέραν αὐτοὺς περιάγειν, τῇ βραχυτέρᾳ δὲ αὐτὸς διαδραμών, ἀδοκῆτως ἀναπαυομένοις ἔτι τοῖς Τεύτοσιν ἐμπεσών, ἔδωκε δίκην [4] ἀπιστίας πολλοὺς ἀποβαλὼν. τάχα δ' ἂν καὶ πάντα ἀπώλεσεν, εἰ μὴ ζόφος καὶ ὄμβρος καὶ βρονταὶ βαρεῖαι τῆς μάχης ἔτι συνεστῶσης ἐπιπεσοῦσαι διέστησαν αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων καὶ ὁ ἀγὼν ὑπὸ τῆς ἄνωθεν ἐκπλήξεως διελύθη. σποράδες δὲ καὶ ὥς ἐς ὕλας οἱ Ῥωμαῖοι

üzere [4] esir olarak yanında götürdü. Bir süre sonra, sığınacak bir yurdu kalmamış olan Senones kabilesinin insanları, büyük bir cesaretle Domitius'un üzerine saldırdılar ve yenilgiye uğrayınca öfkeden deliye dönerek kendilerini öldürdüler. Elçilere yapılan ahlaksız hareket karşılığında Senones kabilesinin ödediği bedel buydu.

12. Romalılar tarafından yenilgiye uğratılmış olan Salluvii kabilesinin önderleri Allobroges'e sığındılar.¹⁴² Bu adamların kendilerine teslim edilmesini talep eden Romalılar, reddedilince Gnaeus Domitius komutasında Allobroges [2] seferine çıktılar. Gnaeus Domitius,¹⁴³ Salluvii topraklarında ilerliyorken Allobroges kralı Bituitus'un¹⁴⁴ elçisi ile karşılaştı. Elçinin gösterişli bir giyimi vardı ve muhafızlar ile köpekler bir düzen hâlinde onu yakından [3] takip ediyorlardı. Bu barbarlar korunma amacıyla köpekleri de yanlarında taşıyorlardı. Müzisyen bir adam da konvoyu takip ediyordu ve kral Bituitus'un, Allobroges'in ve elçi heyetinin soyunu, cesaretini ve zenginliğini yücelten barbarca şarkılar söylüyordu. Elçilerin en seçkin olanları bu adamları özellikle yanlarında götürürler. Fakat bu elçi, Salluvii efendileri için af dilemesine rağmen başarı sağlayamadı.

13. Yağma arayışında olan kalabalık bir Teutoni grubu Noricum topraklarını işgal etti.¹⁴⁵ İtalya'ya girmelerinden korkan *consul* Papius Carbo,¹⁴⁶ Alplerde geçidin en dar olduğu noktada [2] pusu kurdu. Bu noktadan hiçbir saldırı girişimi olmayınca, Romalıların konukseverlik anlaşması yapmış olduğu Noricum halkına saldırdıkları gerekçesiyle Teutoni kabilesinin üzerine yürüdü. Romalılar, dostluk kurmak istedikleri yabancılarla müttefik olarak savunma [3] zorunlulukları olmaksızın konukseverlik anlaşmaları yaparlardı. Carbo'nun yaklaştığını gören Teutoni kabilesinin insanları, Romalıların Noricum halkıyla kurmuş olduğu konukseverlik bağından haberdar olmadıklarını ve onlardan uzak durma niyetinde olduklarını bildirdiler. Carbo elçileri takdir etti ve dönüş yolunda yardımcı olsunlar diye yanlarına rehberler verdi. Bu rehberlere elçileri uzun yoldan götürmeleri için gizlice talimat vermişti. Daha sonra kendisi kısa yoldan hızla yürüyüşe devam etti ve dinlenmekte olan Teutoni kabilesinin üzerine beklenmedik bir saldırı gerçekleştirdi. Fakat bu ahlaksız davranışının bedelini çok ağır [4] kayıplar vererek ödedi. Karanlık hava ve gök gürültülü şiddetli bir yağmur savaş meydanına çökmeseydi ve gökyüzünden gelen bu kaos savaşçıları ayırıp savaşı sona erdirmeseydi, Carbo belki de tüm ordusunu kaybedecekti. Bu olay meydana gelince Romalılar

διαφυγόντες τρίτη μόλις ημέρα συνήλθον. καὶ Τεύτονες ἐς Γαλάτας ἐχώρουν. (Exc. de leg. gent. 7, p. 524 de Boor)

14. Ὁ δὲ τοῖς σώμασι τῶν Κίμβρων ἀψαυστεῖν ἐκέλευεν, ἕως ἡμέρα γένηται, πολύχρυσά εἶναι δοκῶν. (Suda, α 4725, κ 1615)

15. Ὅτι ἔθνη δύο Τιγύριοι καὶ Ἑλουήτιοι ἐς τὴν Ῥωμαίων Κελτικήν ἐσέβαλον, καὶ τούτων τὸν στόλον ὁ Καῖσαρ Γαῖος πυθόμενος διετείχισεν, ὅσα περὶ Ῥοδανόν ἐστι ποταμὸν ἐς ἑκατὸν καὶ [2] πεντήκοντα σταδίους μάλιστα. καὶ πρεσβευσαμένοις ἐπὶ διαπεῖρα τοῖς πολεμίοις ὑπὲρ σπονδῶν ἐκέλευεν ὄμῃρα δοῦναι καὶ χρήματα. ἀποκριναμένων δ' εἰθίσθαι ταῦτα λαμβάνειν, οὐ δίδοναι, βουλόμενος φθάσαι τὴν ὁμαιχμίαν αὐτῶν, ἐπὶ μὲν τοὺς Τιγυρίους ἐλάσσους ὄντας ἔπεμπε Λαβιηνόν, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοὺς Ἑλουητίους ἐχώρει προσλαβὼν Γαλατῶν [3] τῶν ὀρείων ἐς δισφυρίους. καὶ γίνεται Λαβιηνῶ τὸ ἔργον εὐμαρές, ἀδοκῆτοις Τιγυρίοις περὶ τὸν ποταμὸν ἐπιπεσόντι καὶ τρεψαμένῳ καὶ σκεδάσαντι τοὺς πολλοὺς ἐν ἀσυνταξίᾳ. (Exc. de leg. gent. 8, p. 525 de Boor)

16. Ὅτι Ἀριούιστος, Γερμανῶν βασιλεὺς τῶν ὑπὲρ Ῥήνον, ἐπιβαίνων τῆς πέραν Αἰδουοῖς ἔτι πρὸ τοῦ Καίσαρος ἐπολέμει, φίλοις οὖσι Ῥωμαίων. τότε μὲν δὴ τοῖς Ῥωμαίοις κελεύουσι πεισθεῖς ἀνέζευξεν ἀπὸ τῶν Αἰδουῶν καὶ φίλος ἡξίωσε Ῥωμαίοις γενέσθαι· καὶ ἐγένετο, ὑπατεύοντος αὐτοῦ Καίσαρος καὶ ψηφισαμένου. (Exc. de leg. gent. 9, p. 525 de Boor)

17. Ὅτι Ἀριούιστος, ὁ Γερμανῶν βασιλεὺς, φίλος γενόμενος Ῥωμαίων ἐς λόγους ἦλθε τῷ Καίσαρι καὶ διαχωρισθέντων ἀπ' ἀλλήλων αὐθις συνελθεῖν ἐς λόγους ἡξίωσεν. τοῦ δὲ Καίσαρος οὐ συνελθόντος, ἀλλὰ τοὺς πρωτεύοντας Γαλατῶν ἀποστείλαντος, ἔδῃσε τοὺς πρέσβεις. καὶ ὁ Καῖσαρ ἐστράτευεν ἐπ' αὐτὸν μετὰ ἀπειλῆς. δέος δ' ἐμπίπτει τῷ στρατῷ κατὰ κλέος τῶν Γερμανῶν. (Exc. de leg. Rom. 6, p. 71 de Boor)

17a. Ἀλλόβοριγες, Γαλατῶν ἔθνος. δύσμαχοι δ' αὐτῶν ἦσαν αἱ πόλεις, ὑπὸ τῆς ἀμπώτεως ἐφ' ἡμέραν ἠπειρούμεναί τε καὶ νησούμεναι· οἱ δὲ πλοίοις ἐπολέμουν. τοῦ δὲ Καίσαρος Γαῖου περὶ τὰς πόλεις σταυροὺς πηξαμένου ὑψηλοὺς καὶ τοῖς σταυροῖς ἐπιθέντος γεφυρώματα ὁ μὲν κλύδων ἐχώρει διὰ

dağrık bir hâlde ormanlık alanlara kaçtılar ve üç gün sonra güç-
lkle bir araya gelebildiler. Teutoni kabilesi ise Galya'ya döndü.

14. Çok fazla altın taşıyor olduklarını düşündüğü için sabah
olana kadar Cimbri cesetlerine dokunulmamasını emretti.

15. Tigurini ve Helvetii kabileleri, Romalıların Galya eyaletine
bir saldırı gerçekleştirdiler. Bu olayın haberini alan Gaius Caesar,
Ren Nehri boyunca uzanan yüz elli *stadion*¹⁴⁷ uzunluğunda [2]
dayanıklı bir duvar inşa ettirdi. Anlaşma yapmak üzere kendisi-
ne elçi gönderildiğinde rehine ve para talep etti. Fakat elçiler
bunları vermeye değil, almaya alışık oldukları cevabını verdiler.
Bunun üzerine Caesar, bir araya gelmelerini önlemek amacıyla
daha zayıf olan Tigurini kabilesinin üzerine Labienus'u gönderdi
ve kendisi de dağlardan yirmi bin Kelt toplayarak Helvetii kabi-
lesinin [3] üzerine yürüdü. Tigurini kabilesine karşı nehir kıyı-
sında beklenmedik bir saldırı düzenleyen Labienus'un işi kolay
oldu. Onları bozguna uğrattı ve pek çoğunu düzensiz bir şekilde
kaçmaya zorladı.¹⁴⁸

16. Ren Nehrinin ötesinde kalan Germenlerin lideri Ariovis-
tus, Caesar henüz gelmemişken karşı tarafa geçti ve Romalıların
dostu olan Aedui kabilesine saldırdı. Romalılar ona çekilmesini
emredince Aedui topraklarını terk etti ve Romalıların kendisini
müttefik olarak kabul etmesini istedi. Caesar'ın *consullüğü*¹⁴⁹ ve
oy vermesi sayesinde bu isteği gerçekleşti.

17. Germenlerin kralı Ariovistus, Romalıların dostu olarak
kabul edildikten sonra Caesar ile anlaşmazlık yaşadı.¹⁵⁰ Onun
yanından ayrıldığında başka bir görüşme yapmak istediğini bil-
dirdi. Caesar bunu reddetti, fakat Keltlerin önde gelenlerinden
bazılarını onunla görüşmek üzere gönderdi. Ariovistus elçileri
zincire vurdu. Bunun üzerine Caesar ona karşı bir cezalandırma
seferine çıktı. Fakat Germen kabileleri hakkındaki söylentiler or-
dunun üzerine bir korku düşürmüştü.

17a. Allobroges bir Kelt yerleşimiydi. Her gün hem anakarayı
hem de adaları vuran gelgitler nedeniyle onlara saldırmak ol-
dukça zordu. Saldırı için gemiler kullanıldı. Gaius Caesar şehrin
etrafına uzun kazıklar diktirdi ve bu kazıkların üzerine bir köprü
inşa ettirdi. Böylece sular

τῶν σταυρωμάτων ὑπὸ τοῖς γεφυρώμασι, Ῥωμαίοις δὲ ἀδεῆς καὶ ἐπίμονον ἦν τὸ ἔργον. (Suda, η 408)

18. Ὅτι Οὐσιπέται, ἔθνος Γερμανικόν, καὶ Ταγχρεῖς δοκοῦσι πρότεροι σφετέροις ἱππεῦσιν ὀκτακοσίοις τρέψασθαι τῶν Καίσαρος ἱππέων ἐς πεντακισχιλίους, ὁ δὲ Καῖσαρ αὐτοῖς πρεσβευομένοις ἐς αὐτὸν ἐπιθέσθαι τοὺς πρέσβεις κατασχών, καὶ τὸ πάθος ἐκείνοις ἐς τέλος αἰφνίδιον οὕτω συνενεχθῆναι ὥς τεσσαράκοντα [2] μυριάδας τούτων συγκοπῆναι. Κάτωνά τε ἐν Ῥώμῃ τῶν τις συγγραφέων φησὶ γνώμην ἐσενεγκεῖν ἐκδοῦναι τοῖς βαρβάροις τὸν Καῖσαρα ὡς ἐναγὲς ἔργον ἐς [3] διαπρεσβευσάμενους ἐργασάμενον. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐν ταῖς ἰδίαις ἀναγραφαῖς τῶν ἐφημέρων ἔργων φησὶ τοὺς Οὐσιπέτας καὶ Ταγχρέας, κελευομένους ἐκπηδᾶν ἐς τὰ ἀρχαῖα σφῶν, φάναι πρέσβεις ἐς τοὺς ἐκβαλόντας Σουήβους ἀπεσταλκέναι καὶ τὰς ἀποκρίσεις αὐτῶν ἀναμένειν καὶ ἐν ταῖσδε ταῖς διαπρεσβεύσεσιν ἐπιθέσθαι τοῖς ὀκτακοσίοις καὶ παρ' αὐτὸ τρέψαι τοὺς [4] Ῥωμαίων πεντακισχιλίους. ἐπιπρεσβευομένων δ' αὐτῶν καὶ περὶ τοῦ παρασπονδήματος ἀπολογουμένων, ὑποτοπήσας ἐνέδραν ὁμοίαν ἐπιθέσθαι πρὸ τῶν ἀποκρίσεων. (Exc. de leg. gent. 10, p. 525 de Boor)

19. Εὐθύς ἠρέθιζον τοὺς Βρεττανοὺς παρορκῆσαι, ἐγκλημα ἔχοντας, ὅτι σπονδῶν σφίσι γενομένων ἔτι παρῆν τὸ στρατόπεδον. (Suda, π 700)

20. Δείσας ὁ Καῖσαρ περὶ τῷ Κικέρωνι ὑπέστρεφεν εἰς τοῦπίσω. (Suda, δ 367)

21. Ὅτι ὁ Βριτόρης διέφθειρεν Αἰδούους Ῥωμαίων ἀποστῆναι καὶ τοῦ Καίσαρος ὄνειδίσαντος αὐτοῖς φιλίαν παλαιὰν ἔφασαν ἐφθακέναι. (Exc. de sent. 6, p. 66 Boissevain)

22. Πρεσβεύειν εἰς Καῖσαρα. (Anecd. Bekker p. 170.31 = Περὶ Συντάξεως No. 25 Gaillard)

23. Τὸ γενόμενον ὑποτοποῦντες. (Anecd. Bekker p. 179.1 = Περὶ Συντάξεως No. 32 Gaillard)

24. Οἱ δὲ Κελτοὶ ἐς Ῥωμαίους τι μήνιμα ἐκ πολλοῦ διέφερον. (Suda, δ 979)

kazıkların arasından, yani köprünün altından akıp gitti. Bu yapı Romalılar için güvenliyd ve uzun süre kalıcı oldu.

18. Germen Usipetes ve Tencteri kabilelerinin sekiz yüz kişilik süvari kuvvetleriyle birlikte Caesar'ın yaklaşık beş bin süvarisini bozguna uğratmış olduğu yönünde bir hikâye vardır.¹⁵¹ Caesar kendisine gönderilen elçilere saldırmış, bu olay karşısında şaşkına dönen düşmanlarının [2] dört yüz bin kadarını kılıçtan geçirmişti. Bir tarih yazarı,¹⁵² Roma'da Cato'nun, elçilik görevini yerine getirmekte olan adamlara böylesine iğrenç bir olay yaşattığı için Caesar'ın barbarlara teslim edilmesi yönünde [3] bir öneri getirdiğini söylüyor. Fakat Caesar kendi yazılarında o gün yaşanan olaylar hakkında şunları söylüyor: Yurtlarına dönme talimatı gönderdiği Usipetes ve Tencteri kabilelerinden, Suebi kabilesine çekilmeleri için elçiler gönderdikleri ve haber bekliyor oldukları yanıtını almıştı. Bu müzakereler sürmekteyken sekiz yüz kişilik Usipetes ve Tencteri kuvvetleri tarafından ani saldırıya uğramış, beş bin kişilik Roma ordusuyla karşılık verip onları [4] bozguna uğratmış ve kutsal ihlal ettikleri için şikâyetle bulunmak üzere ikinci bir elçi heyeti gönderdiklerinde benzer bir ihanetten şüphelenip yanıt beklemeden saldırmıştı.

19. Hemen yeminlerini bozmaları için Britannialıları kışkırttılar ve hâlihazırda bir anlaşma yapmış oldukları hâlde ordugâh bulundurulmasından dolayı şikâyetçi oldular.

20. Cicero¹⁵³ için endişelenen Caesar geri döndü.¹⁵⁴

21. Britores, Roma'ya karşı ayaklanma başlatması için Aedui kabilesini kışkırttı. Caesar bunun için onlara sitem ettiğinde eski bir dostluğun önceliğe sahip olduğunu söylediler.

22. Caesar'a elçi gönderildi.

23. Olaylar karşısında şüpheye düştüler.

24. Keltler, Roma'ya karşı uzunca bir süre kin beslediler.

V

ΕΚ ΤΗΣ ΣΙΚΕΛΙΚΗΣ ΚΑΙΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ

1. Ὅτι ἀποροῦντες Ῥωμαῖοί τε καὶ Καρχηδόνιοι χρημάτων, οἱ μὲν οὐκ ἔτι ἐναυπήγουν, τετρυμένοι διὰ τὰς εἰσφοράς, ἀλλὰ πεζὴν στρατιὰν καταλέγοντες ἐξέπεμπον ἐς Λιβύην καὶ ἐς Σικελίαν ἀνὰ ἔτος ἕκαστον, Καρχηδόνιοι δ' ἐς Πτολεμαῖον ἐπρεσβεύοντο, τὸν Πτολεμαίου τοῦ Λάγου, βασιλέα Αἰγύπτου, [2] δισχίλια τάλαντα κιχρῶμενοι. τῷ δ' ἦν ἐς τε Ῥωμαίους καὶ Καρχηδόνιους φιλία, καὶ συναλλάξαι σφᾶς ἐπεχείρησεν ἀλλήλοις. οὐ δυνηθεὶς δ' ἔφη χρῆναι φίλοις κατ' ἐχθρῶν συμμαχεῖν, οὐ κατὰ φίλων. (Exc. de leg. gent. 11, p. 526 de Boor; Exc. de sent. 7, p. 66 Boissevain)

2. Ὅτι οἱ Καρχηδόνιοι δις ἐν τῇ γῇ τοῦ αὐτοῦ χρόνου καὶ δις ἐν τῇ θαλάσῃ παθόντες, ἐν ἣ δὴ καὶ πάνυ προὔχειν ἐνόμιζον, καὶ χρημάτων ἀποροῦντες ἤδη καὶ νεῶν καὶ ἀνδρῶν, ἦτουν ἀνοχὰς παρὰ τοῦ Λουτατίου καὶ λαβόντες ἐπρεσβεύοντο εἰς Ῥώμην περὶ διαλλαγῶν ἐπὶ βραχυτέροις συνέπεμπόν τε τοῖς πρέσβεσιν Ἀτίλιον Ῥῆγλον τὸν ὑπάτον, αἰχμάλωτον ὄντα σφῶν, δεησόμενον [2] τῆς πατρίδος ἐπὶ τοῖσδε συνθέσθαι. ὁ δὲ ἤκε μὲν ὡς αἰχμάλωτος ἐσταλμένος φοινικικῶς, ὑπολειφθεὶς δὲ τῶν πρέσβεων ἐν τῷ βουλευτηρίῳ τετρῶσθαι τὰ Καρχηδονίων ἐδήλου καὶ παρήνευσεν ἢ πολεμεῖν [3] ἐγκρατῶς ἢ ἐπὶ πλείοσι συνθέσθαι καὶ τόνδε μὲν ἐς Καρχηδόνα ἐκόντα ἐπανελθόντα ἔκτειναν οἱ Καρχηδόνιοι, κέντρα σιδήρεα σανίσιν ἐνηρμοσμένα πάντοθεν ἐστῶτι περιθέντες, ἵνα μηδαμόσε δύναίτο ἐπικλίνεσθαι, αὐτοὶ δὲ τὴν [4] εἰρήνην ἐπὶ πλείοσι συνέθεντο. καὶ ἦν, ἐφ' οἷς συνέθεντο, τὰ μὲν αἰχμάλωτα Ῥωμαίων καὶ τοὺς αὐτομόλους, ὅσοι παρὰ Καρχηδονίοις εἰσὶ, Ῥωμαίοις εὐθὺς ἀποδοῦναι καὶ Σικελίας Ῥωμαίοις ἀποστήναι καὶ τῶν βραχυτέρων νήσων ὅσαι περὶ Σικελίαν, Συρακουσίους δὲ ἢ Ἰέρωνι, τῷ Συρακουσῶν τυράννῳ, πολέμου Καρχηδονίους μὴ κατάρχειν μηδὲ ἐκ τῆς

V SİCİLYA VE ADALAR

1. Hem Romalılar hem de Kartacalılar para sıkıntısı çekiyorlardı.¹⁵⁵ Vergiler nedeniyle tükenmiş olan Romalılar artık gemi inşa edemiyorlardı. Topladıkları piyadelerden oluşturdukları orduyu yıldan yıla Afrika ve Sicilya'ya gönderiyorlardı. Kartacalılar ise Mısır kralı Lagos'un torunu, Ptolemaios oğlu Ptolemaios'tan¹⁵⁶ iki bin *talanton* borç talep etmek üzere [2] Mısır'a elçi gönderdiler. Hem Romalılar hem de Kartacalılar ile dostça bir ilişki kurmuş olan Ptolemaios, iki taraf arasında bir uzlaşma sağlamaya çalıştı. Fakat bunu başaramayınca "Dostlarla düşmanlara karşı ittifak kurmak gerekir, dostlara karşı değil." dedi.

2. Kendilerini oldukça üstün bir durumda gören Kartacalılar, hem para, gemi ve adam sıkıntısı çekip hem de aynı anda denizde ve karada ikişer felaketle karşı karşıya kalınca Lutatius'tan¹⁵⁷ ateşkes talep ettiler ve talepleri kabul görünce ateşkes koşullarını belirlemek üzere vakit kaybetmeden Roma'ya elçi heyeti gönderdiler.¹⁵⁸ Yurttaşlarını anlaşıma koşulları konusunda ikna etsin diye tutsak olarak tuttukları [2] *consul* Atilius Regulus'u¹⁵⁹ da elçilerin yanına verdiler. Fenike kıyafetleri giyinmiş şekilde, bir tutsak gibi Roma'ya gelen Regulus, elçiler kendisini yalnız bırakınca *senatusta* Kartacalıların içine düşmüş olduğu sıkıntılı durumu ifşa etti. Savaşın şiddetli bir şekilde devam ettirilmesi ya da [3] anlaşma şartlarının ağırlaştırılması tavsiyesinde bulundu. Daha sonra kendi isteğiyle Kartaca'ya döndüğünde Kartacalılar onu yere yatamaması için her tarafı çivilerle dolu tahta bir kutunun içinde ayakta duracak şekilde hapsederek ölüme mahkûm ettiler. Yine de [4] Romalılar adına daha iyi koşullarda bir barış anlaşması sağlanmış oldu. Anlaşma koşulları şu şekildeydi: Kartacalıların elinde tutulan Romalı tutsaklar ve kaçaklar derhâl Romalılara teslim edilecek; Sicilya ve Sicilya civarındaki küçük adalar Romalılara bırakılacak; Kartacalılar, Syrakusai halkına ve tiranları Hieron'a karşı savaş açmayacak

Ἰταλίας ξενολογεῖν, ποινὴν δὲ τοῦ πολέμου Ῥωμαίοις ἐνεγκεῖν τάλαντα Εὐβοϊκὰ δισχίλια ἐν ἔτεσιν εἴκοσι, τὸ μέρος ἐκάστου ἔτους ἐς Ῥώμην ἀναφέροντας. ἔχει δὲ τὸ Εὐβοϊκὸν τάλαντον [5] Ἀλεξανδρείους δραχμὰς ἑπτακισχιλίας. ὁ μὲν δὴ πρῶτος περὶ Σικελίας Ῥωμαίοις καὶ Καρχηδονίοις πόλεμος, ἔτεσιν εἴκοσι καὶ τέσσαρσιν αὐτοῖς γενόμενος, ἐς τοῦτο ἐτελεύτα. καὶ ἀπώλοντο νῆες ἐν αὐτῷ Ῥωμαίων [6] ἑπτακόσiai, Καρχηδονίων δὲ πεντακόσiai. Σικελίας δὲ οὕτω τοῦ πλέονος Ῥωμαῖοι κατέσχον, ὅσου Καρχηδόνιοι κατεῖχον, φόρους τε αὐτοῖς ἐπέθεσαν καὶ τέλη τὰ θαλάσσια ταῖς πόλεσι μερισάμενοι στρατηγὸν ἐτήσιον ἔπεμπον ἐς Σικελίαν. Ἰέρωνα δέ, τὸν Συρακουσίων τύραννον, ἀνθ' ὧν αὐτοῖς ἐς τόνδε τὸν πόλεμον συνεπεπράχει, φίλον καὶ σύμμαχον ἔθεντο.

Καταλυθέντος [7] δὲ τοῦ πολέμου τοῦδε Κελτοὶ Καρχηδονίους τὸν τε μισθὸν ἤτουν τὸν ἐτι ὀφειλόμενον σφίσιν ἐκ Σικελίας καὶ δωρεάς, ὅσας ὑπέσχητο [8] αὐτοῖς δώσειν Ἀμίλχας. ἤτουν δὲ καὶ Λίβυες, ὑπήκοοι μὲν ὄντες οἶδε Καρχηδονίων, ἀπὸ δὲ τῆς ἐν Σικελίᾳ στρατείας ἐπὶ φρονήματος γεγονότες καὶ τοὺς Καρχηδονίους ἀσθενεῖς καὶ ταπεινοὺς ὁρῶντες, ἐχαλέπαινον τε αὐτοῖς τῆς ἀναιρέσεως τῶν τρισχιλίων, οὓς ἐσταυρώκεσαν τῆς ἐς [9] Ῥωμαίους μεταβολῆς οὐνεκα. διωθουμένων δὲ τῶν Καρχηδονίων ἐκατέρους, κατέλαβον ἄμφω, Τύνητα πόλιν καὶ Ἰτύκην, ἥ μεγίστη Λιβύης ἐστὶ μετὰ Καρχηδόνα· ὅθεν ὁρμώμενοι τὴν τε ἄλλην ἀφίστανον καὶ τῶν Νομάδων τινὰς ἔπειθον καὶ δούλων πολὺ πλῆθος ἀποδιδρασκόντων ὑπεδέχοντο τά τε [10] Καρχηδονίων πάντα ἐλεηλάτουν. οἱ δὲ πανταχόθεν πολεμούμενοι συμμάχους ἐπὶ τοὺς Λίβυας Ῥωμαίους ἐπεκαλοῦντο. καὶ Ῥωμαῖοι στρατιὰν μὲν αὐτοῖς οὐκ ἔπεμψαν, ἀγορὰν δὲ ἔκ τε Ἰταλίας καὶ Σικελίας ἐπάγεσθαι καὶ ξενολογεῖν ἐκ τῆς Ἰταλίας ἐς μόνον [11] τόνδε τὸν πόλεμον ἐπέτρεψαν, ἔπεμψαν δὲ καὶ πρέσβεις ἐς Λιβύην, εἰ δύναιντο διαλύσαι τὸν πόλεμον· οἱ ἐπανῆλθον ἄπρακτοι καὶ Καρχηδόνιοι ἐγκρατῶς εἶχοντο τοῦ πολέμου. (Exc. de leg. gent. 12, p. 526 de Boor)

3. Ὅτι Ἱπποκράτης καὶ Ἐπικύδης, ἀδελφῷ μὲν ἀλλήλων, στρατηγῷ δὲ Συρακουσίων, Ῥωμαίοις ἐκ πολλοῦ δυσχεραίνοντες, ἐπεὶ τὰς Συρακούσας οὐκ ἴσχυον ἐκπολεμῶσαι, κατέφυγον ἐς Λεοντίνους, διαφερομένους τοῖς Συρακουσίοις,

ve İtalya'dan paralı asker toplamayacak; Kartacalılar, Romalılara yıllık taksitler hâlinde yirmi yıl boyunca iki bin Euboia *talantonu* savaş tazminatı olarak ödeyecek. Euboia *talantonu* [5] yedi bin Alexandreia *drakhmesine* denk geliyordu. Romalılar ile Kartacalılar arasında Sicilya'ya hakim olmak adına gerçekleştirilen ve yirmi dört yıl süren ilk savaş böylece sona ermiş oldu. Bu süreçte Romalılar yedi yüz, [6] Kartacalılar ise beş yüz gemisini yitirmişti. Kartacalıların sahip olduğu Sicilya'nın büyük bölümü Romalıların eline geçmiş oldu. Romalılar adadan vergi toplamaya başladılar ve deniz vergilerini şehirlere paylaştırıp Sicilya'ya yıllık yöneticiler gönderdiler. Ayrıca bu savaşta onların yanında yer almış olan Syrakusai tiranı Hieron, Romalıların dostu ve müttefiki ilan edildi.

Bu savaş [7] sona erdiğinde Kelt paralı askerleri, Sicilya'daki görevleri karşılığında kendilerine ödenmesi gereken ücreti Kartacalılardan talep ettiler. Ayrıca [8] Hamilcar'ın kendilerine vadetmiş olduğu hediyeleri de istediler. Kartacalıların tebaası olmalarına rağmen, Afrikalılar da Sicilya'da askerlik yapmış oldukları için aynı talepte bulundular. Kartacalıların zayıflamış ve güçten düşmüş olduğunu gördükleri için bunu küstahça yaptılar. Romalılara kaçtıkları için çarmıha gerilip öldürülen üç bin adamları için de Kartacalıları [9] bir hayli öfkeliydiler. Fakat Kartacalılar her iki tarafın taleplerini de geri çevirince, Keltler ve Afrikalılar bir araya gelerek Tunus şehri ile Kartaca'dan sonra en büyük Afrika şehri olan Utica'yı ele geçirdiler. Utica'yı kendileri için bir diğer üs hâline getirdiler ve bazı Numidialıların yanı sıra çok sayıda kaçak köleyi yanlarına alarak [10] Kartacalıların tüm mallarını yağlamadılar. Her taraftan kuşatma altına alınmış olan Kartacalılar, Afrikalıları karşı müttefikleri Romalıları yardıma çağırdılar. Romalılar onlara bir ordu göndermediler, fakat İtalya ile Sicilya'dan erzak temin etmelerine ve yalnızca bu savaş için İtalya'dan [11] paralı asker toplamalarına izin verdiler. Savaşa son verebilmek için Afrika'ya elçiler de gönderdiler, fakat bu elçiler başarı sağlayamadan geri döndüler. Kartacalılar bu savaşı büyük bir güçlüklerle kovuşturdular.¹⁶⁰

3. Kardeşler Hippokrates ile Epikydes, Syrakusai halkına komutanlık yapıyorlardı.¹⁶¹ Uzun süredir Romalılardan hoşnut olmayan kardeşler, Syrakusai halkını Roma'ya saldırmaya ikna edemediler. Bunun üzerine onlarla bazı anlaşmazlıkları bulunan Leontiumluların yanına gittiler

καὶ κατηγοροῦν τῆς πατρίδος, ὅτι τὰς σπονδὰς Ἰέρωνος ἐφ' ὅλη Σικελίᾳ πεπονημένον μόνον Συρακούσιοι σφίσιν αὐτοῖς [2] ἀνακαινίσειαν. οἱ δὲ ἡρεθίζοντο, καὶ Συρακούσιοι μὲν ἐπεκέρυσσον, εἰ τις Ἴπποκράτους ἢ Ἐπικύδους κομίσειε τὴν κεφαλὴν, ἰσόσταθμον αὐτῷ χρυσίον ἀντιδώσειν, Λεοντῖνοι δὲ αὐτὸν Ἴπποκράτη στρατηγὸν ἡροῦντο. (Exc. de virt. 12, p. 222 Roos; Suda, ε 2426)

4. Ὅτι Σικελοί, καὶ τέως ἀγανακτοῦντες ἐπὶ τῇ ὠμότητι Μαρκέλλου τοῦ στρατηγοῦ, μᾶλλον τι καὶ τῷδε τῷ ἔργῳ συνεταράσσοντο, ἐφ' ᾧ κατὰ προδοσίαν ἐς Συρακούσας ἐσθλθεν, καὶ πρὸς Ἴπποκράτη μετετίθεντο καὶ συνώμνυντο μὴ διαλύσασθαι χωρὶς ἀλλήλων ἀγοράν τε αὐτῷ καὶ στρατιὰν ἔπεμπον, ἐς δισμουρίους πεζοὺς καὶ ἵππεας πεντακισχιλίους. (Exc. de virt. 13, p. 222 Roos)

5. Ὅτι διαβεβλημένῳ τῷ Μαρκέλλῳ οὐκ ἐπίστευον χωρὶς ὄρκων. διὸ καὶ Ταυρομενίων προσχωρούντων οἱ συνέθετο καὶ ὤμοσε μήτε φρουρήσειν τὴν πόλιν μήτε στρατολογήσειν ἀπ' αὐτῆς. (Exc. de virt. 14, p. 223 Roos)

6. Ὅτι Κρήτη ἐξ ἀρχῆς εὐνοϊκῶς ἔχειν ἐδόκει Μιθριδάτῃ βασιλεύοντι Πόντου καὶ αὐτῷ μισθοφορῆσαι πολεμοῦντι Ῥωμαίοις ἐλέγετο. ἔδοξε δὲ καὶ τοῖς πλεονάσασι τότε Λησταῖς ἐς χάριν τοῦ Μιθριδάτου συλλαβεῖν καὶ συμμαχεῖν σαφῶς διωκομένοις ὑπὸ Γαῖου Ἀντωνίου, πρεσβευσαμένου δὲ τοῦ Ἀντωνίου πρὸς αὐτοὺς ὑπεριδεῖν καὶ ὑπερηφάνως [2] ἀποκρίνασθαι. καὶ πολεμῆσαι μὲν αὐτοῖς εὐθύς ἐπὶ τῷδε Ἀντώνιος καὶ οὐ πρᾶξι καλῶς, χρηματίσαι δ' ὅμως διὰ τὴν πρᾶξιν Κρητικός. καὶ ἦν ὁδε πατήρ Μάρκου Ἀντωνίου τοῦ πολεμήσαντος ὕστερον Καίσαρι τῷ κληθέντι [3] Σεβαστῷ περὶ Ἄκτιον. ψηφισαμένων δὲ Ῥωμαίων Κρησὶ πολεμεῖν διὰ τὰδε, οἱ Κρηῖτες ἐπρέσβευσαν ἐς [4] Ῥώμην περὶ διαλλαγῶν. οἱ δὲ αὐτοὺς ἐκέλευον ἐκδοῦναι τε αὐτοῖς Λασθένη τὸν πολεμήσαντα Ἀντωνίῳ καὶ τὰ σκάφη τὰ ληστικά πάντα παραδοῦναι καὶ ὅσα Ῥωμαίων εἶχον αἰχμάλωτα καὶ ὄμηρα τριακόσια καὶ [5] ἀργυρίου τάλαντα τετρακισχίλια. οὐ δεξαμένων δὲ ταῦτα Κρητῶν ἡρέθη στρατηγὸς ἐπ' αὐτοὺς Μέτελλος καὶ νικᾷ μὲν ὁ Μέτελλος ἐν Κυδωνίᾳ Λασθένη, καὶ φυγόντος ἐς Κνωσσὸν Πανάρης Μετέλλῳ τὴν Κυδωνίαν

ve Hieron tarafından tüm Sicilya'yı kapsayan bir ateşkes yapılmış olduğu hâlde, Syrakusailıların kendi çıkarları uğruna bir ittifak hazırlığında olduğunu iddia ederek [2] vatanlarını şikâyet ettiler. Bunu duyan Leontiumlular çok sinirlendiler. Bunun üzerine Syrakusailılar, Hippokrates ya da Epikydes'in kellesini getirene ağırlığınca altın verileceğini duyurdular. Leontiumlular ise Hippokrates'i komutanları olarak seçtiler.

4. Zulmü yüzünden komutan Marcellus'a¹⁶² uzun süredir kızgın olan Sicilyalılar, Syrakusai'a bir ihanet yardımıyla girdiğinde ona daha da öfkelenildiler.¹⁶³ Bu nedenle Hippokrates'in tarafına geçtiler ve birbirlerinin haberi olmadan anlaşma yapmayacaklarına dair toplu yeminler ettiler. Daha sonra Hippokrates'e erzak ve yirmi bin piyade ile beş bin süvariden oluşan bir ordu gönderdiler.

5. Yemin etmediği müddetçe Marcellus'a kimse inanmazdı, çünkü hakkında kötü söylentiler ortaya atılmıştı. Bu nedenle, Tauromeniumlular onun yanına geldiklerinde, şehirlerine garnizon yerleştirmeyeceğine ve onlardan asker toplamayacağına dair yeminli bir anlaşma önerdiler ve Marcellus bu anlaşma üzerine yemin etti.

6. Girit Adasının başından beri Pontus kralı Mithridates'e karşı iyi niyetli olduğu düşünülür, Romalılar ile savaş hâlindeyken ona paralı asker göndermiş oldukları anlatılırdı.¹⁶⁴ Mithridates'in lütfunu kazanmak için denizlere doluşan korsanlara yardım ettiklerine ve Gaius Antonius¹⁶⁵ tarafından kovalandıklarında açıkça korsanlarla müttefik olduklarına [2] inanılırdı. Antonius bu konuda onlara elçi gönderdiğinde küstahça bir tavırla kendilerini savundular. Bunun üzerine Antonius onlara karşı derhâl savaş başlattı ve pek iyi şeyler başaramasa da verdiği hizmetlerden dolayı Creticus¹⁶⁶ unvanı aldı. Daha sonraki dönemde, Actium civarında Augustus olarak bilinen Caesar'a karşı savaştan [3] Marcus Antonius onun babasıydı. Romalılar, tüm bu olaylar üzerine Giritlilere karşı savaş başlatma kararı alınca, Giritliler ateşkes yapmak için [4] Roma'ya elçi gönderdiler. Romalılar, Antonius'a karşı savaştan Lasthenes'i, tüm korsan gemilerini, Romalı tutsakları ve üç yüz rehineyi teslim etmelerini ve dört bin *talanton* değerinde [5] gümüş ödemelerini istediler. Giritliler bu talepleri reddedince Metellus¹⁶⁷ onlara karşı yürütülecek seferin komutanı seçildi ve Kydonia'da Lasthenes'e karşı bir zafer kazandı.¹⁶⁸ Lasthenes Knossos'a kaçınca,

παρέδωκεν ἐπὶ συνθήκη μηδὲν παθεῖν αὐτός. Μετέλλου δὲ Κνωσσὸν περικαθημένον, ὁ Λασθένης τὴν οἰκίαν χρημάτων πλήσας κατέφλεξε [6] καὶ διέφυγεν ἀπὸ τῆς Κνωσσοῦ. καὶ οἱ Κρηῖτες ἐς Πομπήιον Μάγνον, στρατηγοῦντα τοῦ ληστικοῦ καὶ Μιθριδατείου πολέμου, πέμψαντες ἔφασαν ἑαυτοὺς ἐλθόντι ἐπιτρέψειν. ὁ δὲ ἀσχόλως τότε ἔχων ἐκέλευε τὸν Μέτελλον, ὥς οὐ δέον ἔτι πολεμεῖν τοῖς ἑαυτοὺς ἐπιτρέπουσιν, ἐξανίστασθαι τῆς νήσου· παραλήψεσθαι γὰρ [7] αὐτὸς αὐτὴν ἐπελθών. ὁ δὲ οὐ φροντίσας ἐπέμεινε τῷ πολέμῳ, μέχρι ὑπηγάγετο αὐτὴν Λασθένει συνθέμενος ὅμοια Πανάρει, καὶ ἐθριάμβευσε καὶ Κρητικὸς ἐκλήθη ὁδε δικαιότερον Ἀντωνίου τὴν νήσον ἐξεργασάμενος. (Exc. de leg. Rom. 7, p. 71 [§§1–3] de Boor; Exc. de leg. gent. 13, p. 527 [§§3–7] de Boor)

7. Ὅτι Κλώδιος ὁ πατρίκιος, ὁ Πούλχερ ἐπὶ κλην, τοῦτ' ἔστιν εὐπρεπής, τῆς Γαῖου Καίσαρος γυναικὸς ἦρα. καὶ ἀρμόσασθαι αὐτὸν ἐς γυναῖκα ἐκ κεφαλῆς ἐς ἄκρους πόδας, ἔτι ὄντα ἀγένειον, καὶ ἐς τὴν οἰκίαν τοῦ Γαῖου παρελθεῖν οἶα γυναῖκα νυκτός, ὅτε μόναις γυναιξὶν ἐξῆν ἐσελθεῖν, μυστηρίων ἀγομένων. πλανηθέντα δὲ τῆς ὁδηγούσης, κατάφωρον ὑπ' ἄλλων ἐκ τῆς φωνῆς γενόμενον, ἐξελαθῆναι. (Exc. de virt. 15, p. 223 Roos)

Panares kendisine zarar verilmeyeceğine dair yapılan bir anlaşma ile Kydonia'yı Metellus'a teslim etti. Metellus Knossos'u kuşatma altına alınca, Lasthenes parayla dolu olan evini ateşe verdi ve [6] Knossos'tan kaçtı. Daha sonra Giritliler, korsanlara ve Mithridates'e karşı yürütülen savaşların komutanı olan Magnus Pompeius'a, adaya gelirse ona boyun eğeceklerine dair haber gönderdiler. O sıralarda başka işlerle meşgul olan Pompeius, kendisine boyun eğmiş olanlara karşı savaşmanın gereksiz olduğunu belirterek Metellus'a adadan çekilme emri gönderdi. Kendisi daha sonra gelecek ve [7] adayı teslim alacaktı. Metellus bu emri dikkate almadı ve Giritlilere boyun eğdirene kadar savaşı devam ettirdi. Panares ile yaptığı anlaşmanın aynısını Lasthenes ile de yaptı. Daha sonra bir zafer alayı düzenledi ve adadaki görevi başarıyla tamamladığı için Antonius'un zaferinden daha esaslı bir zafer elde etmiş olarak *Creticus* unvanını aldı.

7. Yakışıklı anlamına gelen Pulcher takma adını taşıyan soylu Clodius,¹⁶⁹ Gaius Caesar'ın karısına aşıkta. Sakalsız bir hâlde tepeden tırnağa kadın gibi süslendi ve yalnızca kadınların katılmasına izin verilen gizemlerin¹⁷⁰ kutlandığı bir zamanda, gece vakti kadın kılığında Caesar'ın evine girdi. Rehberini kaybetti ve başkaları tarafından sesinden tanınarak dışarı atıldı.¹⁷¹

Notlar

- ¹ Cebelitarık Boğazı.
- ² Afrika'nın kuzeybatısında kalan bu bölge, MS 42 yılında imparator Cladius tarafından *Mauretania Tingitana* ve *Mauretania Caesariensis* olmak üzere ikiye ayrılarak Roma eyaleti hâline getirilmişti.
- ³ Günümüzde Libya'nın kuzeyinde kalan Sitre Körfezi.
- ⁴ Kyrene ile Mısır arasında kalan kıyı bölgesi.
- ⁵ Günümüzde Mısır'ın batısında kalan Siwa Vahasının yerleşimcileri.
- ⁶ Modern Kahire'nin yaklaşık 80 kilometre güneybatısında kalan Fayyum Vahasının bitişiğindeki göl. Günümüzde Karun Gölü olarak da anılır.
- ⁷ İskenderiye.
- ⁸ Marmara Denizi.
- ⁹ Çanakkale Boğazı.
- ¹⁰ Günümüzde İspanya ve Portekiz devletlerine ev sahipliği yapmakta olan İber Yarımadası, Romalılar tarafından Hispania olarak adlandırılmıştı.
- ¹¹ İber Yarımadasına göç etmiş ve bölgeye yerleşmiş olan Keltler.
- ¹² İyon Denizi üzerinde bulunan küçük adalar.
- ¹³ Peloponnessos Yarımadası ile Kyklades Adaları arasında kalan sular.
- ¹⁴ Midilli Adası.
- ¹⁵ Augustus.
- ¹⁶ *Pax Romana* (Roma Barışı): Roma'da Augustus'un saltanatından (MÖ 27 – MS 14) Marcus Aurelius saltanatına kadar (MS 161 – 180) geçen yaklaşık iki yüz yıllık süreç bu isimle anılır. Bu süreçte Roma'da bir sükûnet ortamı hakim olmuş ve şehrin refahı istikrarlı bir şekilde artmıştır.
- ¹⁷ Appianos, Hellenlerin Pers istilalarına karşı ortaya koymuş oldukları mücadelelere (MÖ 499-449) atıfta bulunuyor.
- ¹⁸ Atina, Peloponnessos Savaşları devam ederken MÖ 415 yılında Sicilya'ya askerî sefer düzenlemişti. Fakat Sparta ordusu tarafından yenilgiye uğratıldılar ve Sicilya'dan atıldılar.
- ¹⁹ Güneş tanrısı Helios.
- ²⁰ Mısır.
- ²¹ Antik dönem deniz savaşlarında sıklıkla kullanılan, genellikle üç kürek sırası bulunan standart savaş gemisi.
- ²² 6 *obolos* 1 *drakhme*, 100 *drakhme* 1 *mna*, 60 *mna* da 1 *talanton* ediyordu. 1 *talanton* ağırlık birimi olarak kullanıldığında yaklaşık 26 kilogram gümüşe tekabül ediyordu.
- ²³ Ptolemaios II Philadelphos (MÖ 308 – MÖ 247).
- ²⁴ Octavianus.
- ²⁵ Appianos bir otobiyografi kaleme almıştır, ancak bu çalışması kayıptır.
- ²⁶ 1 *stadion* yaklaşık 185 metre olarak kabul edilir. Dolayısıyla 75 kilometrelik bir alandan bahsediliyor.
- ²⁷ Alba Longa.
- ²⁸ Metinde Agropas olarak geçmektedir, ancak bu açık bir hatadır. Burada ve çevirinin devamında da Agrippa olarak ifade edilecektir.
- ²⁹ Aile tanrıçası Vesta'nın kutsal rahibeleri. Bu rahibeler bekâretlerini korumak için yemin ederler, yeminlerini bozdukları takdirde ölüm cezasına çarptırılırlardı.

³⁰ Yaklaşık 3 kilometre.

³¹ Bahsedilen kralın Tullus Hostilius olması gerekiyor.

³² Tarquinius Superbus olarak da bilinir.

³³ Cumhuriyet döneminin başlamasıyla yıllık belirlenen ve en yüksek yetkilerle sahip iki memura *consul* denirdi.

³⁴ 3. ve 4. bölümler, Roma ile Sabinler arasında gerçekleşen savaş sırasında Vesta rahibesi olan Tarpeia'nın ihanetini konu alan hikâyeye hakkındadır.

³⁵ Kutsal Yol.

³⁶ Tullus Hostilius'un kral olduğu dönemde Roma, Alba Longa ile bir savaş hâlindeydi. Fakat savaş masraflı ve yıpratıcı olduğu için, Romalı Horatii üçüzleri ile Alba Longalı Curiatii üçüzleri arasında ölümüne bir dövüş yapılmasına ve savaşın galibinin bu dövüşün sonucuna göre belirlenmesine karar verilmişti. Bu dövüşün kazananı Romalılar oldu.

³⁷ Tarquinius Superbus'un Gabii halkıyla yapmış olduğu anlaşma ile ilgili.

³⁸ Tarquinius Priscus'un kâhin Sibylla'nın kitaplarını satın alması ile ilgili hikâyeye. Sibylla dokuz kehanet kitabını Tarquinius'a sundu, ancak Tarquinius fiyatı yüksek bulduğu için teklifi geri çevirdi. Sibylla üç kitabı ateşe verip kalan altı kitabı aynı fiyatla teklif ettiğinde Tarquinius bir kez daha reddetti. Bunun üzerine kâhin üç kitabı daha ateşe verdi ve Tarquinius son üç kitabı ilk önerilen fiyata satın almak zorunda kaldı.

³⁹ Efsaneye göre, Horatius Cocles iki arkadaşıyla birlikte, Etrüsk kralı Lars Porsenna'ya karşı Sublicius Köprüsünü uzunca süre kahramanca savunmuş ve savaşta Romalılara zaman kazandırmıştı.

⁴⁰ MÖ 509 yılı *consulleri* Publius Valerius Poplicola ve Marcus Horatius Pulvillus.

⁴¹ MÖ 504.

⁴² Appius Claudius Sabinus Inregillensis: Roma tarihinin en seçkin ailelerinden olan Claudius ailesinin kurucusu.

⁴³ Cumhuriyet dönemiyle faaliyete geçen, Roma'nın önde gelen vatandaşlarının oluşturduğu konsey. Zaman zaman değişmekle birlikte üye sayısı genellikle altı yüz kişiydi ve üyelerine *senator* denirdi. Roma adına tüm kararlar *senatusun* onayından geçmek zorundaydı.

⁴⁴ MÖ 499.

⁴⁵ Gnaeus Marcius Coriolanus.

⁴⁶ MÖ 488/89.

⁴⁷ Yaklaşık 75 kilometre.

⁴⁸ Cumhuriyet ve imparatorluk dönemlerinde *imperium* yetkisine sahip üst düzey görevlilerin kişisel güvenliğinden sorumlu olan ve onlara refakat eden görevliler. *Lictorlar* değnek demeti (Lat. *fascēs*) taşırlardı ve bu demetin arasına bir balta yerleştirilirdi.

⁴⁹ MÖ 477 yılında, Romalılar Etruria'nın güneyindeki Veii kentiyle savaş hâlindeyken, Fabius sülalesinden üç yüz kişi Cremera Nehri yakınlarında katledilmişti.

⁵⁰ MÖ 471 yılı *consullerinden* Appius Claudius Sabinus.

⁵¹ MÖ 395.

⁵² Romalılar, Veii şehrinin ele geçirilmesi için Alban Gölünün boşaltılması gerektiği yönünde bir kehanet aldılar ve bu doğrultuda harekete geçtiler. *Dicta-*

tor seçilmiş olan Camillus, Veii şehrini ele geçirmek için tanrı Apollon'a dua etti ve elde edilecek ganimetlerin onda birini ona adayacağına söz verdi. Veii MÖ 396 yılında Camillus önderliğindeki Romalılar tarafından işgal edildi.

⁵³ Delphoi kutsal bölgesini ele geçirmek adına düzenlenen savaşların (Kutsal Savaşlar) üçüncüsü (MÖ 356-346). Philomelos'un ardından Phokis ordusunun komutasını alan Onomarkhos, Makedon ordusunu iki kez mağlup etmesine rağmen MÖ 352 yılındaki çarpışmada öldürüldü. Philippos'un MÖ 346 yılında Phokis bölgesindeki kentleri ele geçirmesiyle bu savaş sona erdi.

⁵⁴ MÖ 391.

⁵⁵ Roma'nın en büyük bronz sikke birimi.

⁵⁶ MÖ 384.

⁵⁷ Marcus Manlius Capitolinus, efsaneye göre MÖ 390 yılında Iuno'nun kutsal kazları tarafından uyarılmış ve Capitolium'un Keltlerin eline geçmesine engel olmuştu. Roma'nın en büyük askerlerinden ve kahramanlarından biri olarak görülen Marcus Manlius'a zaman zaman kral olmak da isnat edilmişti. *Senatus* tarafından ölüme mahkûm edildi ve MÖ 384 yılında Capitolium yakınlarındaki Tarpeia Kayasından aşağıya atılarak idam edildi.

⁵⁸ Aulus Cornelius Cossus Arvina.

⁵⁹ Marcus Valerius Corvinus.

⁶⁰ Publius Decius Mus.

⁶¹ MÖ 343.

⁶² Appianos'un Mamercus olarak bahsettiği kişinin MÖ 342 yılı *consuller*inden olan Gaius Marcius Rutilus olması gerekiyor.

⁶³ Askerî *tribunus*. Roma ordusunda *legatus*un hemen ardından gelen subaylar.

⁶⁴ MÖ 342.

⁶⁵ Titus Manlius Imperiosus Torquatus. MÖ 340 yılı *consuller*lerinden biriydi.

⁶⁶ Plebleri temsil eden memurlar. Pleb meclisi (Lat. *Concilium Plebis*) tarafından yalnızca pleb sınıfı arasından seçilir ve pleblerin haklarını korumakla yükümlü olurlardı.

⁶⁷ MÖ 322.

⁶⁸ MÖ 321.

⁶⁹ İkinci Samnit Savaşlarının belirleyici unsurlarından biri olan Caudine Çatalları (Lat. *Furculae Caudiane*) olayı MÖ 321 yılında gerçekleşmişti. Bu olay yaşandığı sırada Titus Veturius Calvinus ve Spurius Postumius Albinus *consullük* yapmaktaydı.

⁷⁰ Gaius Pontius.

⁷¹ Atlı sınıfı.

⁷² Roma'da savaş ve barış kararları ile ilgilenen, anlaşma koşullarını gözden geçiren rahipler kurulu.

⁷³ Spurius Postimius Albinus.

⁷⁴ Titus Veturius Calvinus.

⁷⁵ Roma'da devlet hazinesinden sorumlu, mali işlerle ilgilenen ve *consullere* yardımcı olan memurlar. Cumhuriyetin ilk yıllarında yalnızca iki *quaestor* görev yaparken, sonraki dönemlerde sayıları giderek artmıştır. Metnin bu kısmında adı geçen iki *quaestor*, muhtemelen ordunun mali işleriyle ilgileniyordu.

⁷⁶ Lejyon komutanı.

⁷⁷ MÖ 290.

⁷⁸ MÖ 283.

⁷⁹ Lat. *Caduceus*.

⁸⁰ Publius Cornelius Dolabella.

⁸¹ Gnaeus Domitius Calvinus Maximus. MÖ 283 yılının diğer *consulü*.

⁸² *Megale Hellas* (Büyük Hellas): Hellen kolonizasyon döneminde yoğun göç alan ve pek çok koloniye ev sahipliği yapan Sicilya Adası ile Güney İtalya bölgesi, yoğun Hellen varlığını ve kültürünü vurgulamak için bu şekilde anılırdı.

⁸³ MÖ 282.

⁸⁴ Thais, Aleksandros'u Persepolis'teki kraliyet sarayını ateşe vermeye teşvik eden ünlü bir fahişenin adıydı.

⁸⁵ Lucius Aemilius Barbula. MÖ 281 yılı *consullerinden*.

⁸⁶ MÖ 281.

⁸⁷ MÖ 280.

⁸⁸ Decius Vibellius.

⁸⁹ Messina Boğazı.

⁹⁰ Gaius Fabricius Luscinius.

⁹¹ *Forum Romanum*.

⁹² MÖ 280 yılında yapılan Herakleia Savaşında Pyrrhos, *consul* Publius Valerius Laevinus komutasındaki Romalıları yenilgiye uğratmıştı. Savaştan zaferle ayrılmış olan Pyrrhos ağır kayıplar da vermişti.

⁹³ Kör.

⁹⁴ Appius Claudius Caecus MÖ 307 ve 296 yıllarında *consullük* yapmıştı.

⁹⁵ Publius Valerius Laevinus. MÖ 280 yılı *consullerinden*.

⁹⁶ Hellen mitolojisinde bataklık bölgelerde yaşayan, yılan ya da ejderha benzeri çok başlı yaratık. Bu başların her biri kesildiğinde yeniden büyür ve eski hâlini alırdı.

⁹⁷ Tiberius Coruncanius.

⁹⁸ Roma'da yıl sonuna rastlayan dönemlerde tanrı Saturnus onuruna düzenlenen festivaller. Dokuz gün boyunca büyük bir coşkuyla kutlanan bu festival esnasında Roma'da tüm işlere ara verilirdi.

⁹⁹ MÖ 278.

¹⁰⁰ Pyrrhos'un kişisel hekimi, MÖ 278 yılı *consulleri* Gaius Fabricius Luscinius ve Quintus Aemilius Papus'un yanına gitmiş ve Pyrrhos'u zehirlemeyi teklif etmişti. Fakat *consuller* bu teklifi geri çevirdiler ve olayı kral Pyrrhos'a bildirdiler.

¹⁰¹ MÖ 279 yılında yapılan Ausculum Savaşı.

¹⁰² MÖ 276.

¹⁰³ Hellen tanrıçası Persephone'nin Latince adı.

¹⁰⁴ MÖ 390.

¹⁰⁵ Marcus Furius Camillus.

¹⁰⁶ MÖ 367.

¹⁰⁷ Titus Quintius Poenus.

¹⁰⁸ MÖ 361.

¹⁰⁹ Gaius Sulpicius Peticus.

¹¹⁰ MÖ 358.

¹¹¹ Marcus Popillius Laenas.

- 112 MÖ 350.
- 113 Lucius Furius Camillus.
- 114 MÖ 349.
- 115 Quintus Aemilius Papus.
- 116 MÖ 282.
- 117 Askerî reformlarıyla bilinen Gaius Marius.
- 118 Cimbri ve Teutoni kabileleri.
- 119 MÖ 105.
- 120 MÖ 102-101.
- 121 MÖ 58-49.
- 122 Quintus Fabius Maximus Aemilianus. MÖ 121 yılında *consullük* yapmak-
tayken, Arverni ve Allobroges kavimlerine karşı zafer kazanmış ve Allobro-
gicus unvanını almıştı.
- 123 MÖ 58.
- 124 MÖ 107 yılı *consullerinden* Lucius Cassius Longinus Ravilla ile *legatusu*
Lucius Calpurnius Piso Caesoninus, Kelt kabilesi Cimbri ve müttefiklerinin
üzerine gönderildiler. Fakat çarpışma esnasında Tigurini kabilesi tarafından
öldürüldüler ve tüm ordu düşmanların eline geçti.
- 125 Aisne Nehri.
- 126 MÖ 57.
- 127 Bölük komutanları.
- 128 MÖ 55.
- 129 Keltlerin.
- 130 MÖ 55.
- 131 MÖ 392-388.
- 132 Quintus Fabius Ambustus.
- 133 MÖ 390.
- 134 Camillus'un geri çağırılmasına ilişkin kararın, Pontius Cominius tarafından
Capitolium'a götürülmesi hikâyesi hakkında.
- 135 *Dictator*.
- 136 Gaius Fabius Dorso.
- 137 Romalı tarih yazarı Lucius Cassius Hemina.
- 138 MÖ 361 yılındaki Kelt istilası ile ilgili. Muhtemelen Collina Kapısı dışın-
daki çarpışmalardan bahsediliyor.
- 139 Marcus Valerius Corvus.
- 140 MÖ 349.
- 141 MÖ 283.
- 142 MÖ 121.
- 143 Gnaeus Domitius Ahenobarbus. MÖ 122 yılı *consullerinden*.
- 144 Bituitus, Allobroges değil Arverni kralıydı.
- 145 MÖ 113.
- 146 Gaius Papirius Carbo. MÖ 113 yılı *consullerinden*.
- 147 Yaklaşık 27 kilometre.
- 148 Gaius Caesar bu kabileleri MÖ 58 yılında yenilgiye uğratmıştı.
- 149 Caesar MÖ 59 yılında *consullük* yapmıştı.
- 150 MÖ 59.
- 151 MÖ 55.

- ¹⁵² Geç cumhuriyet dönemi tarihçisi Tanusius Geminus.
- ¹⁵³ Quintus Tullius Cicero. Ünlü hatip Marcus Tullius Cicero'nun kardeşi. Caesar'ın Galya seferinde *legatus* olarak görev yapıyordu.
- ¹⁵⁴ MÖ 54.
- ¹⁵⁵ MÖ 252.
- ¹⁵⁶ Ptolemaios Philadelphos.
- ¹⁵⁷ Gaius Lutatius Catulus. MÖ 242 yılı *consullerinden*.
- ¹⁵⁸ MÖ 242.
- ¹⁵⁹ Marcus Atilius Regulus. MÖ 267 ve 256 yıllarında *consullük* yapmış olan Regulus, Roma'nın MÖ 256 yılında gerçekleştirdiği Afrika seferini komuta ediyordu, ancak MÖ 255 yılında yenilgiye uğradı ve esir alındı.
- ¹⁶⁰ Kartacalıların paralı askerlere karşı olan bu mücadelesi MÖ 241-237 yılları arasında gerçekleşmişti.
- ¹⁶¹ MÖ 214.
- ¹⁶² Marcus Claudius Marcellus.
- ¹⁶³ MÖ 212.
- ¹⁶⁴ MÖ 74.
- ¹⁶⁵ Gaius Antonius değil, ünlü Marcus Antonius'un babası Marcus Antonius Creticus. MÖ 74 yılında *praetor* olarak atanmış ve korsanlarla mücadele etmesi için özel yetki verilmişti.
- ¹⁶⁶ Girit (Lat. *Creta*) Fatih.
- ¹⁶⁷ Quintus Caecilius Metellus.
- ¹⁶⁸ MÖ 69.
- ¹⁶⁹ Publius Clodius Pulcher.
- ¹⁷⁰ Bona Dea Gizemleri.
- ¹⁷¹ MÖ 62.

ROMA TARİHİ

APPIANOS

Bu kitap, Appianos'un Eski Yunanca dilinde kaleme almış olduğu *Roma Tarihi* eserinin giriş ve parçalar hâlinde günümüze ulaşmış ilk beş kitabını içerir. Appianos, yaşadığı dönemden dokuz yüzyıl öncesine gidip, Roma'nın kuruluşundan başlayarak kralların hüküm sürdüğü dönemi, İtalya'da yaşanan olayları, Samnit Savaşlarını, Keltler ile Romalıların etkileşimlerini ve Sicilya ile diğer adalar üzerindeki hakimiyet mücadelesini aktarmaya çalışır.

ISBN : 978-605-7768-90-2

24 ₺ (K.D.V.'den muaftır)

 pinhanyayincilik.com

 [/pinhanyayincilik](https://www.facebook.com/pinhanyayincilik)

 [/pinhankitap](https://twitter.com/pinhankitap)